

**TAMPERELAISTEN KOULULAISTEN KÄYTTÄMÄ
EPÄVIRALLINEN PAIKANNIMISTÖ**

Jenna Halinen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Suomen kieli
Pro gradu -tutkielma
Syksy 2013

Tampereen yliopisto

Suomen kieli

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

HALINEN, JENNA: Tamperelaisten koululaisten käyttämä epävirallinen paikannimistö

Pro gradu -tutkielma, 80 sivua

Syksy 2013

Tutkimuksessa tarkastellaan tamperelaisten oppilaiden tuntemaa epävirallista paikannimistöä. Aineisto koostuu 375 epävirallisesta nimestä, jotka saatiin kerättyä kyselylomakkeiden avulla yhteensä 94 oppilaalta. Näistä 41 oppilasta olivat Kissanmaan koulun kolmasluokkalaista ja 53 Kaukajärven kahdeksaluokkalaista. Vastaajat ovat kahta eri ikäluokkaa, koska tutkimuksen tarkoituksena on tutkia myös eri-ikäisten oppilaiden eroja nimitaidossa sekä epävirallisten nimien tuntemuksessa.

Tamperelaiset oppilaat näyttävät muodostavan epävirallisia nimiä yleisillä tavoilla. Suositut keinoja ovat muun muassa johtimien käyttö sekä sanojen lyhentäminen. Myös slangi ja muista kielistä lainaaminen näkyvät nimissä. Epävirallisia nimiä mainittiin eniten Tampereen keskustan alueelta. Tämän jälkeen oppilaat mainitsivat eniten nimiä omien asuinalueidensa sekä koulujensa lähistöltä. Attraktiokeskuksiksi muodostuivat eri asuinalueiden nimet. Tähän syynä saattaa olla se, että lomakkeessa asuinalueet oli mainittu ensimmäisenä, jolloin oppilaat jaksoivat vielä kirjoittaa paljon mieleensä tulleita epävirallisia nimiä.

Eri-ikäisten oppilaiden nimitaidossa näyttää olevan eroja; yläkoululaiset mainitsivat huomattavasti alakoululaisia enemmän epävirallisia nimiä. Alakoululaiset eivät maininneet juurikaan sellaisia nimiä, joita yläkoululaisten vastauksissa ei ollut, mutta kahdeksaluokkalaisten oppilaat mainitsivat paljon nimiä, joita alakoululaiset eivät tunteneet. Asenteellisia nimiä kirjoittivat vain yläkoululaiset.

Aineiston nimet on jaettu eri ryhmiin, jotta tutkimuksen lukeminen olisi selkeämpää. Käsitellen erikseen asuinalueita, liikkeitä ja virastoja, ruokapaikkoja, oppilaitoksia sekä vapaa-ajanpaikkoja. Epävirallisia nimiä tutkitaan muun muassa sen perusteella, ovatko nimet primaareja vai sekundaareja ja millä keinoilla niitä on muodostettu. Tutkimuksessa selvisi, että tamperelaiset oppilaat muodostavat epävirallista nimistöä runsaasti virallisen nimen pohjalta, jolloin nimet ovat sekundaareja.

Asiasanat: paikannimistö, nimistöntutkimus, slangi, asenteet, epävirallinen nimistö

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimustehtävä	1
1.2. Tutkimusaineisto	4
1.3. Tutkimuksen rakenne	7
1.4. Tampereesta	8
2. Teoriatausta	12
2.1. Nimistöntutkimus	12
2.2. Nimistöntutkimuksen historiaa	13
2.3. Paikannimistö	14
2.3.1. Viralliset ja epäviralliset paikannimet	16
2.3.2. Slangikielen vaikutus	17
2.3.3. Kaupalliset nimet	19
2.4. Lasten ja nuorten kielenkäyttö	20
2.5. Asenteiden vaikutus kielenkäyttöön	23
3. Koululaisten nimeämät paikannimet	25
3.1. Nimitaito	25
3.2. Nimetyt asuinalueet	26
3.3. Nimetyt liikkeet ja virastot	30
3.4. Nimetyt ruokapaikat	34
3.5. Nimetyt vapaa-ajanpaikat	36
3.6. Nimetyt oppilaitokset	39
3.7. Attraktiokeskukset	40
4. Nimistön muodostustavat	44
4.1. Yleistä	44
4.2. Sekundaarit nimet	45
4.2.1. Johtaminen	45
4.2.2. Lyhentäminen	46
4.2.3. Kirjainnimet	47
4.2.4. Leikittelynimet	48
4.3. Primaarit nimet	49
4.3.1. Asenteelliset nimet	50
4.3.2. Lainasanat	52

4.3.3. Murteen vaikutus	53
4.4. Yhteenvetoa nimien muodostamisesta.....	54
5. Ikäluokkien vertailua	56
5.1. Erot asuinalueiden tuntemuksessa	56
5.2. Erot liikkeiden ja virastojen tuntemuksessa.....	57
5.3. Erot ruokapaikkojen tuntemuksessa.....	58
5.4. Erot vapaa-ajanpaikkojen tuntemuksessa.....	59
5.5. Erot oppilaitosten tuntemuksessa.....	62
5.6. Yhteenvetoa	63
6. Päätäntö.....	65
LÄHTEET.....	69
LIITTEET.....	73

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimustehtävä

Pro gradu -tutkielmani aiheena on nykyisen kotikaupunkini Tampereen lasten sekä nuorten käyttämä epävirallinen paikannimistö. Kaupunkinimistö voidaan jakaa virallisiin ja epävirallisiin nimiin. Virallisia nimiä ovat suunnitellut nimet eli kaavanimet, luontonimet sekä yritysten, kauppojen ja muiden paikkojen oikeat nimet. Tällaiset nimet ovat ylhäältäpäin annettuja ja ne tulevat käyttöön kansan mielipiteistä huolimatta. Tässä tutkielmassa tutkittavat epäviralliset nimet eivät ole virallisia: nämä nimet ovat ihmisten antamia. (Ainiala 2005: 12–13.) Epävirallisen nimen voi saada lähes millainen paikka tahansa; kansa antaa nimiä sellaisille paikoille, joita itse käyttää puhekielessään (Koivisto 1997: 286). Mielikäisen (2005: 30) mukaan tutkijat ovat kiinnostuneet epävirallisista paikannimistä kunnolla vasta 2000-luvulla, sitä ennen pääpaino oli pitkälti maaseutujen nimistössä. Vaikka epävirallisten paikannimien tutkimushistoria kaupunkien osalta on melko lyhyt, lähivuosina kaupunkinimistön tutkimuksen suosio on noussut tasaisesti, minkä ansiosta myös epävirallinen nimistö on saanut enemmän huomiota.

Tutkielman aihe syntyi kandidaatintutkielmani pohjalta (Halinen 2011), jossa tutkin kangasalalaisten oppilaiden käyttämää epävirallista paikannimistöä. Halusin silloin tutkia tapoja, joilla oppilaat muodostavat epävirallisia paikannimiä sekä selvittää, millaisista paikannimistä epävirallista nimistöä syntyy runsaimmin. Tutkin myös sukupuolten välisiä eroja, joita löytyikin melko paljon. Tässä tutkielmassa ratkaisevaksi tekijäksi muodostuvat iästä johtuvat erot puhekielessä, minkä takia tutkielmaan osallistuvat oppilaat ovat eri-ikäisiä. Tutkimusmetodini on aineistopohjainen sekä empiirinen.

Tässä tutkielmassa tutkimani paikannimistö on osa nimistöntutkimusta. Komppa, Mallat ja Suutari (2002: 142–143) kirjoittavat, että nimistöntutkimus on jo pitkään ollut yksi suomen kielen maistereiksi valmistuvien suosikkialoista. Varsinkin perinteinen paikannimistö on ollut koko tutkimusalan elinajan kaikista näkyvin ja vahvin tutkimuskohde, eikä sen suosio ole laskenut ajan myötä. Aikaisemmin koululaisten epävirallista paikannimistöä ovat tutkineet muun muassa Hanna Siren (2005) ja Miia Luoranen (2004). Siren tutki pirkkalalaisten nuorten asenteiden vaikutusta epävirallisten nimien muodostamisessa ja Luoranen sitä, mitkä seikat mahdollisesti vaikuttavat

siihen, millaisia nimiä Mikkelin paikannimistä käytetään. Tampereen kaupungin nimistöstä Hyttinen (1999) on luonut Tampereen murteen sanakirjan, jossa on erillinen osio paikannimistä, mutta tämä teos on tarkoitettu lähinnä kaupunkioppaaksi, joten omalla tutkimuksellani saattaa olla tulevaisuudessa merkittävyyttä.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää niitä tapoja, joilla eri-ikäiset tamperelaiset koululaiset muodostavat epävirallista paikannimistöä. Tutkin sitä, minkälaisista paikoista epävirallista nimistöä syntyy oppilaiden keskuudessa eniten ja miksi. Pyrin selvittämään myös, millaisia johtimia oppilaat käyttävät epävirallisissa paikannimissä. Uotila (2005: 90) kirjoittaa, että eri alueiden merkitykset ja niihin liitetyt mielikuvat voivat olla eri-ikäisillä erilaisia ja tässä tutkielmassa yksi tarkoitukseni onkin tutkia, kuinka eri-ikäisten oppilaiden käyttämä nimistö eroaa keskenään. Tämän vuoksi analysoin nuorempien ja vanhempien oppilaiden vastaukset erikseen. Otan tutkimuksessa kaikki oppilaiden antamat epäviralliset nimet huomioon ja vastauksista riippuen jaottelen nimiä omiin pienempiin ryhmiin.

Olen kiinnostunut tutkimaan lasten kieltä, koska heidän kielenkäyttönsä on usein huomattavasti erilaista kuin aikuisten. Tämän lisäksi muilla oppilailla sekä omalla kaveripiirillä saattaa olla paljon vaikutusta heidän arkikieleensä. Nuoret, jotka ovat murrosiässä, ovat mielenkiintoinen tutkimuskohde siksi, että heidän kielenkäyttönsä saattaa olla hyvinkin asenteellista ja kantaottavaa ja näin ollen erota nuorempien oppilaiden puhetyylistä.

Tutkimustapani on 1990-luvulta asti suosiota saanut sosio-onomastiikka. Kyseisessä tutkimustavassa tutkitaan sitä, miten nimiä käytetään ja ketkä niitä käyttävät (Ainiala 2005: 21). Ainialan (2003: 207) mukaan kaupunkinimistön tutkimuksen noustessa suomalaisen nimistöntutkimuksen suosioon, on nimistöntutkimus painottunut viime aikoina juuri sosio-onomastiseen tutkimukseen. Tarkasteltavana on nimistön käyttö: mitä, miksi ja miten erilaisia nimiä käytetään tilanteiden vaihtuessa? Sosio-onomastisessa tutkimustavassa suuren roolin saavat nimienkäyttäjät ja tutkijoiden yleisimpänä tutkimusmetodina toimivat kyselylomakkeet. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat myös muun muassa variaatio sekä nimiin ja niiden käyttöön liittyvät asenteet.

Omat tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millä tavoin tamperelaiset oppilaat muodostavat epävirallista paikannimistöä?

- 2. Millaisille paikoille oppilaat muodostavat eniten epävirallisia nimityksiä? Mistä tämä mahdollisesti johtuu?**
- 3. Millaisia eroja esiintyy eri-ikäisten oppilaiden epävirallisille nimityksille?**
- 4. Millä tavoin oppilaiden asenteet vaikuttavat heidän käyttämiinsä nimityksiin?**

Vastauksia kysymyksiini haen kyselylomakkeella, johon informantit kirjoittavat virallisen nimen perään heidän käyttämänsä epäviralliset paikannimet. Oppilaiden vastauksista on pääteltävissä ne keinot, joilla nimiä muodostetaan. Tutkin muun muassa nimien muodostamisessa käytettyjä johtimia ja sitä, ovatko nimet sekundaareja vai primaareja eli onko epävirallinen nimistö muodostettu virallisen nimen pohjalta vai ei.

Laskemalla kyselylomakkeista sen, millaisille paikoille oppilaat ovat antaneet runsaiten nimityksiä, saan selville, millaisista paikoista oppilaat käyttävät eniten epävirallisia nimityksiä. Pyrin löytämään vastuksia sille, miksi tietyistä paikoista käytetään enemmän epävirallisia nimiä kuin toisista. Tähän saattaa olla syynä muun muassa oppilaiden asuinpaikka; kandidaatintutkielmassani huomasin, että eniten erilaisia nimiä annettiin paikoista, jotka sijaitsevat lähellä oppilaiden koteja.

Tulen myös vertailemaan eri-ikäisten oppilaiden vastauksia: miten ne eroavat toisistaan ja miksi? Nimeävätkö teini-ikäiset enemmän paikkoja keskusta-alueelta, koska viettävät siellä kenties pienempiä lapsia enemmän aikaa? Otan tutkimukseeni mukaan myös asenteiden vaikutuksen. Miten oppilaiden asenteet vaikuttavat siihen, millaisia nimiä he puhekielessään käyttävät? Käytetäänkö selvästi negatiivisia tai positiivisia nimityksiä? Onko teini-ikäisillä enemmän asenteellisia nimiä käytössään kuin nuoremmilla oppilailailla?

1.2. Tutkimusaineisto

Aineistona käytän itse tekemääni kyselylomaketta (kts. liite 1), joka on kaikille oppilaille sama. Tutkimukseni on näin ollen sekä määrällinen että laadullinen. Kvantitatiivisia metodeja käytän laskemalla muun muassa prosentuaalisia osuuksia epävirallisten nimitysten määrästä. Kyselylomakkeet jaoin Kissanmaan alakoulun kolmasluokkalaisille sekä Kaukajärven yläkoulun kahdeksaluokkalaisille. Jotta oppilaiden käyttämissä epävirallisissa paikannimissä olisi eroja, halusin ottaa vastaajiksi kaksi eri-ikäistä ryhmää. Tutkimukseni tavoitteena on nähdä, kuinka erilaisia nimityksiä paikannimistä ylä- sekä alakoululaiset käyttävät. Vaikka kiinnitänkin huomiota vastaajien ikään, sukupuolten välisiä eroja en tutkielmassa tutki.

Valitsin aineistonkeruuta varten kyselylomakkeet, koska jo kandidaatintutkielmassani koin sen parhaaksi tavaksi saada kerättyä tarvitsemaani aineistoa. Mielikäinen (2005: 30) kirjoittaakin, että lomakekysely on nopein tapa kerätä epävirallista kaupunkinimistöä ja helpoimmin tietoa saadaan juuri koululuokilta, koska nuoret ovat niitä, jotka tuntevat ja käyttävät kyseisiä nimiä eniten. Kyselylomakkeiden ansioista saan myös parhaiten vastaukset juuri niihin kysymyksiin, jotka haluan selvittää.

Mielikäinen (2005: 31–32) muistuttaa, että nimistöntutkimuksen kannalta lomakekyselyillä saatuun aineistoon saattaa liittyä myös ongelmia. Lomakkeista ei monestikaan käy ilmi, ovatko nimet tilapäisiä muodosteita vai yleisesti käytettyjä. Ensisijaiseksi tavoitteeksi saattaa helposti nousta nimien määrä, eikä selittäminen, vaikka tätä usein haetaan. Tutkija joutuukin usein haastattelemaan vastaajia myös suullisesti saadakseen joitain puuttuvia tietoja vastaajilta. Ongelmia saattaa tuottaa myös nimien kirjoitusasu: samalla tavalla äännettävät nimet saatetaan kirjoittaa eri tavoin, esimerkiksi *Mäkkäri* ~ *Mäccäri*. Yhtenä perusongelmana pidetään myös epävirallisten nimien vaikeaa jakoa yleis- ja erisnimiin. Ainialan (2003: 215) mukaan tietyt nimet voivat tilanteesta riippuen olla yksilöiviä erisnimiä tai luokittelevia yleisnimiä, mutta tapaukset eivät aina ole selviä.

Oma kyselylomakkeeni koostuu eri osioista, joista osaan oppilaat saavat vastata vapaamuotoisesti, mutta toisiin on annettu valmiiksi tietty paikannimi, jonka viereen oppilaat kirjoittavat ne muodot, joita itse puhekielessään käyttävät. Ensimmäisenä lomakkeessa kysytään oppilaan perustiedot: ikä, syntymäpaikka, sukupuoli, asuinalue, koulu sekä kuinka kauan oppilas on Tampereella asunut. Tämän jälkeen oppilasta pyydetään kirjoittamaan epäviralliset nimet sellaisista

paikoista, joissa hän itse viettää eniten aikaansa. Tämän kysymyksen laitoin alkuun sen takia, että vastaukset olisivat mahdollisimman kattavia ja rehellisiä. Kysymyksen avulla pyrin selvittämään eri-ikäisten oppilaiden vapaa-ajanviettopaikat ja myös sen, käytetäänkö epävirallista nimistöä eniten juuri niistä paikoista, missä itse vietetään paljon aikaa.

Toisessa tehtävässä on lueteltuna runsaasti tamperelaisia asuinalueita. Jokaisen virallisen nimen perässä on tyhjä kohta, johon oppilaan tulisi kirjoittaa se nimi paikasta, jota hän itse puhekielessään käyttää. Jos oppilas ei käytä mitään nimitystä jostain asuinalueesta, on kohta tarkoitus jättää tyhjäksi. Tehtävässä on myös kohta, johon oppilaan tulee kirjoittaa muut hänen tietämänsä asuinalueet Tampereella, joita ei lomakkeessa valmiiksi mainita.

Seuraava osio on samantapainen kuin asuinalueiden kysely, mutta kohteena ovat kaupungit, virastot sekä vapaa-ajanpaikat. Oppilaiden avuksi on tässäkin ensin kirjoitettu paikan virallinen nimi ja nimen viereen on jätetty tilaa kirjoittaa kyseisestä paikasta se nimitys, jota he puhekielessään käyttävät. Tämän jälkeen samalla keinolla kysytään epävirallisia nimityksiä ruokapaikoista. Haluan myös tietää, missä ruokapaikoissa oppilaat eniten käyvät, jotta näen, onko epävirallinen nimistö yleisempää suosituista paikoista puhuttaessa. Tämän takia kyselylomakkeessa on kohta, johon oppilaat voivat itse kirjoittaa ne ruokapaikat, joissa itse käyvät eniten.

Lopussa pyydän oppilaita kirjoittamaan sellaisten paikkojen epäviralliset nimet ylös, joissa he viettävät aikaansa kodin ulkopuolella ja joita kyselylomakkeessa ei mainita, esimerkiksi rantojen ja puistojen nimiä. Jos olisin luetellut itse näitä paikkoja valmiiksi, olisi oppilaiden ollut todella raskasta täyttää lomake loppuun. Koska Tampere on paikkakuntana iso, on parempi, että oppilaat saavat itse kirjoittaa ne nimitykset kyseisistä paikoista, jotka tietävät.

Kyselylomakkeet jaoin molemmissa kouluissa äidinkielen tunneilla. Oppilaat eivät tunteneet minua etukäteen, enkä ollut koskaan aiemmin vierailut kummassakaan koulussa. Kun olin jakanut kaikille luokassa oleville kyselylomakkeet, kerroin tarkasti oppilaille, miten kyselylomake tulee täyttää. Kävin jokaisen tehtävän läpi ja painotin, ettei oikeita tai vääriä vastauksia ole, vaan tärkeintä on miettiä, millä nimellä tai nimillä oppilaat oikeasti vapaa-ajallaan puhuvat lomakkeessa olevista paikoista. Painotin myös sitä, etten vastauksia lukiessani tiedä, kenen lomake mikäkin on, eivätkä heidän opettajansa lue yhtäkään täytettyä lomaketta, joten myös negatiiviset nimitykset voi kirjoittaa. Yläkoululaiset aloittivat kyselylomakkeen täytön ripeästi, mutta kolmasluokkalaiset kokivat tehtävät osittain hankaliksi. Moni sanoi vaikeuksien johtuvan siitä, ettei juuri käytä ”lempinimiä” tai ei ole kuullutkaan joitain paikkoja. Korostin, että siinä

tapauksessa nimiä ei tule väkisin keksiä, vaan kohdan voi jättää tyhjäksi. Itselleni tärkeintä oli saada vastauksista mahdollisimman paikkaansa pitäviä. Osoittautui hyväksi ratkaisuksi, että olin luokassa paikalla koko lomakkeen täytön ajan, koska oppilaat kyselivät tunnin aikana sellaisia kysymyksiä, joihin heidän oma opettajansa ei todennäköisesti olisi osannut vastata.

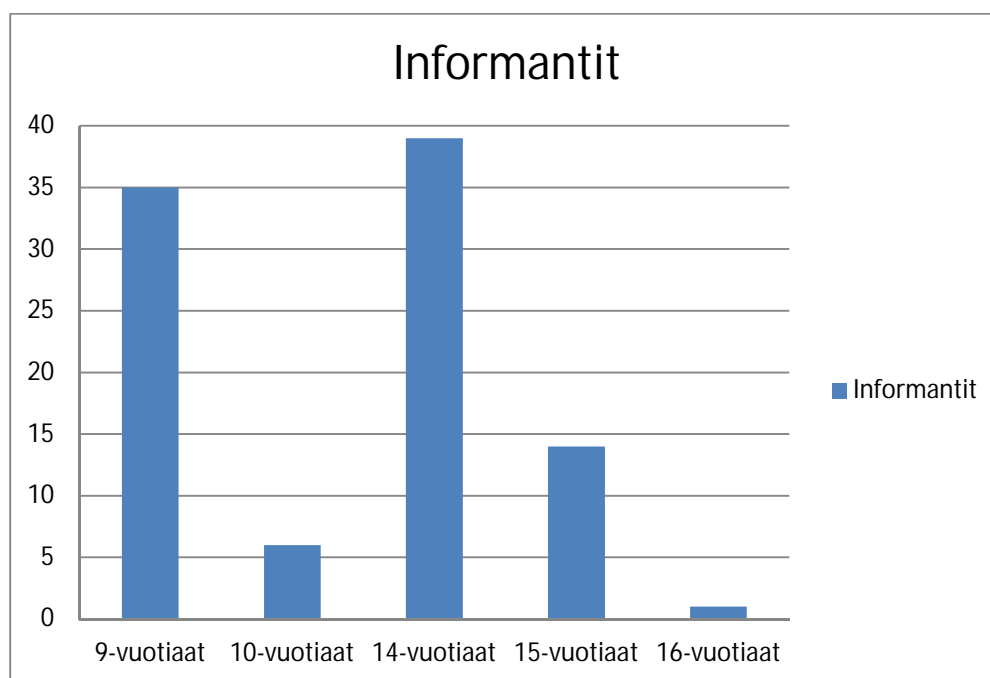
Kyselyyn osallistui alakoulusta 41 oppilasta ja yläkoulusta 53 oppilasta, yhteensä 94 oppilasta. Alakoululaisista vastaajista tyttöjä oli 23 henkilöä ja poikia 18. Yläkoulussa vastanneista 29 henkilöä oli tyttöjä, kun taas poikia oli 24. Kyselylomakkeen täyttäneistä tyttöjä on siis hiukan enemmän, mutta koska tässä tutkielmassa ei keskitytä sukupuolten välisiin eroihin, ei tällä ole tulosten kannalta merkitystä. Alun perin vastaajia piti olla reilu 100 henkilöä, mutta joidenkin sairaustapauksien takia yhteismäärä jäi hieman pienemmäksi. En kuitenkaan koe tämän vaikuttavan tuloksiin, sillä jo tällä osallistujamäärällä sain kerättyä runsaasti epävirallisia paikannimiä.

Kaikista 94 vastaajasta vain 15 henkilöä on syntynyt Tampereen ulkopuolella. Nämäkin oppilaat ovat kuitenkin asuneet Tampereella yli viisi vuotta, joten tällä ei liene vaikutusta vastauksiin. Viidessä vuodessa oppilaat ovat oppineet tuntemaan Tampereen paikkoja luultavasti suhteellisen hyvin, eivätkä näiden muualla syntyneiden oppilaiden vastaukset olleet yhtään aina Tampereella asuneiden oppilaiden vastauksia suppeampia.

Epävirallisia nimiä mainittiin kaikkiaan 375 kappaletta. Tähän laskin mukaan myös luultavan kirjoitusvirheen sisältävät nimet, sekä kaikki kirjoitusasut samasta nimestä (*Raksi ~ Raxi*). Analyysiosioissa mainitsen vain sellaiset nimet, jotka esiintyvät aineistossa vähintään kaksi kertaa; tämä varmistaa sen, että nimeä todennäköisesti oikeasti käytetään oppilaiden keskuudessa, eikä satunnainen vastaaja ole keksimällä keksinyt epävirallista nimeä lomakkeen täytön yhteydessä.

Analyysiosiossa olen yleiskielistänyt joitain nimiä; jos samasta paikannimestä on kirjoitettu puhekielessä samalta kuulostava nimi eri tavoin, olen laskenut nämä nimitykset samaksi, kuten esimerkiksi *Mäccäri ~ Mäkkäri*. Haluan selvittää nimenomaan, millä nimityksillä oppilaat puhekielessään puhuvat tietyistä paikoista, joten erilaisten kirjoitusasujen ei pitäisi vaikuttaa tuloksiin, jos nimet puhekielessä lausutaan samalla tavalla.

KUVIO 1. Informantit

1.3. Tutkimuksen rakenne

Tutkimus alkaa johdannolla, jossa lukijalle selviää tutkimukseni aihe sekä tavoitteet. Johdannossa kerrotaan, miksi olen päätenyt tutkimaan epävirallista nimistöä ja minkälaisiin kysymyksiin haluan saada vastauksia. Siinä esitellään tutkimusmenetelmät, informantit sekä tutkimuskaupunki. Johdannon jälkeen lukijan on helpompi jatkaa tutkielman lukemista sekä ymmärtää, mistä tutkielmassa on kyse.

Toisessa luvussa kartoitetaan teoriataustaa. Teoriaosuudessa kerrotaan nimistöntutkimuksesta, paikannimistöä, lasten ja nuorten kielenkäytöstä sekä asenteiden vaikutuksesta kielenkäyttöön. Lukijalle selviää tarkemmin, mitä aiheita tutkimus käsittelee ja mitkä osat siihen kuuluvat. Teoriataustan tarkoituksena on tarkastella myös aikaisempia, samasta aiheesta tehtyjä tutkimuksia sekä perehtyä historiaan. Teoriataustan avulla lukija pääsee syvemmälle tutkimukseen lukemalla enemmän siihen liittyvistä aiheista.

Kolmannessa luvussa siirrytään tutkimuksen tuloksiin. Jotta tulosten lukeminen olisi helpompaa, epäviralliset nimet on jaettu useampaan eri ryhmään; asuinalueisiin, liikkeisiin ja

virastoihin, ruokapaikkoihin, vapaa-ajanpaikkoihin sekä oppilaitoksiin. Jaottelu on sama kuin kyselylomakkeissakin. Koska tutkimustuloksia on paljon, on tärkeää tehdä lukijalle tuloksista ja lukemisesta viihdyttävää ja mahdollisimman helppoa. Tässä analyysiosiossa selitetään, millaisia tutkimustuloksia on kyselylomakkeiden avulla saatu. Tulosten runsauden takia niitä on havainnollistettu kaavioilla ja taulukoilla. Tässä luvussa selviää, minkälaisista paikannimistä oppilaat muodostavat epävirallisia nimiä eniten.

Neljännessä luvussa selitetään tuloksia yksityiskohtaisemmin ja esitellään nimien muodostamiskeinoja laajemmin. Muodostamiskeinoja on jaoteltu jo teoriataustassa esiintyvien ryhmien mukaan muun muassa primaareihin sekä sekundaareihin nimiin. Esimerkit on otettu omasta aineistostani. Loppuun on tehty taulukko oppilaiden tuloksista, jotta lukijan on helppo nähdä nopeasti nimien muodostamistavat ja keinot, joilla oppilaat epävirallisia paikannimiä keksivät.

Viides luku keskittyy ikäryhmien vertailuun, mikä on yksi tutkimuksen oleellisimmista tutkimuskysymyksistä. Lukemisen helpottumiseksi jaottelua eri paikannimien välillä on jälleen käytetty. Luvussa on tarkoitus selvittää, miten yläkoululaisten sekä alakoululaisten epävirallisten nimien käyttö eroaa toisistaan ja esimerkiksi sitä, kumpi ikäryhmä tulosten perusteella käyttää epävirallisia nimiä enemmän.

Kuudes luku, päätäntö, keskittyy tutkimuksen yhteen nitomiseen. Tässä tarkastellaan jo aiemmin tutkimuksessa nähtyjä tuloksia ja sitä, onko tutkimus onnistunut vai ei. Tarkoitus on pohtia muun muassa sitä, saatiinko tutkimuskysymyksiin luotettavat vastaukset. Lopuksi kerrataan tutkimuksen tavoitteet ja mietitään tulosten merkitystä. Päätännössä pyritään tiivistämään koko tutkielman sisältö lyhyesti ja ytimekkäästi.

1.4. Tampereesta

Oma tutkimuskohteeni Tampere sijaitsee Pirkanmaalla Näsi- ja Pyhäjärven rannoilla ja on Suomen kaupungeista kolmanneksi suurin. Tampere tunnetaan Suomen ensimmäisenä teollisuuskaupunkina, jonka kehittyminen alkoi 1820-luvulla, mutta vasta 1850-luvulla siellä alkoi kehittyä suurteollisuutta runsaasti. Tärkeimpiä teollisuudenhaaroja olivat tekstiili-, metalli-, rauta- ja

puunjalostusteollisuus, myöhemmin myös nahka- ja kenkäteollisuudestakin tuli merkittäviä. Suurin osa asukkaista oli ennen luonnollisesti tehdastyöläisiä. Myös kaupunkikuva oli hyvin tehdasmainen: punatiilitehtaista sekä erinäisistä savupiipuista tuli elementtejä, joista Tampere oli tunnettu pitkään. (Tampereen kaupungin verkkosivut.)

Tutkimusta tehdessäni Tampereella oli asukkaita yli 215 000. Asukasmäärä on nousussa jatkuvasti ja ensi vuonna asukkaita on luultavasti enemmän kuin nyt. Asukkaista yli puolet on naisia ja Tampereella asuvat ovat yleisesti hyvin koulutettua kansaa: lähes kolme neljäsosaa on suorittanut tutkintoja peruskoulun jälkeen. (Tampereen kaupungin verkkosivut.) Seuraavassa taulukko Tampereen väestönkehityksestä, josta on näkyvissä asukkaiden jatkuva kasvu.

TAMPEREEN VÄESTÖNKEHITYS VUOSINA 2000-2012

31.12.	Väkiluku	Väkiluvun lisäys	Kasvuprosentti
2000	195 468	2294	1,2
2001	197 774	2306	1,2
2002	199 823	2049	1,0
2003	200 966	1143	0,6
2004	202 932	1966	1,0
2005	204 337	1405	0,7
2006	206 368	2031	1,0
2007	207 866	1498	0,7
2008	209 552	1686	0,8
2009	211 507	1955	0,9
2010	213 217	1710	0,8
2011	215 168	1951	0,9
2012	217 421	2253	1,0

Tampere on aina pyrkinyt eurooppalaisten kaupunkien yhteyteen, verkostoksi sekä yhteistyötahoksi. Kun ”savupiipputeollisuus” katosi kaupungista lähes kokonaan 1980- ja 1990-lukujen aikana, alkoi kaupungista kehittyä korkeakoulukaupunki. Yhteiskunnallinen korkeakoulu muutti Helsingistä Tampereella 1960-luvulla ja muuttui Tampereen yliopistoksi vuonna 1966. Tällä hetkellä kaupungissa on kaksi laadukasta yliopistoa, paljon kulttuurivaihtoa sekä taidetta. Tampere onkin heti pääkaupunki Helsingin jälkeen merkittävin kulttuuri- ja taidekaupunki Suomessa. (Tampere 2011: Kulttuurikoski.)

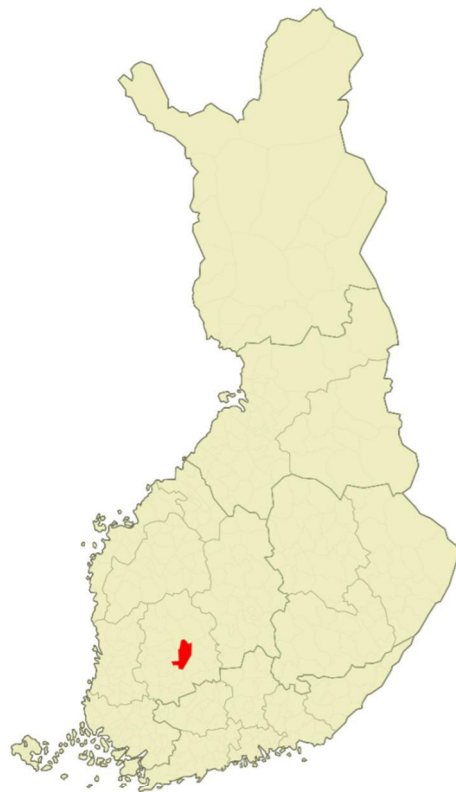
Tampere sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien päässä, esimerkiksi Helsinkiin ja Turkuun on alle 200 kilometriä matkaa. Kaupungin pinta-ala on 689,59 km², josta 525,01 km² maata ja 164,58 km² sisävesiä. Lähinaapureita on seitsemän: Ylöjärvi, Nokia, Pirkkala, Lempäälä, Kangasala, Orivesi sekä Ruovesi. (Vapaan tietosanakirjan Wikipedian verkkosivut.)

Tampereen nimen alkuperästä on ollut monia epäselvyyksiä ja kinoja vuosien aikana. Viimeisten vuosien aikana on varmistunut, että ennen vuotta 1544 Tammerkoskesta ja sen kylästä on käytetty pelkästään nimeä Koski. Tapio Salminen ajattelee, että sanat *tamber* ja *tammer* ovat koskeen liitetty tarkoite. Tamber on tarkoittanut ruotsiksi lauhkeaa, kesyä ja palveluallista ja on esiintynyt myös muodossa *tammer*. Voi olla, että myöhäiskeskiajalla kosken itärannalle muuttaneet ruotsinkieliset uudisasukkaat ovat huomanneet, että koski on yhtä aikaa voimakas sekä palveluallista ja sai näin ollen asukkaiden kesken nimen Tammerkoski. (kts. Tampereen kaupunki: Tammerkoski ja kosken kaupunki.)

Tampereella on vahva sekä mieleen jäävä murre ja se kuuluu hämäläismurteisiin. Hämäläismurteet voidaan jakaa Ylä-Satakunnan, sydänhämäläisten, etelä- ja kaakkoishämäläisten murteisiin. Tampereella puhuttava murre kuuluu sydän- eli perihämäläisiin murteisiin. Tamperelainen puhe on varsin hämäläistä. Tunnusomaisia piirteitä ovat muun muassa *ts*-yhtymän vastineena toimiva *tt* (katson>katton), avartuneet diftongit *uo*, *yö* sekä *ie* (nuori>nuari), persoonapronominien pikapuhemuodot *mää* ja *sää* sekä t:n mukautuminen sanan sisällä tai lopussa seuraavan k:n tai p:n kaltaiseksi (mitkä>mikkä). (Tampereen historian verkkosivut. Koskesta voimaa.)

Tampereella on aina ollut paljon nuoria ja opiskelijoita (Tampere 2011: Kulttuurikoski). Tässä tutkimuksessa keskityn vertailemaan tamperelaisia eri-ikäisiä oppilaita, alakoulussa opiskelevia oppilaita sekä murrosiässä olevia. Näiden kahden ryhmän välillä luulen ikäeroa olevan sen verran paljon, että se vaikuttaa vastauksiin ja oppilaiden käyttämiin epävirallisiin paikannimiin.

Tampereen sijainti Suomessa

Lähde: commons.wikimedia.org

2. TEORIATAUSTA

2.1. Nimistöntutkimus

Nimi on suomen kielessä vanha sana, joka esiintyy jo uralilaisessa kieliperheessä: sanan vanhuus osoittaa, että on kyse tärkeästä käsitteestä. Sanalla *nimi* on kaksi keskeistä merkitystä; se saattaa viitata yhteen yksilöityyn henkilöön, asiaan tai esineeseen, jolloin kyseessä on *erisnimi* eli *propri*, kuten Mikko. Toisaalta nimi voi myös viitata sellaisiin henkilöihin, asioihin tai esineisiin, jotka toimivat lajinsa edustajina. Tällöin kyseessä on *yleisnimi* eli *appellatiivi*, kuten *koira*. Vaikka usein on helppoa erottaa erisnimet yleisnimistä, jako ei aina ole yksinkertainen. Tällöin rajanvedon kriteerinä pidetään usein ilmauksen tehtävää eli funktiota. Erisnimillä saattaa olla vain yksi ulkomaailman tarkoite eli referentti, kun taas yleisnimillä niitä on useampia. (Ainiala, Saarelma & Sjöbolm 2008: 12.) Vaikka esimerkiksi rantaa voidaan pitää yleisnimenä, puhuja saattaa tarkoittaa puhuessaan jotain tiettyä, yksilöityä rantaa.

Kun nimet otetaan yksityiskohtaisempaan tarkasteluun, on kyse nimistöntutkimuksesta eli *onomastiikasta*. Onomastiikka on kielitieteeseen kuuluva ala, joka tutkii erisnimiä. Se on profiloitunut kielitieteelliseksi tutkimusalaksi jo kauan sitten, mutta siitä huolimatta se kytkeytyy edelleen moniin muihinkin tieteenaloihin. Kielentutkijoiden lisäksi nimet kiinnostavat esimerkiksi filosofeja, maantieteilijöitä, historioitsijoita, sosiologeja ja arkeologeja. Tieteidenvälisyyteen tutkimuskohde houkuttelee siitä syystä, että nimet ovat osa kulttuuria ja ne syntyvät aina kieliyhteisön, ihmisen sekä ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Nimiä syntyy sellaisille tarkoitteille, jotka ihmisten mielestä ovat merkityksellisiä ja täten nimeämisen arvoisia. (mts 2008: 12, 15.)

Nimiä luokitellessa on tapana jakaa nimet ainakin henkilönimiin ja paikannimiin, koska nimistöntutkimus on ollut suurelta osin juuri näiden nimien tutkimusta. Tämä selittyy sillä, että paikkoja ja ihmisiä on eri kulttuureissa yksilöity eniten kautta aikojen. Paikannimistä käytetään myös termiä *toponymia* ja henkilönimistä termiä *antroponymia*. Suomalainen nimistöntutkimus on keskittynyt pitkälti *toponomastiikkaan* eli paikannimiin. (Ainiala, Saarelma ja Sjöbolm 2008: 23, 60.)

Ainialan, Saareلمان ja Sjöbolmin (2008: 9, 17) mukaan nimet ovat välttämättömiä sanoja tehokkaan kielenkäytön kannalta ja niitä käytetään kaikissa kielissä sekä kulttuureissa. Niiden käyttöön liittyy usein paljon erilaisia tunteita, koska juuri nimet kantavat niitä tietoja, joita meillä on nimenkantajasta. Nimien avulla tietyistä henkilöistä, esineistä ja paikoista on helppo keskustella: ihmisillä on mahdollisuus kommunikoida ilman, että he joutuvat kuvailemaan esimerkiksi tiettyjä paikkoja monisanaisesti. Ainiala (2005: 7) korostaakin ihmisten tekemien kaupungeista omiaan pitkälti nimien avulla yksilöidessään itselle tärkeitä paikkoja.

Nimet saattavat olla synnyttyään pitkäaikaisia, joten nimistön merkitys on painavampi kuin monesti osataan odottaa (Yli-Kojola 2005: 179). Ne kiinnostavat ihmisiä, koska niissä on usein sellaisia säilyneitä sanoja, joita muuten kielessä ei välttämättä enää tunneta. Nimien avulla saattaa selvitä muun muassa kauan sitten kadonneen kansan asuinpaikkoja. Usein tutkijoille selviää nimistöntutkimuksen ansioista myös sanojen historia ja levinneisyys. (Ainiala ym. 2008: 14.)

Hyvä nimistöntutkija on Kiviniemen (1990: 25) mukaan sellainen, joka pystyy päättämään runsaasti tutkimansa alueen historiasta pelkän paikannimistön perusteella. Hyvää paikannimistön tuntemusta voidaan mitata sillä, kuinka tarkasti tutkija pystyy yhden peruskarttalehden nimistön perusteella määrittelemään sen alueen, jota kyseinen kartta esittää. Nimistöntutkimuksessa tutkimusmetodina toimivat usein joko kyselylomake tai suullinen haastattelu, tyypillistä on myös käyttää molempia keinoja yhtä aikaa. Tutkijat eivät yleensä tyydy pelkästään selittämään nimien alkuperää ja historiaa, vaan niihin pyritään perehtymään syvemmin. Kun tutkijat itse ottavat selvää nimistä, on kenttätyö pitkälti ohjannut tutkimuksen tekoa ja sen avulla on pystytty huomiomaan nimen taustojen lisäksi myös muun muassa nimen tarkoittama paikka. (Ainiala 2002: 232.)

2.2. Nimistöntutkimuksen historiaa

Kiviniemen (1990: 13) mukaan nimistö nousi pinnalle 1800-luvulla Keski-Euroopassa ja se nousi nopeasti tärkeäksi tutkimusaineistoksi monille tieteenaloille nimien ainutlaatuisen dokumenttiarvon takia. Suomessa nimistöntutkimusta pidetään kielitieteen haarana, joka tutkii erisnimien alkuperää ja selvittää niihin liittyviä historiallisia kysymyksiä, jotka liittyvät nimettyyn paikkaan ja sen ympäristöön.

Nimistöntutkimuksen alkuvaiheilla sen lähtökohtana oli etymologinen tutkimus ja päätarkoituksena oli selvittää epäselvien nimien alkuperää (Ainiala & Pitkänen 2002: 231). Suomessa ensimmäiset merkinnät paikannimistä löytyy jo 1100-luvun kirjoituksista, mutta esimerkiksi kylien nimiä on alettu merkitsemään ylös vasta 1500-luvulla. Kiviniemi (1990: 27) kirjoittaa, että vaikka Suomessakin nimistöntutkimus huomattiin jo melko varhain, alkoi täällä paikannimistön systemaattinen kerääminen vasta vuonna 1915. Pääosa kokoelmista on koottu vasta 1950-luvulta alkaen, mikä tarkoittaa sitä, että suurin osa nimioppaista on syntynyt melko vähän aikaa sitten.

Suomalaisen tutkimuksen keskiöön nousivat nimien rakenne ja nimenmuodostus vasta 1960–1970-luvuilla. Tähän aikaan merkittävimmät suomalaiset nimistöntutkijat olivat Eero Kiviniemi sekä Kurt Zilliacus. Zilliacuksen teos *Ortnamnen i houts kär* ilmestyi vuonna 1966 ja Kiviniemen teos *Suomen partisiippinimistöä* vuonna 1971. Jo näitä ennen vuonna 1939 oli ilmestynyt Viljo Nissilän teos *Vuoksen paikannimistö I*, jota voidaan pitää ensimmäisenä laajana suomalaisena paikannimitutkimuksena. Kunnolla nimien käytön tutkimukseen alettiin kuitenkin keskittyä vasta 1990-luvulla. (Ainiala, Saarelma & Sjöbolm 2008: 80). Näihin aikoihin myös sosio-onomastinen tutkimussuuntaus nousi suosioon. Tässä nimenantajien sijaan tärkeäksi nousevat nimenkäyttäjät ja miksi, miten ja mitä nimiä käytetään. (Ainiala 2005: 21.) Sosio-onomastinen tutkimus ottaa huomioon koko sen sosiaalisen ja tilanteisen kentän, jossa nimiä käytetään.

Koska Suomi oli ennen lähinnä maaseutua, keskityttiin kauan tutkimaan lähinnä maaseutumaista nimistöä (Koivisto 1997: 27). Kaupunkiympäristön nimistöä on alettu tutkia Suomessa myöhään, vasta 2000-luvulla, mutta tämän myötä nimistöntutkimuksen kenttä on laajentunut nopeaa vauhtia (Ainiala, Saarelma & Sjöbolm 2008: 80). Kaupunkinimistön tutkiminen ei tarkoita vain kaupunkeja, sillä sitä toteutetaan myös muissa kaupunkimaisissa ympäristöissä. (Ainiala 2005: 10–12.)

2.3. Paikannimistö

Paikannimet jaotellaan tavallisesti kahtia luontonimiin sekä kulttuurinimiin. *Luontonimien* tarkoite on luonnonpaikka, kuten *meri* ja *kulttuurinimien* tarkoite on joko ihmisten rakentama tai muovaama paikka, kuten *tie*. (Ainiala 2008: 23–28.) Kiviniemi (1990: 46) muistuttaa, että tämän jaottelun

lisäksi kulttuurinimet voidaan edelleen jakaa *asutus-* sekä *viljelysnimiin* ja luontonimet *maasto-* sekä *vesistönimiin*. Tämän lisäksi paikannimet voidaan jakaa vielä *mikro-* sekä *makrotoponyymeiksi* käyttäjäkoon mukaan. Mikrotoponyymeiksi kutsutaan sellaisia nimiä, jotka ovat vain pienen ja suppean ryhmän käytössä. Nämä nimet ovat usein tilakohtaisia, esimerkiksi tietty urheiluseura saattaa käyttää kilpailupaikoistaan keksimiään epävirallisia nimiä ryhmän kesken ja tällöin ulkopuoliset eivät välttämättä ymmärrä, mitä paikkaa nimillä tarkoitetaan. Makrotoponyymeja ovat sen sijaan paikat, joita käytetään laajemmin. Tällaisten paikat ovat merkittäviä, esimerkkinä jokin kuuluisa turistikohde, jonka monet ihmiset tuntevat samalla nimellä. (Ainiala, ym. 2008: 89–90.)

Paikannimet ovat yksilöiviä ilmauksia, joiden avulla paikat identifioidaan ja erotetaan muista. Kun kuulemme tietyn paikannimen, tiedämme usein mistä paikasta on kyse tai ainakin voimme etsiä sen kartasta. (Ainiala, Saarelna ja Sjöbolm 2008: 86.) Paikoille annetut nimet muodostavat oman osansa kielessä ja ovat keskeinen osa sitä. Kaupungeissa ja kunnissa on nimetty runsaasti esimerkiksi sellaisia paikkoja, joissa ihmiset kohtaavat ja jotka ovat asukkaille tärkeitä. (Ainiala 2005: 10–12.) Kielellistä viestintää on vaikeaa ajatella ilman erilaisten paikkojen yksilöintiä, eikä sellaista kieltä ole olemassakaan, josta paikannimet puuttuisivat kokonaan (Kiviniemi 1990: 86).

Nimet antavat kaupungeille ja kunnille kielelliset kasvot. Jokaisella paikkakunnalla on suuri määrä virallisia paikannimiä, mutta myös epäviralliset, ihmisten keksimät nimet antavat oman ilmeensä. Teemme kaupungeista ja kunnista omiamme, kun annamme nimiä niille paikoille, jotka ovat meille tärkeitä. Kaupunkien muuttuessa nopeasti myös paikkojen epäviralliset nimet vaihtuvat. Osa nimistä jää ajan myötä pois, mutta samalla niitä syntyy koko ajan lisää. (Ainiala 2005: 7–8.) Ainialan (1997: 161–162) mukaan nimen säilymisen ehtona ovat tradition katkeamattomuus sekä tarkoitteiden pysyvyys. Tarkoitteen on oltava olemassa, jotta siitä puhutaan. Hävinneistä paikoista puhuttaessa nimen tarkoite on usein muuttunut. Kiviniemi (1990: 11) toteaa, että paikkojen nimet unohtuvat todennäköisimmin silloin, kun ihmisillä ei ole enää tarvetta puhua niistä, muussa tapauksessa nimen unohtaminen on usein vaikeaa ja vie paljon aikaa. Joissain tapauksissa paikannimi saattaa elää kauan vielä senkin jälkeen, kun sen tarkoite on hävinnyt.

Paikannimet kuuluvat jokaisen ihmisen elämään ja ne ovat osa kulttuuriamme, sekä usein ainoa meidän kaikkien ulottuvillamme oleva linkki menneisyyteen (Mattus 2007: 65). Kiviniemi (1990: 44–45, 88, 90) kirjoittaakin, että erilaisia paikkoja luokittelevat sanat kuuluvat joka kielen sanavarastoon, koska niitä ilman olisi vaikeaa kommunikoida. Nimien käsitteellinen koostumus vaihtelee silti suuresti elinympäristöjen mukaan. Suomessa esimerkiksi yhdysnimi on

yksi paikannimistön perusrakennetyypeistä, koska sanojen yhdistys tarjoaa enemmän yksilöintimahdollisuuksia. Yhdysnimi koostuu tavanomaisesti tarkoitteen lajin ilmaisevasta perusosasta ja sen merkitystä rajaavasta määriteosasta. Ainiala, Saarelma ja Sjöbolm (2008: 20) muistuttavat, että myös kulttuurien väliset kontaktit vaikuttavat nimeämiseen ja nimilainat toisista kulttuureista ovat yleisiä, kun paikoille annetaan nimiä.

Suomessa paikannimistön tutkimuksen keskiössä on ollut nimien tutkiminen ja nimenantoperusteiden selvittäminen (Ainiala, ym. 2008: 70). Myös tässä tutkimuksessa suuren painoarvon saa se, millä tavoin oppilaat muodostavat nimiä ja millaisia nimiä he käyttävät. Suomalaiset nimistötutkijat ovat jo vuosikymmenten ajan keränneet pääasiassa itse omat tutkimusaineistonsa ja he ovat itse tutustuneet tutkittaviin nimiin ja niiden erilaisiin käyttötapoihin. (Ainiala–Pitkänen 2002: 232.)

2.3.1. Viralliset ja epäviralliset paikannimet

Paikannimistössä on kahdenlaisia nimiä: virallisia ja epävirallisia. *Virallisia nimiä* ovat muun muassa kaavanimet, kuten kadunnimet sekä luontonimet, jotka lukevat kartassa. Viralliset nimet ovat ylhäältä päin annettuja nimiä, joilla on virallisen nimen status, kuten tietyn rakennuksen seinässä lukeva nimi. Nämä nimet otetaan käyttöön, vaikka kaikki ihmiset eivät niitä hyväksyisikään. (Ainiala 2008: 39.) Mielikäinen (2005: 51) huomauttaa, että suunnitellut, ylhäältä päin annetut nimet eivät aina sovi jokapäiväiseen käyttöön ja tämän takia liian virallinen nimi usein arkistetaan ja puhekielistetään.

Epäviralliset nimet, joita tässä tutkimuksessa tarkastellaan, ovat sellaisia, jotka eivät esiinny painettuna esimerkiksi kartoissa (Ainiala 2005: 12–13). Tällaiset nimet ovat syntyneet ajan myötä ihmisten keskuudessa, minkä takia ne muuttuvat jatkuvasti; osa pysyy pinnalla pidempään kuin toiset. Niitä tutkittaessa saadaan lisätietoa siitä, millaisia asenteita puhujilla on eri paikkoja kohtaan ja millaisin perustein epävirallisia nimiä annetaan. (Mielikäinen 2005: 30, 50.) Kun yksilö antaa paikalle epävirallisen nimen, vaatii sen pinnalla pysyminen yhteisön, joka ryhtyy myös käyttämään samaa nimeä. Tällaisia nimiä käytetään niin isoissa kaupungeissa kuin pienissä kunnissakin. (Ainiala 2008: 39; Mielikäinen 2005: 30.)

Nimet ovat *sekundaareja* silloin, kun ne muodostetaan virallisen nimen pohjalta. Epäviralliset nimet rakentuvat usein näin; esimerkiksi McDonald's on *Mäkki* ja R-kioski *Ärrä* (esimerkit on otettu omasta aineistostani). Epävirallista paikannimistöä muodostaessa nimiä syntyy selvästi eniten virallisen nimen pohjalta, tavallisesti lyhentämällä tai liittämällä kantanimen tyypistymään jokin johdinaines (Ainiala 2003: 210–211). *Primaarit nimet* ovat puolestaan ne, jotka muodostetaan jollain muulla tavalla kuin virallisen nimen pohjalta. Primaarit epäviralliset paikannimet jakautuvat pelkän paikan lajin ilmaiseviin nimiin sekä erityispiirrettä ilmaiseviin nimiin. Erityispiirrettä ilmaisevat nimet jakautuvat alaryhmiin sen perusteella, miten ne on nimetty. Nimeämiseen saattavat vaikuttaa muun muassa paikan sijainti ja ulkonäkö. (Ainiala 2003: 212.)

Joskus virallisesta nimestä on tehty epävirallinen vain ottamalla osan nimestä pois, esimerkiksi Videofirma Makuunia sanotaan usein pelkäksi *Makuuniksi*. Yleistä epävirallisten nimien käytössä ovat myös lyhenne- ja kirjainnimet: esimerkiksi eri puolella Suomea ihmiset sanovat S-marketia *Ässäksi* (*S*). Mukaelmia ovat kielestä toiseen lainatut nimet, jotka ovat joko kokonaan tai osaksi mukautettu toisen kielen äännejärjestelmään, kuten *Subi* eli 'Subway'. (Ainiala 2003: 212.)

2.3.2. Slangikielen vaikutus

Epävirallisia nimiä voidaan kutsua myös *puhekielisiksi paikannimiksi* ja *slangipaikannimiksi*. Viimeiseksi mainittu viittaa ensisijaisesti nimien muodostustapaan, koska paikannimiä muodostetaan yhä enemmän samoin periaattein kuin slangisanoja, esimerkiksi alkuperäisiä nimiä muuntelemalla. Slangipaikannimet eivät ole vain viime vuosien ilmiö; niitä on käytetty yhtä kauan kuin slangi on ollut olemassa. (Mielikäinen 2005: 28, 34.)

Kun slangia alettiin puhua, oli se pääosin erikielisiä poikia ja miehiä yhdistävä kielimuoto. Naisten ja kodin kielimuotona toimi ennen vanhaan niin sanottu *kyökkisuomi*, vanha puhekieli ja se toimi osana slangipuhujien kasvuympäristöä. (Paunonen 2000: 6.) Paunonen (1995: 17, 20–23) muistuttaa aikaisemmin Helsingin slangin olleen huomattavassa asemassa, jonka jälkeen slangi-ilmaukset alkoivat levitä erilaisten nuorisoryhmien kieliksi 1950-luvulla myös muualle Suomeen, jopa maaseuduille asti. Slangin leviäminen on luonut hyvän pohjan uusille paikannimille, joita käytetään ympäri maata.

Kun slangisanastoa analysoidaan, voidaan sitä verrata joiltakin osin nimistöntutkimukseen, mutta myös samoilta näyttävissä käsitteissä on eroja. Slangitutkimukselle olennaista on, että paikannimet esitetään slangisanoina, ei niminä. (Mielikäinen 2005: 28, 44.) Mielikäinen (2005: 46–47) muistuttaa, että nimistöntutkimuksessa nimet jaetaan primaari- ja sekundaarinimiin muodostuksen perusteella, kun taas slanginimissä sekundaarinimiin kuuluvat alkuperäisestä nimestä muodostetut slanginimet, mutta primaarinimet ovat merkityksenmuutoksia tai uusia keksittyjä sanoja.

Esimerkiksi Karttunen (1989: 149) on määritellyt slangin ”rennoksi puhekieleksi”, jolla on erityinen ryhmää yhdistävä rooli. Kun nuoret luovat epävirallisia paikannimiä, ovat nimet usein sillä tavoin slangimaisia, että niissä on paljon arkikielisiä ja rentoja piirteitä, joita kirjakielessä ei käytetä. Nimet ovat yleensä sävyiltään rentoja lempi- tai haukkumanimiä. (Levänen 2002: 12.) Slangi sisältää sekä omaperäisiä sanoja että lainasanoja. Paunosen (2005: 25) mukaan slangin muodostuksessa yleinen keino saada uusia slanginimiä on johtimien runsas käyttö. Muutkin tavat muodostaa slangisanoja ovat samanlaisia kuin epävirallisten paikannimien syntyminen: äänteellinen muuntelu sekä lyhentäminen.

Yleiskielestä slangi eroaa eniten sanastoltaan. Tyypillistä slangille on kielellinen leikkittely ja erilaiset nimiväännökset. Vieraslähtöisiä aineksia suositaan, kieliäsu on usein karkeaa ja kielellisiä normeja rikotaan. (Uotila 2005: 108.) Lainasanoista suosiossa ovat varsinkin ruotsin ja englannin kielestä peräisin olevat sanat, kuten *skole*, joka on muunneltu ruotsinkielisestä sanasta *skola* (koulu) sekä englanninkielisestä sanasta *school* tai *frendi*, joka on peräisin englanninkielisestä sanasta *friend* (ystävä). Koska nimien muodostaminen erilaisin slangijohtimin on suosittua nuorten keskuudessa, tällaiset nimet myös vaihtuvat nopeasti (Korkalainen 2005: 85).

Slangia ei pidetä erillisenä kielenä, vaan puheessa on jokin tietty runko, johon sijoitetaan tietty määrä slangi-ilmauksia (Suojanen 1982: 156). Slangi voidaan karkeasti jakaa Karttusen (1979: 82) mukaan *pienslangiin* sekä *yleisslangiin*. Yleisslangia ymmärretään laajasti ympäri Suomea, kun taas pienslangit esiintyvät nimensä mukaan pienemmissä ryhmissä, esimerkiksi tietyissä harrasteryhmissä, ja niihin on usein vaikuttanut muun muassa paikallinen murre. Esimerkiksi tamperelaiset saattavat puhua heille tutusta paikasta tietyllä slanginimellä, eivätkä muista paikkakunnista tulleet ihmiset välttämättä ymmärrä nimityksiä.

2.3.3. Kaupalliset nimet

Ainiala ym. (2008: 275) kuvailevat kaupallisia nimiä seuraavasti: ”Kaupalliset nimet ovat nimiä, joiden tehtävänä on ohjailla kuluttajien ja sijoittajien valintoja ja joiden käytöllä on taloudellisia tavoitteita.” Kaupallisia nimiä annettaessa on siis usein perusteena se, että nimenantoon vaikuttavat suuresti kaupalliset tavoitteet.

Jo aikaisemmin tutkielmassa selviää, että paikannimet jaetaan virallisiin ja epävirallisiin nimiin. Ainiala ym. (2008: 291) toteavat useimpien kaupallisten nimien olevan virallisia, siis ennalta määrättyjä. Näillä nimillä on usein juridinen omistaja, joka määrittelee nimen käytön oikeudet. Vaikka suurin osa kaupallisista nimistä onkin virallisia, on yleistä, että kaupallisista nimistä muodostetaan ja käytetään paljon myös epävirallisia nimiä. Esimerkiksi Suomessa suurimmissa kaupungeissa on suosittu tavaratalo, joka on viralliselta nimeltään Stockmann, mutta jota hyvin moni kutsuu epävirallisella nimellä *Stockaksi*.

Sjöbolmin (2006: 8) mukaan yritysnimi on ilmaus, joka viittaa vakiintuneesti tiettyyn yritykseen ja jolla yritys myös yksilöidään. Nimellä saattaa olla suurikin merkitys, koska hyvä nimi myy. (Ainiala ym. 2008: 275–277.) Yritysnimistössä huomattavaa on vieraskielisyyden lisääntyminen. Koska maailma kansainvälistyy, halutaan nimien olevan kaikkien ymmärrettävissä. Suomalaiset yritysnimet sisältävät entistä enemmän englanninkielisiä ilmauksia ja sanoja, jotka muistuttavat muun muassa latinaa ja kreikkaa. (Ainiala & Saarelma-Maunumaa 2006: 104.)

Esimerkiksi rakennusyrietykset haluavat kohteilleen myönteisiä nimiä, joita asukkaiden ei tarvitse hävetä. Hyvän nimen löytäminen ja keksiminen on tärkeä ja vaikuttava tekijä, koska nimen tulisi toimia etikettinä, joka herättää ihmisissä positiivisia mielikuvia. Kun nimiä luodaan, tulee huomioon ottaa paikallinen sanasto sekä alueella tutut nimenmuodostustavat. Usein ihmiset pitävät hyvänä kaupallisena nimenä sellaista, joka on helppo muistaa, kirjoittaa, ääntää ja tavuttaa. Lyhyys ja selvyys ovat usein ihmisten mieleen. Myös nimien ajattomuus on tärkeää, eikä nimenantoperusteen kannatakaan olla pelkästään sen hetken trendi, vaan kannustetaan suosimaan perinteisiä paikannimiä. (Päres-Schulman 2005: 206–208.)

2.4. Lasten ja nuorten kielenkäyttö

Suomen väestöstä noin viidennes on 5–19-vuotiaita. Nämä lapset ja nuoret kasvavat ensin kodeissaan ja sitten mahdollisesti päiväkodeissa. (Routarinne & Uusi-Hallila 2008: 9.) Ennen kouluunmenoa lapset ovat usein kasvaneet tutussa ympäristössä tuttujen ihmisten, heidän kasvattajiensa, kesellä. Koulun alkaessa lapsi joutuukin usein irtautumaan vanhemmistaan. Tässä vaiheessa lapsi on yleensä oppinut kielimuodoista vain yhden, joten koulun alkamisella on suuri vaikutus jokaisen lapsen puhekieleen. (Suojanen 1982: 156–157.)

Institutionalisoiminen kouluun on lasten elämässä merkittävää aikaa puhekielen kehittymisen kannalta (Alanen 2008: 162). Koulussa lapset oppivat kirjoittamaan, kun sitä ennen on osattu ainoastaan puhuttua suomea. Kun oppilaat muodostavat ryhmiä, on selvää, että ajan kuluessa nämä ryhmät myös puhuvat hyvin samalla tavalla. Tietyt puhutavat yleistyvät laajallekin. Kaikkialla Suomessa kouluikäisten keskuudessa on suosittua esimerkiksi omistusliitteen pois jättäminen (*kirjani* → *mun kirja*) sekä *hän-* ja *he-*pronomien vaihtaminen *se-* ja *-ne-*pronomineihin. (Routarinne ja Uusi-Hallila 2008: 28–30.) Epävirallista paikannimistöä tutkittaessakin on helppo huomata joidenkin nimien vakiintuneen ympäri Suomea, esimerkiksi *Hesburgerista* muodostettu epävirallinen nimi *Hese* on tuttu monilla eri paikkakunnilla.

Lappalaisen (2008: 85) mukaan nykylapset ja -nuoret ovat kasvaneet monien eri kielimuotojen kesellä. Jokaisen oppilaan yksilöllinen elämänhistoria vaikuttaa siihen, millaisiin kielimuotoihin koululainen on törmännyt. Tietyllä alueella asuvat koululaiset kutsuvat useita paikkoja luonnollisesti samoilla nimillä, mutta silti nämäkään oppilaat eivät ole kielellisesti täysin toistensa kaltaisia. Kosketuksia kieleen koululaiset saavat sosiaalisen verkoston lisäksi muun muassa mediasta. Oppilaiden välillä esiintyy eroja, sillä jokaisella yksilöllä on oman historiansa takia tietyt kielelliset resurssit. Myös henkilökohtainen motivaatio ja kyky käyttää kielellistä pääomaa vaikuttavat koululaisten puhutapaan. On olemassa harmillisen vähän tietoa siitä, miten kouluikäisten puhutapa vaihtelee tilanteittain, mutta varmaa on, että yksilölle kehittyy kyky vaihtaa kielimuodosta toiseen jo melko varhaisessa iässä. Useimmat uskovat puhutapansa muuttuvan eri tilanteissa ja varsinkin viralliseen tilanteeseen joutuessa lähes jokainen vaihtaa omaa tuttua kielimuotoaan toisenlaiseksi.

Aiemmissa nimitaitotutkimuksissa on myös huomattu, että vanhemmilla on vaikuttava merkitys siihen, millainen nimitaito lapsille kehittyy. Vaikka vanhemmat sukupolvet osaavat lähes

aina enemmän nimiä kuin nuoremmat, oppivat lapset muun kielen lisäksi myös nimitaidon pitkälti vanhemmiltaan. Myös lasten ja nuorten elämäntyyleillä ja harrastuksilla on tähän vaikutusta; luonnossa liikkuva nuori käyttää todennäköisesti hyvin erilaista nimistöä kuin tietokoneista kiinnostunut nuori. Vaikka ikä vaikuttaa nimitaitoon, se ei siis ole yksinään kovinkaan ratkaiseva tekijä. Jokainen nuori osaa käyttää sen verran nimiä kuin tarvitsee, eikä kukaan tarvitse koko kylän nimistöä puhuessaan. (Komppa, Mallat & Suutari 2002: 143–144.)

Tämän tutkielman oppilaat ovat kolmasluokkalaisia eli 9–10-vuotiaita ja kahdeksaluokkalaisia eli 14–15-vuotiaita. Aho ja Laine (1997: 25) kirjoittavat, että tutkimusten mukaan yksilön minäkäsitys ja itsetunto kehittyvät myöhään ja herkimmissä iässä ovat 6–13-vuotiaat eli juuri tutkimukseen osallistuvat kolmasluokkalaiset. 6–7-vuotiaat lapset suhtautuvat keskimäärin hyvin myönteisesti itseensä, mutta kolmasluokkalaiset asettavat itselleen jo runsaammin tavoitteita. Kolmasluokkalaiset kykenevät arvioimaan itseään melko tarkasti ja he kaipaavat myös pienempiä enemmän hyväksyntää. Tämän ikäiset tarkastelevat minäkuvaansa vertaisryhmän avulla ja heillä on jo halua olla itsenäisiä ja aikuismaisia. Usein tähän ikään liittyy myös voimakas tarve miellyttää aikuisia, koska kritiikille ollaan herkkiä. Rödström (1992: 37) muistuttaa, että nuoresta iästä huolimatta myös alakoulussa olevat lapset ajattelevat paljon samankaltaisia asioita kuin aikuiset ja teini-ikäiset, mutta ajattelu on vielä hieman eri tasolla. Tämä mahdollistaa sen, että eri-ikäisetkin ihmiset voivat kommunikoida yhteistä sisältöä koskien, vaikka he tekevät sen osittain eri tavalla.

Aho ja Laine (1997: 27) kirjoittavat, että lapsen itsetunto pysyy kolmannella luokalla melko samana, eikä näytä heikkenevän. Silti esimerkiksi lapsen kielelliset valmiudet ovat yhteydessä siihen, miten arvokkaana hän itseään pitää. Jos itsetunto on huono, lapsi ei välttämättä hallitse ikäistensä slangia, eikä ole kekseliäs tai nokkela kielellisessä ilmaisussaan. Jos lapsi on lahjakas kielellisesti, tämä on usein yhteydessä koulumenestykseen ja sitä kautta myös lapsen itsetunto kasvaa. (Aho ja Laine 1997: 47.)

7–9-vuotiaat valitsevat jo tietoisesti leikkitovereita ja vihollisiakin saattaa syntyä. Tässä iässä leikitään usein pienissä ryhmissä ja lapset ovat kiinnostuneita ryhmässä olevasta ilmapiiristä. Tärkeänä oppilaat pitävät ryhmään kuulumista ja hyväksyntää sen muilta jäseniltä. Yleistä on, että tytöt leikkivät tyttöjen kanssa ja pojat poikien. Sukupuolten välillä myös ryhmän koko vaihtelee: tytöt viihtyvät enemmän pienemmissä ryhmissä, jossa vuorovaikutus saattaa olla hyvin verbaalista, mutta pojat saattavat kuulua isompiin ryhmiin. (Aho & Laine 1997: 132, 173.) Tämän ikäisten lasten elämän sisältöä leimaa usein vahvasti toiminta, vaikka heillä on kyky myös

pohdiskella rauhassa ja hiljaisuudessa (Rödström 1992: 40).

Toiset tähän tutkimukseen osallistuvat oppilaat ovat murrosiässä. Ahon ja Laineen (1997: 29) mukaan tässä iässä olevat yläasteen oppilaat ovat alttiita vaikutteille. He myös pohtivat käyttäytymistään ja normaalia on, että epäonnistumisen syyt nähdään enemmän muissa kuin itsessä. Murrosiässä olevien ajattelu on usein hyvin mustavalkoista ja stereotyyppistä. Lisäksi nuorille kaverit ovat kaikista tärkeimpiä käyttäytymisen malleja ja he samastuvat helposti omaan ryhmäänsä. Näin ollen omaa identiteettiään saatetaan menettää, koska nuorilla on voimakas halu olla kavereidensa kanssa samaa mieltä. Teini-ikäisiä tulisikin rohkaista omiin mielipiteisiin enemmän. Nuoret haluavat kuulua pienempiä enemmän suuriin ryhmiin ja jengeihin, koska heille jengin hyväksyntä on yleensä tärkeämpää kuin vanhempien mielipiteet. (Aho ja Laine 1997: 135, 175.)

Karttusen (1989: 149) mukaan nuorilla on tapana lujittaa yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä ilmentää oman ryhmänsä arvomaailmaa kielen avulla. Koulu tarjoaa omanlaisensa kasvupohjan ryhmäkielen syntymiselle: oppilaat ovat suljetussa tilassa, jossa yhteinen kieli syntyy kuin itsestään. Koska kouluissa oppilaiden puhetyyli saattaa olla samantapaista, ajan myötä osa sanastosta kuluu ja uutta keksitään jatkuvasti tilalle. Suojanen (1982: 154) on havainnut, että kielenkäyttö vaihtelee tilanteiden mukaan vahvasti: kun lapsi tai nuori siirtyy vaikkapa luokkahuoneesta kavereiden luokse, usein kielenkäyttökin vaihdetaan rennompaan.

Epävirallinen nimistö muuttuu aikojen kuluessa käyttäjiensä mukana (Ainiala 2005: 7). Mielikäisen (2005: 30–36) mukaan nimistö muuttuu nopeimmin sellaisten ihmisten keskuudessa, jotka niitä eniten käyttävät. Kun nuoret nimeävät paikkoja, on kaupunkilaisten sekä maalaisten välillä erot usein huomattavia muun muassa maisemien erilaisuuden takia. (Mielikäinen 2005: 30–36.) Kaupunkimaista nimistöä tutkittaessa nuoret käyttävät paljon esimerkiksi asenteellisia nimityksiä asuinalueista ja liikerakennuksista. Nimet ovat usein hyvin pejoratiivisia tai alatyylisiä, mutta usein oppilaat pitävät niitä yleisnimityksinä. (Sirén 2005: 117–118.)

Siren (2005: 125) muistuttaa, ettei kouluikäisten käyttämä kieli kerro välttämättä oppilaiden käsityksistä, vaikka nimet ovatkin rohkeita. Esimerkiksi tutkimani epävirallisen paikannimistön perusteella ei voida tehdä yleistyksiä nuorten ajattelumaailmasta. On tavallista, että tietyt puhuvat ja nimitykset ovat niin arkipäiväisiä, etteivät kielenkäyttäjät aina huomaa niiden viestittämiä tarkoituksia.

Kouluikäisten puhekieli on kiinnostavaa muun muassa siksi, että heidän puheensa tarttuu helposti toisiin. Esimerkiksi matkimalla toisten oppilaiden puhetta koululaiset muodostavat helposti tietynlaisia tiimejä. (Tainio 2008: 147.) Näin tietyissä ryhmissä vallitsee usein samanlainen puhetapa, joka saattaa levitä muuallekin tai jäädä vain ryhmien väliseksi (Suojanen 1982: 156). Vaikka koululaisille on tyypillistä omaksua tietty puhekieli, sama oppilas saattaa vaihdella puhetapaansa meneillään olevan tilanteen mukaan. Vaikka ystävien kesken saatetaan puhua hyvin vapaasti ja rohkeasti, saatetaan erityyillisessä paikassa käyttää kirjakieltä. (Lappalainen 2008: 91.)

Mantilan (2008: 65) mukaan kouluikäisten puhekieltä kuunteleva saattaa tunnistaa puhetyylistä puhujan kotiseudun. Murre-eroja esiintyy edelleen eri alueilla, vaikka esimerkiksi monet liikkeet ovatkin saaneet valtakunnallisia lempinimiä, joita koululaiset ympäri Suomea käyttävät. Epävirallista paikannimistöä tutkittaessa onkin syytä ottaa huomioon vastaajien kotipaikkakunta. Tässä tutkielmassa otan huomioon mahdolliset murrepiirteet, mutta niiden rooli on pieni, koska kaikki kyselyyni vastanneet oppilaat asuvat samalla paikkakunnalla.

Tainion (2008: 146) mukaan luokkahuoneessa puhetila on erityinen kaikenikäisille oppilaille, koska lähes aina paikalla on yhtä aikaa monia ihmisiä, joilla on tietty päämäärä. Näissä tilanteissa opettajalla on usein omanlainen asema, jonka oppilaat tiedostavat. Luokassa vallitsee tietynlainen puheenvuorojen ottamisen ja antamisen järjestely, jonka oppilaat oppivat nopeasti. Luokkahuoneessa vallitsevien hienovaraisten sääntöjen oppiminen itsessään on jo hyvä saavutus, koska tämä eroaa paljolti oppilaiden vapaa-ajasta.

2.5. Asenteiden vaikutus kielenkäyttöön

Asenteella tarkoitetaan yksilön sisäistä olotilaa ja sen seurausta reaktiosta esimerkiksi puhetilaa (Pälli 1999: 125). Asenteet nousevat tärkeäksi osaksi nuorten keskuudessa, kun kasvetaan lapsista aikuisiksi. Yhteistä monille murrosikäisille on asioiden kyseenalaistaminen sekä kapinoiminen, kun lapsista tulee teini-ikäisiä. Asenteet saattavat muuttua aikaisemmasta helposti negatiivisempaan suuntaan. Kun lapsena asenteiden vaikutus ei niinkään kielessä näy, teini-ikäisenä tilanne muuttuu. On todettu, että murrosikäisten on puhekielessään huomattavasti helpompi ilmaista negatiivisia kuin positiivisia asioita, vaikka kielteinen tapa puhua ei välttämättä kerro koululaisen todellisista mielipiteistä. (Sirén 2005: 120–124.) Koululaisten kielen muotoutumiseen vaikuttavat kuitenkin

vahvasti myös omat asenteet ja tavoitteet, joten kenenkään puhekieli ei koskaan ole täysin identtinen toiseen verrattuna (Routarinne ja Uusi-Hallila 2008: 33).

Jokaisella ihmisellä on omia mielipiteitä ja niiden kautta yksilöt heijastavat omia tai ryhmän asenteita toisiin ryhmiin tai yksilöinä (Pälli 1999: 125). Helven (1993: 16, 71) mukaan nuoriso eroaa muun ikäisistä siinä, että heillä on usein omat uskomuksensa ja tapansa toimia, joihin vaikuttaa muun muassa murrosikäisten maailmankuva. Nuorten arvomaailmaan ja sitä kautta myös asenteisiin vaikuttavat vielä vahvasti vanhemmilta opitut mallit, koska lapsuudesta ei ole kauaa aikaa. Nykymaailmassa yhä enemmän arvomaailmaa opitaan myös tiedotusvälineiden kautta. Usein ne tukevat pitkälti stereotyyppisiä asenteita samalla kuitenkin kritisoiden niitä.

Nuorille tyypillistä on vastustaa ja kyseenalaistaa asioita. Nuorten asenteita tutkittaessa tulee muistaa, että nuoret ovat vielä muodostamassa arvojärjestelmäänsä. Silti nuorten asenteita ei kannata laiminlyödä: asenteita kannattaa tutkia siltä kannalta, minkälaisia arvoja nuorille myöhemmin elämässään tulee muodostumaan. (Helve 1993: 92.) Asenteet harvoin syntyvät itsestään, vaan ne opitaan esimerkiksi vanhemmilta tai ystäväpiiristä. Erityisen tärkeää on vanhempien asenne lasta kohtaan. Sillä on suuri vaikutus siihen, millaiseksi lapsi kokee oman roolinsa ja merkityksensä maailmassa ja myös lapsen omiin myöhäisempiin asenteisiin. (Väkinen 2013.)

Iän myötä asenteista tulee pysyvämpiä. Ne ovat sidottuja ihmisten sisäistämiin arvoihin, jotka ohjaavat elämää tärkeiksi koettujen päämäärien suuntaisesti, joten niiden muuttuminen ei tapahdu nopeasti. Asenteita voi verrata ihmisen persoonallisuuden piirteisiin. Usein ihmisen tapa hahmottaa muita ihmisiä heijastelee hänelle tyypillisiä asenteita. (Aho ja Laine 1997: 81.)

Vaikka tässä tutkielmassa tutkitaankin pääsääntöisesti paikkoihin kohdistuvia asenteita, puhekielessä on usein näkyvissä myös asenteet muun muassa tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan. Omassa tutkielmassani esille tulevat myös esimerkiksi seksuaalivähemmistöjä kohtaan muodostetut mielipiteet sekä asenteet. Naumanen ja Puukko (1991: 134–135) ovat tutkineet opiskelijoiden suhtautumista homoseksuaalisuuteen ja heidän mukaansa haastateltavien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen on pohjimmiltaan kielteistä. Negatiivisiin asenteisiin liittyy usein muun muassa pyrkimys norminmukaiseen ajatteluun sekä käyttäytymiseen, mitkä saattavat olla syynä myös omassa tutkielmassani esiintyviin haukkumanimiin.

3. KOULULAISTEN NIMEÄMÄT PAIKANNIMET

3.1. Nimitaito

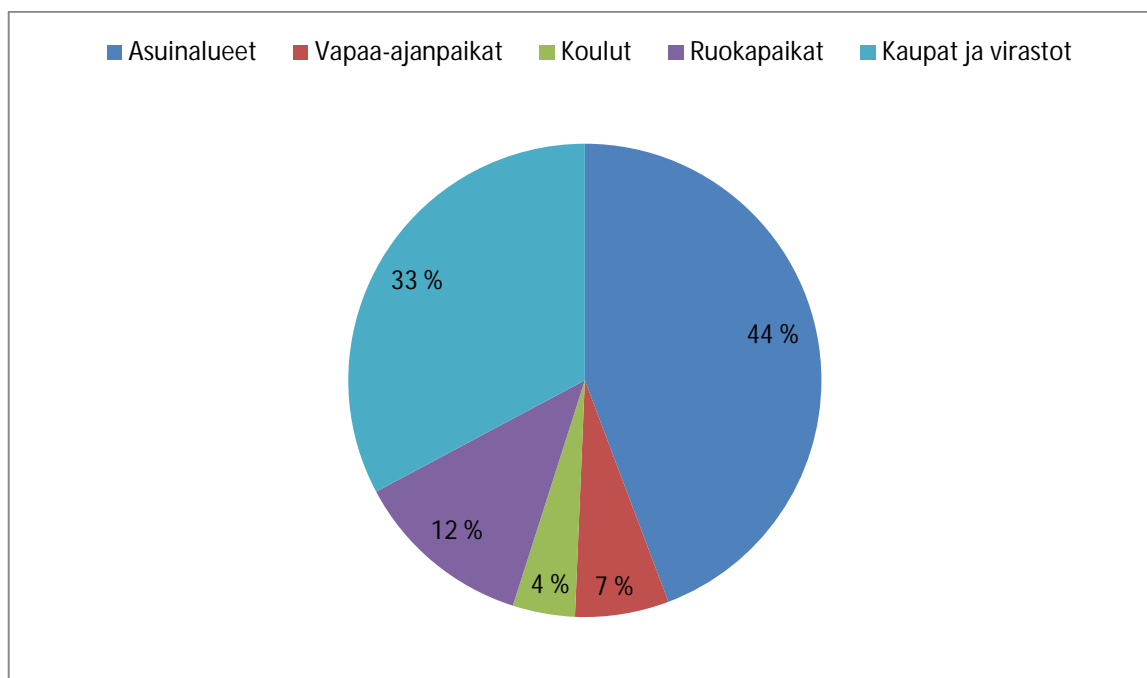
Jokaisella ihmisellä on oma nimitaitonsa; sillä tarkoitetaan ihmisen tuntemia paikannimiä ja niiden määrää. Kaikilla on nimitaidossaan myös sellaisia nimiä, joita tietää, mutta joita ei puhekielessään käytä aktiivisesti. (Ainiala ym. 2000: 330.) Ensimmäiset nimitaitotutkimukset Suomessa ovat tehneet 1970-luvun alussa Kurt Zilliacus sekä Peter Slotte, jotka selvittivät oman kylänsä ihmisten nimitaitoa (kts. Slotte 1973). Vähitellen sosio-onomastiikan tullessa suosioon myöhempinä vuosina, myös nimitaidon tutkiminen Suomessa on lisääntynyt, mutta ennen 1990-lukua tutkimusten tekeminen oli vähäistä.

Ainialan (2001: 17–18) mukaan ihmisten nimivarastot eroavat toisistaan, koska jokaisella on erilaiset tarpeet käyttää nimiä. Nimitaitoon vaikuttavat muun muassa ikä, sukupuoli, kiinnostuksen kohteet sekä harrastuneisuus. Tämän vuoksi on syytä muistaa, että ei ole olemassa huonoja tai hyviä nimiä, vaan jokaisella on käytössään omaan elämäänsä sopivat nimet.

Johansson (2007) on jakanut nimitaidon kolmeen osaan omassa tutkimuksessaan: jos informantti mainitsee nimen itse, on kyse aktiivisesta nimitaidosta. Jos informantti tunnistaa nimen, puhutaan passiivisesta nimitaidosta, mutta jos nimeä ei tunneta ollenkaan, ei se kuulu informantin nimitaitoon ollenkaan. Keskeisimmiksi tekijöiksi hän on valinnut sen, kuinka pitkään henkilöt ovat asuneet kyseisellä paikkakunnalla sekä iän. On luonnollista, että pitkään paikkakunnalla asunut henkilö tuntee nimiä paremmin, kuin juuri muuttanut. Myös vanhemmilla ihmisillä voidaan olettaa olevan enemmän nimitaitoa kuin esimerkiksi pienillä lapsilla. Omassa aineistossani kaikki vastaajat ovat asuneet jo vuosia Tampereella, joten tästä syystä nimitaidoissa ei pitäisi olla merkittäviä eroja.

Seuraavassa kuviossa näkyy, millaisista paikoista kyselyyni vastanneet oppilaat aineiston perusteella tuntevat epävirallisia nimiä eniten.

Kuvio 2. Oppilaiden nimitaito

3.2. Nimetyt asuinalueet

Kyselylomakkeeseen oli valmiiksi kirjoitettu tiettyjen asuinalueiden viralliset nimet, joiden viereen pyysin vastaajien kirjoittamaan alueesta sen nimityksen, mitä he käyttävät puhekielessään. Jos vastaaja ei koskaan puhu jostain asuinalueesta, tuli virallisen nimen viereen laittaa viiva, mutta jos vastaaja käyttää puhekielessään virallista nimeä, tuli se kirjoittaa uudestaan.

Kaupunginosat ja muut alueet ovat tärkeitä kaupunkitilaa hahmottaessa. Näitä nimiä tarvitsevat kaikki kaupunkilaiset. (Uotila 2005: 90.) Aineistossani asuinalueista onkin nimetty epävirallisia nimiä melko paljon. Eniten nimiä on saanut Hervanta, joka tunnetaan nimillä *Hervu*, *Hertsu*, *Herrala*, *Herppa*, *Hervuudi*, *Gangsterien paratiisi*, *Hersa*, *Herwood*, *Mamuluola*, *Ählämicity*, *Herra*, *Ghetto*, *Suomen Monaco*, *Herkkis* ja *Ählämeitten paratiisi* (ählämi 'Lähi-Idästä kotoisin oleva ihminen'; Paunonen 2000 s. v. ählämi). Suurimman osan epävirallisista nimityksistä ovat antaneet yläkoululaiset, myös kaikki asenteelliset nimet ovat heidän kirjoittamiaan. Kyselylomakkeiden mukaan alakoululaiset käyttävät edellä mainituista nimistä pelkästään nimityksiä *Herva*, *Herppa*, *Hertsu* ja *Herrala*. Huomiota herättää se, että alakoululaisista kyselyyni on vastannut 41 oppilasta, joista vain seitsemän oppilasta käyttää Hervannasta epävirallista

nimitystä. Yläkoululaisista kyselyyni on vastannut 53 oppilasta, joista jopa 37 henkilöä käyttää epävirallista nimitystä Hervannasta puhuessaan. Koska Hervannalla on Tampereella hieman kyseenalainen maine, oli odotettavissakin, että tämä asuinalue saa paljon epävirallisia nimityksiä.

Tesomaa ja Nekalaa pidetään Hervannan tapaan usein huonoina asuinalueina. Tesomalle on annettu nimitykset *Tessu, Tesomaa, Tesso, Tepsu, Tesma, Tespa, Nistiluola, Teso* ja *Tesu*. Tesomasta alakoululaiset käyttävät kuutta eri nimitystä ja yläkoululaiset viittä, mutta jälleen kaikki asenteelliset nimet ovat käytössä vain murrosikäisten keskuudessa. Nekalaa kutsutaan *Kaneksi, Neksuksi, Mekaksi, Nekkiksi, Nekiksi, Juoppoturvaksi, Niekuksi* ja *Ghetoksi*. Yläkoululaiset käyttävät aineiston mukaan viittä eri nimitystä ja alakoululaiset neljää. Huomattavaa on, että Tampereen pahamaineisimmat asuinalueet ovat kaikki saaneet negatiivisia, asenteellisia nimityksiä.

Runsaasti erilaisia nimityksiä on annettu myös Pyynikille, missä sijaitsee muun muassa kesäisin suosiossa oleva uimaranta. Pyynikille on annettu seuraavat nimitykset: *Pyykki, Pynskä, Pyynik, Pynsä, Pyntsy, Pykni, Pynkkä, Pynkki, Pyykkäri, Pynski, Pyyne, Pyntsä* ja *Pyntsi*. Usein epäviralliset nimet ovat siis lyhyempiä kuin asuinalueen virallinen nimi. Huomiota herättää se, että alakoululaisista 16 henkilöä ja yläkoululaisista vain kymmenen oppilasta on maininnut käyttävänsä puhekielessään epävirallista nimitystä. Tämä saattaa kertoa siitä, että alakoululaiset mahdollisesti viettävät Pyynikillä yläkoululaisia enemmän aikaansa.

Myös muut asuinalueet, joiden viralliset nimet ovat melko pitkiä, ovat saaneet paljon epävirallisia nimityksiä. Kissanmaata kutsutaan puhekielessä *Kisuksi, Kissaksi, Kissiksi, Kisunmaaksi, Kisulimaaksi, Kiskuksi, Kissalaksi* ja *Nekonekoksi*. Kaksi alakoululaista on maininnut nimityksen *Koti*, joka luultavasti viittaa siihen, että oppilas asuu Kissanmaalla. Linnainmaalle on annettu seuraavia nimityksiä: *Linna, Lintti, Linksu, Lintsa, Lintsi, Lintsu, Lini, Lmaa* ja *Linnamaa*, kun taas Takahuhtia kutsutaan nimityksillä *Takkis, Takis, Taksu, Takahuu, Takki, Tatte, Takari* ja *Taksi*. Lukonmäelle on annettu nimitykset *LV, Lukko, Kukonmäki, Luksu, Luokonmäki* ja *Mäki*.

Peltolammia sekä Multisiltaa kutsutaan melko vakiintuneilla nimillä: Peltolammille on annettu vain kolme eri nimeä, jotka ovat *Peltsu, Peltsi* sekä *Pelsu* ja Multisillalle on annettu nimet *Multsu, Multari, Multi* ja *Multsi*. *Peltsuksi* Peltolammia kutsuvat aineiston mukaan 24 henkilöä, 9 alakoululaista ja 15 yläkoululaista, ja Multisiltaa *Multsuksi* 19 henkilöä, 5 alakoululaista ja 15 yläkoululaista. Vakiintuneita nimityksiä ovat saaneet myös Kaukajärvi ja Lielähti. Kaukajärvestä on käytetty nimiä *Kauksu, Kukkis, Oleskelujärvi, Kaukajärtsy* ja *Kolkol*. Huomiota herättää se, että

vain 10 alakoululaista on maininnut *Kauksu*-nimityksen, kun taas yläkoululaisista jopa 53 oppilasta kirjoittaa käyttävänsä tätä nimitystä. Yläkoululaisten koulu sijaitsee Kaukajärvellä, joten heidän keskuudessaan epävirallinen ja vakiintunut nimitys on ymmärrettävää. Lielahdelle on mainittu epäviralliset nimet *Liisi*, *Lietsu*, *Liehari*, *Lieh*, *Lietsi*, *Lialahti* ja *Lahtari*. Näistä *Lietsu* on selvästi käytetyin nimitys (20 mainintaa).

Hatanpäättä kutsutaan aineiston mukaan puhekielessä nimillä *Hatsu*, *Hatsi*, *Keskarin kotipaikka*, *Hata*, *Hätä*, *Hattaranpää*, *Hattis* ja *Hatari*. Näistä *Keskarin kotipaikka* tulee luultavasti siitä, että joku vastaajien tuttu asuu tällä asuinalueella. Muuten nimityksistä *Hatsu* on oppilaiden keskuudessa melko vakiintunut: tämä nimi on mainittu aineistossani 18 kertaa. Härmälälle on annettu nimet *Hämähäkki*, *Härmis*, *Härkki*, *Härmä*, *Rähmälä*, *Härrä* ja *Härmäri*, kun taas Atalasta käytetään nimityksiä *Alata*, *Atsu*, *Atsku*, *Aksu*, *Altsu*, *Atis*, *Ano*, *Ata* ja *Aatala*. Aineiston mukaan kahdesta viimeisestä asuinalueesta käytetään useimmiten kuitenkin virallista nimeä.

Tammelalle on annettu vain vähän epävirallisia nimityksiä, jotka ovat *Tammi*, *Tamppu*, *Tapsla*, *Tamski* ja *Tamnella*. Samoin Tampellaa, Annalaa, Kalevaa, Messukylää, Epilää sekä Järvensivua kutsutaan aineistoni mukaan harvoin epävirallisilla nimillä. Tampellasta käytetään nimiä *Tamppi*, *Tampolla*, *Tapella*, *Tammela*, *Rikkaiden alue* ja *Porvareiden mesta*. Annettujen nimien mukaan Tampellaa pidetään hyvänä asuinalueena; kun pahamaineiset asuinalueet saivat negatiivisia asenteellisia nimiä, Tampella saa nimiä, joita on saatettu muodostaa kateellisuuden takia. Annalasta oppilaat ovat maininneet nimitykset *Karonen*, *Mettä*, *Annalahoodz*, *Ghettohood*, *Annis* ja *Anna*. Näitä nimiä käyttävät yläkoululaiset, koska heidän koulunsa sijaitsee lähellä Annalaa ja heidän kotinsa kyselylomakkeiden perusteella sijaitsee usein Annalassa. Vain yksi alakoululainen on maininnut käyttävänsä Annalasta epävirallista nimitystä *Antsu*, muut alakoululaiset käyttävät virallista nimeä. Yläkoululaisten antamia nimityksiä *Mettä* ja *Ghettohood* voidaan pitää negatiivisina. Siren (2005: 117) kirjoittaakin, että omaa asuinaluetta ei ylistetä kovin usein oppilaiden keskuudessa ja se saattaa toisinaan toimia pilkan kohteena.

Kalevaa kutsutaan *Kaleksi* ja *Kalleksi*, Messukylää *Messuksi*, *Melukyläksi*, *Messulaksi*, *Meskiksi*, *Meskuksi*, *Meshiksi* sekä *Messiksi*. Epilälle on annettu nimitykset *Epistä*, *Epsu*, *Eppä*, *Eppis* sekä *Epis*, Järvensivulle *Järvensuu*, *Järvis* ja *Merisivu*. Tampereen keskustan tuntevat aineistoni mukaan sekä alakoululaiset että murrosikäiset. Keskusta on nimetty *Kessuksi*, *Cityksi*, *Kaupungiksi*, *Kestaksi*, *Keskariksi*, *Kapeksi*, *Kyläksi* ja *Keskukseksi*. Yläkoululaisten keskuudessa *Kape*-nimitys on melko vakiintunut: aineistossani 35 oppilasta mainitsee käyttävänsä tätä epävirallista nimitystä puhuessaan keskustasta ja he kaikki ovat yläkoululaisia.

Kyselylomakkeessa oli myös yksi avoin tehtävä liittyen asuinalueisiin. Tässä oppilaiden tuli kirjoittaa vielä muita asuinalueita, joita he tietävät ja mainita myös epävirallinen nimi, jos he sellaista käyttävät. Oppilaat nimesivät Kämmenniemen, Lentävänniemen, Koivistonkylä, Hallilan, Hakametsän, Jankan, Turtolan, Raholan sekä Pispalan. Näistä asuinalueista epävirallisia nimityksiä käytetään aineistoni mukaan vain kolmesta ensimmäisestä. Kämmenniemeä kutsutaan *Kämmäriksi*, Lentävänniemeä *Lentsuksi* ja Koivistonkylää *Koikkariksi*. Seuraavassa luettelen kymmenen eniten nimiä saanutta paikkaa ja ne asuinalueet, joista käytetään hyvin vakiintuneita nimiä.

Kymmenen eniten nimiä saanutta asuinalueetta:

Hervanta: *Herva, Hertsu, Herrala, Herppa, Hervuudi, Gangsterien paratiisi, Ählämeitten paratiisi, Hersa, Herwood, Mamuluola, Ählämicity, Herra, Ghetto, Suomen Monaco, Herkkis* (15 kpl)

Pyynikki: *Pyykki, Pynskä, Pyynik, Pynsä, Pyntsy, Pykni, Pynkkä, Pynkki, Pyykkäri, Pynski, Pyyne, Pyntsä, Pyntsi* (13 kpl)

Kissanmaa: *Koti, Kisu, Kissa, Kissis, Kisunmaa, Kisulimaa, Kisku, Kissala, Nekoneko, Kissainmaa* (10 kpl)

Atala: *Alata, Atsu, Atsku, Aksu, Altsu, Atis, Ano, Ata, Aatala* (9 kpl)

Linnainmaa: *Linna, Lintti, Linksu, Lintsa, Lintsi, Lintsu, Lini, Lmaa, Linnamaa* (9 kpl)

Tesoma: *Tessu, Tesomaa, Tesso, Tepsu, Tesma, Tespa, Nistiluola, Teso, Tesu* (9 kpl)

Hatanpää: *Hatsu, Hattari, Hatsi, Keskarin kotipaikka, Hata, Hätä, Hattaranpää, Hattis* (8 kpl)

Keskusta: *Kessu, City, Kaupunki, Kesta, Keskari, Kape, Kylä, Keskus* (8 kpl)

Nekala: *Kane, Neksu, Meka, Nekki, Neki, Juoppoturva, Nieksu, Ghetto* (8 kpl)

Takahuhti: *Takkis, Takis, Taksu, Takahuhu, Takki, Tatte, Takari, Taksi* (8 kpl)

Vakiintuneimmat asuinalueiden epäviralliset nimet:

Kaukajärvi: *Kauksu* (63 kpl)

Keskusta: *Kape* (35 kpl)

Peltolampi: *Peltsu* (24 kpl)

Lielahdi: *Lietsu* (20 kpl)

Multisilta: *Multsu* (20 kpl)

Hatanpää: *Hatsu* (18 kpl)

Tesoma: *Tessu* (18 kpl)

Hervanta: *Hervuudi* (16 kpl)

Linnainmaa: *Linna* (12 kpl)

Takahuhti: *Takis* (10 kpl)

3.3. Nimetyt liikkeet ja virastot

Kauppojen ja yritysten epävirallinen nimeäminen on yleistä kaupungeissa ja kaupunkimaisissa ympäristöissä (Seppänen 2005: 144). Myös omassa aineistossani oppilaat ovat maininneet runsaasti epävirallisia nimiä liikkeistä ja virastoista. Eniten epävirallisia nimiä käytetään paikoista, jotka sijaitsevat keskustassa ja joiden viralliset nimet ovat pitkiä, mikä tekee nimien lausumisesta hankalaa.

Kolme oppilasta mainitsee lomakkeessa käyttävänsä Salesta nimitystä *Saltsu*, kaksi on kirjoittanut nimityksen *Ale*. Muut epäviralliset nimitykset kyseisestä kaupasta on mainittu vain kerran, joten otan ne huomioon vain laskiessani epävirallisten nimien kokonaismääriä. Siwasta sekä ala- että yläkoululaiset käyttävät vastausten mukaan pääosin virallista nimeä. Tämä voi johtua siitä, että virallinen nimi itsessään on jo todella lyhyt, joten tarvetta epävirallisille nimille ei ole. Sokoksesta kuusi alakoululaista ja viisi yläkoululaista mainitsee käyttävänsä puhekielessään nimitystä *Sokkari*. Yhdet oppilaat sekä ylä- että alakoulusta ovat kirjoittaneet käyttävänsä myös

nimeä *Sokka*. Yläkoululaisista kaksi oppilasta on maininnut myös nimitykset *Soksu* ja *Sokis*. Anttilasta vähintään kaksi mainintaa on saanut nimet *Antsa*, *Antsu*, *Antti* ja *Attila*. Stockmannista suuri osa oppilaista, jopa 67 henkilöä, käyttävät nimeä *Stokka*. Kaksi oppilasta mainitsee käyttävänsä myös *Stokkari*-nimeä.

Prismasta epävirallisia nimiä on mainittu vähän. Viisi oppilasta on maininnut nimityksen *Risma* ja neljä oppilasta *Rihma*. Citymarketista jopa 62 oppilasta on maininnut nimen *Cittari*. Kaksi oppilasta kirjoittaa käyttävänsä kirjainlyhennettä *CM*. Videofirma Makuunia 68 oppilasta sanovat aineiston mukaan *Makuuniksi*. Viisi oppilasta on lyhentänyt alkuperäistä nimeä vielä enemmän ja mainitsee käyttävänsä puhekielessään nimitystä *Maku*. S-Marketista 64 oppilasta käyttää nimitystä *Ässä*. Kaksi oppilasta on maininnut myös *Ääs-Market* -nimityksen. Vaikka H&M on jo itsessään lyhyt nimi, on siitä mainittu suhteellisen paljon epävirallisia nimiä. Tämä voi johtua siitä, että nimi saattaa olla suomalaisille hieman erikoinen ja vaikea lausua, joten epävirallisten nimien avulla puhuminen liikkeestä tehdään helpommaksi. Aineistoni mukaan H&M:n epävirallisia nimiä oppilaiden keskuudessa ovat *Halpisketju*, *Henkkamaukka*, *Henkka*, *Henkkari*, *Hennesi*, *Hooämmä* ja *Hämmä*. *Halpisketjua* voi pitää asenteellisena nimenä ja sen ovatkin maininneet vain kaksi yläkoululaista oppilasta.

Elokuvateatteri Plevnasta oppilaat eivät käytä epävirallisia nimiä. Valintataloa kaksi alakoululaista sanoo aineiston perusteella *Lähikaupaksi*. Tämä todennäköisesti kertoo siitä, että kyseinen kauppa sijaitsee oppilaiden kodin lähellä ja on siinä tapauksessa heidän lähikauppansa. Vaikka nimenä *lähikauppaa* voidaankin pitää appellatiivisena yleisnimenä, sitä saatetaan käyttää yksilöivän nimen tapaan (Mielikäinen 2005: 33). Kirjoitusasulla on merkitystä; kauppa on appellatiivinen paikan luokitteleva ilmaus, kun taas Kauppa tarkoittaa yksilöivästi jotakin tiettyä kauppaa (Ainiala 2003: 215).

Valintataloa kutsutaan myös *Valinnaksi*, *VT:ksi*, *Valkkariksi*, *Valtsiksi*, *Valkuksi*, *Vapariksi* ja *Valtsuksi*. Näistä nimityksistä *Valtsu* on ylivoimaisesti suosituin: jopa 37 oppilasta on maininnut kyseisen nimen. Huomiota herättää se, että Valintatalo on yksi harvoja paikkoja, joista alakoululaiset ovat maininneet yläkoululaisia enemmän epävirallisia nimityksiä. Tähän saattaa luonnollisena selityksenä olla se, että alakoululaisten koulu sijaitsee Kissanmaalla, missä myös kyseinen kauppa on. K-Marketista vähintään kaksi nimitystä on saanut *K(oo)* ja *KM*. Alkuperäisestä nimestä on siis keksitty lyhyempi epävirallinen nimi, joka on muodostunut virallisen nimen pohjalta. Seppälästä oppilaat eivät ole maininneet montaa epävirallisia nimiä: ainoastaan muutama oppilas on maininnut käyttävänsä puhekielessään nimiä *Seppä* ja *Seppis*.

Tiimaria kutsutaan aineiston perusteella *Timpuraksi* ja *Timppariksi*. Vain kahdeksan oppilasta, seitsemän alakoululaista ja yksi yläkoululainen, on kirjoittanut lomakkeeseensa Tiimarista epävirallisen nimen, tästä päätellen kyseistä kauppaa kutsutaan pääsääntöisesti sen virallisella nimellä. R-kioskia sanoo aineiston mukaan jopa 73 oppilasta *Ärräksi*. Kyseinen nimi on Ainialan (2005: 16) mukaan yleissuomalaisestikin tunnettu, joten sitä käytetään myös Tampereen ulkopuolella.

Koskikeskusta kutsutaan hyvinkin vakiintuneella nimellä *Koskari*. Jopa 70 oppilasta on kirjoittanut tämän nimityksen lomakkeeseen, 23 alakoululaista ja 47 yläkoululaista. Yläkoululaisista siis vain kuusi oppilasta käyttää ostoskeskuksesta jotain muuta nimitystä. Toinen iso ostoskeskus, Ideapark, sijaitsee Tampereen lähellä Lempäälässä. Ison kokonsa ja suosionsa ansiosta tästäkin on annettu paljon epävirallisia nimiä. Alakoululaisista vain kaksi oppilasta käyttää muuta kuin virallista nimeä, mutta yläkoululaisista 14 henkilöä sanoo ostoskeskusta *Idikseksi*, kuusi *IP:ksi* ja viisi *Parkiksi*. Kolmatta ostoskeskusta, Tullintoria, kutsutaan *Tulkkariksi*, *Tullariksi*, *Tulliksi* ja *Tullikseksi*. Kyseinen ostoskeskus on selvästi pienempi kuin Ideapark sekä Koskikeskus, eikä siitä ole yhtä vakiintuneita nimityksiä oppilaiden keskuudessa.

Huoltoasemista ABC on saanut seuraavat kaksi nimitystä: *Absi* ja *Absu*. Vain kolme alakoululaista on maininnut epävirallisen nimityksen, kun taas yläkoululaista 26 henkilöä käyttää epävirallista nimeä puhekielessään. Teboilia sanotaan pääosin *Tebsuksi*, *Tebuksi* ja *Tebikseksi*. Neste on saanut ainoastaan yhden epävirallisen nimityksen, *Nessun*. Huomiota herättää se, että vain kaksi alakoululaista on maininnut huoltoasemista epävirallisen nimen, kaikki muut maininnat ovat yläkoululaisten lomakkeissa.

Poliisiasemasta käytetään aineiston mukaan seuraavia nimityksiä: *Pollari*, *P-A*, *Kyttis*, *Paussi*, *Kyttäasema*, *Natsipaskat*, *Sikala* ja *Homot*. Vain kolmea ensimmäistä nimitystä löytyy alakoululaisten vastauksista. Poliisiasemasta on mainittu enemmän asenteellisia nimityksiä kuin mistään muusta paikannimestä ja kaikki nämä nimitykset ovat yläkoululaisten nimeämiä. Kuten Siren (2005: 120) kirjoittaa, nuoruudessa kuuluu kapinoida järjestelmiä vastaan ja kyseenalaistaa asioita. Tämän vuoksi nuoret ilmaisevat usein negatiivisia asenteita, kuten edellä mainitut esimerkit todistavat. Rautatieasemasta on mainittu nimet *Asema*, *Juna-asema*, *Rautsikka*, *Rate*, *Rautis*, *Rauttis* ja *Steissi*. Linja-autoasemasta käytetään aineiston perusteella paljon lyhenteitä, kuten *Bussiasema*, *Dösäasema*, *Linjari*, *Linjis*, *Lintsu*, *Lintsikka* ja *Nysseasema*. Suosituin nimitys edellä mainituista on *Linjis*, jota käyttävät niin ylä- kuin alakoululaisetkin.

Kelasta on mainittu vain yksi epävirallinen nimi, joka on *Sossu*. Nämä neljä mainintaa ovat kaikki yläkoululaisten antamia. Apteekista käytetään nimiä *Apoteekki*, *Apsu*, *Lääkekauppa*, *Lääkeosasto* ja *Aputalo*. Alakoululaiset eivät ole maininneet kummastakaan paikasta yhtään epävirallista nimitystä, mikä kertoo siitä, että kyseiset paikat ovat oppilaille luultavasti vieraita.

Kymmenen eniten nimiä saanutta liikettä ja virastoa:

Linja-autoasema: *Bussipysäkki, Linjis, Linjurasema, Bussiasema, Lintsu, Linja-asema, Linjari, Lintsuasema, Dösäasema, Linkki, Lintsikka, Asema, Dösä, Linkka-asema, Nysseasema* (15 kpl)

Poliisiasema: *Asema, Homot, Kyttäasema, Kyttis, Natsipaskat, Paussi, P-A, Poliisilaitos, Pollari, Pollariasema, Poltsuasema, Polliisitalo, Sikala* (13 kpl)

Rautatieasema: *Asema, Juna-asema, Junaraide, Rate, Rautatie, Rautis, Rautsa, Rautsikka, Rauttis, Rta, Steissi* (11 kpl)

Valintatalo: *Lähikauppa, Valinta, Valitalo, Valkkari, Valkku, Valsu, Valtsi, Valtsikka, Valtsu, Vapari, V-T* (11 kpl)

H&M: *Ämmä, Hämmä, Halpisketju, Henkka, Henkka ja Maukka, Henkkamaukka, Henkkari, Hennes(i), Hennesmauris, Hooäm(mä)* (10 kpl)

Teboil: *Teba, Tebo, Tebis, Teboili, Tebsa, Tebsu, Tebu, Tepsi, Tepsu, Tepsukka* (10 kpl)

Ideapark: *ID, Idapark, Idea, Ideamaallirikoinen; Idis, Idsu, I-P, Parkki* (8 kpl)

Citymarket: *C-Market, Cittari, City, CM, Koo-Cittari, Marketti, Citikka* (7 kpl)

Videofirma Makuuni: *Leffailta, Makkari, Makkis, Makku, Maku, Makuuni, Maquuni* (7 kpl)

Tullintori: *T-Tori, Tillintori, Tullkari, Tullari, Tulli, Tullis, Tullitori* (7 kpl)

Vakiintuneimmat liikkeiden ja virastoiden epäviralliset nimet:

Koskikeskus: *Koskari* (70 kpl)

R-Kioski: *Ärrä* (69 kpl)

Videofirma Makuuni: *Makuuni* (68 kpl)

Stockmann: *Stokka* (66 kpl)

S-Market: *Ässä* (64 kpl)

Citymarket: *Cittari* (62 kpl)

Valintatalo: *Valtsu* (37 kpl)

ABC: *Apsi* (25 kpl)

K-Market: *K(oo)* (24 kpl)

H&M: *Hooäm(mä)* (23 kpl)

3.4. Nimetyt ruokapaikat

Myös ruokapaikkoja alakoululaiset ovat nimenneet vähemmän kuin yläkoululaiset. Huomattavaa kuitenkin on, että kyselylomakkeen perusteella alakoululaisetkin tuntevat ruokapaikkoja suhteellisen hyvin. Mc Donald'sista sekä vanhemmat että nuoremmat oppilaat käyttävät lähes saman verran epävirallisia nimityksiä, eikä nimissä ole suuria eroja ikäryhmästä huolimatta. Ylivoimaisesti eniten Mc Donald'sia kutsutaan aineiston perusteella *Mäkiksi* ja *Mäkkäriksi*. Yläkoululaisten aineistossa ei muita nimityksiä ole mainittu lainkaan. Alakoululaiset ovat maininneet myös muutamassa lomakkeessa nimitykset *Dona* ja *Mc*. Hesburgeria oppilaat sanovat vastaustensa perusteella lähes poikkeuksetta *Heseksi*. Muutamassa lomakkeessa on mainittu *Hespe* ja *Burgeri*. Kukaan oppilaista ei puhekielessä käytä kyseisestä ruokapaikasta sen virallista nimeä.

Vain harva alakoululainen on kirjoittanut käyttävänsä virallista tai epävirallista nimeä Amarillosta, American Dinerista ja New Yorkista. Amarillosta he puhuvat vain sen virallisella nimellä, American Diner saatetaan lyhentää *Dineriksi* ja New York *Nykiksi*. Yläkoululaiset kutsuvat Amarilloa virallisen nimen lisäksi *Ampeksi* ja *Amaksi*. American Dineria he kutsuvat aineiston perusteella alakoululaisten tapaan *Dineriksi*, mutta myös *USAksi*, *Dinneriksi*, *Daineriksi* ja *Didiksi*. New Yorkista vanhemmat oppilaat ovat maininneet nimitykset *Joorkki / Yoorkki*, *Nykki*, *Nyki* sekä

Joorkkeri / Yoorkkeri. Yläkoululaiset olivat kirjoittaneet näistä ravintoloista myös paljon virallisia nimiä, mikä kertoo siitä, että he käyttävät puhekielessään näiden ravintoloiden nimiä ja luultavasti ovat myös käyneet näissä. Alakoululaiset tunsivat kyseiset ravintolat lomakkeiden perusteella todella huonosti ja suurin osa on jättänyt kohdat kokonaan tyhjäksi. Tähän syynä saattaa olla se, että kyseiset ravintolat ovat enemmän nuorison ja aikuisten käyttämiä ruokapaikkoja, kuin koko perheiden.

Subway tunnetaan aineiston perusteella suurelta osin *Subina*, alakoululaiset eivät käytä muita epävirallisia nimityksiä. Muita mainittuja nimityksiä ovat *Subari*, *Subbi* sekä *Subis*. Rosso tunnetaan yläkoululaisten keskuudessa paremmin kuin alakoululaisten. Epävirallisia nimiä on mainittu vähän: ainoastaan *Rosis* ja *Rosvo*. Pancho Villa tunnetaan melko hyvin molemmissa ikäluokissa. Siitä on mainittu nimitykset *Pancho / Pantso*, *Pantsu* ja *Villa*. Speakeasyn tuntee vain muutama alakoululainen ja heidän keskuudessaan epävirallisia nimityksiä ei ole mainittu. Yläkoululaiset tuntevat ravintolan hyvin, mutta suurin osa on maininnut vain virallisen nimen. Epävirallisia nimiä ravintolasta ovat *Spiikkari* ja *Spiikki*.

Kotipizza on ainut ruokapaikka, mikä on saanut enemmän mainintoja alakoululaisten kuin yläkoululaisten keskuudessa. Alakoululaiset ovat maininneet nimitykset *Kotari*, *Kotsi*, *Kotsis*, *Pizza*, *Kotsa*, *Kotsari* sekä *Kotsu*, kun taas yläkoululaiset ovat maininneet vain *Kotsari* -nimityksen. Coussicca sijaitsee Kalevassa hieman syrjäisemmällä paikalla, eivätkä alakoululaiset juuri tunne ravintolaa. Vain neljä oppilasta on maininnut lomakkeessa virallisen nimen, muut alakoululaiset ovat jättäneet kohdan tyhjäksi. Yläkoululaisistakin suurin osa on maininnut vain virallisen nimen, mutta lisäksi muutama oppilas on kirjoittanut nimityksen *Pihvimesta*. Coussicca onkin kuuluisa nimenomaan perinteisestä pippuripihvi-annoksestaan.

Kaikki oppilaat tuntevat Raxin. Suurin osa heistä käyttää nimitystä *Raxi / Raksi*, lisäksi muutama yläkoululainen on maininnut nimen *RaxRax*. Miami sijaitsee Koskikeskuksessa ja on huomattavasti enemmän tunnettu yläkoululaisten keskuudessa. Kaikki kymmenen alakoululaista, jotka tuntevat kyseisen ravintolan, käyttävät siitä vain virallista nimeä. Yläkoululaiset ovat maininneet virallisen nimen lisäksi nimitykset *Miami*, *Aurinkopaikka* ja *Aurinkopleissi / Aurinkoplace*. Viimeiset nimitykset saattavat tulla siitä, että kyseisen ravintolan logossa on aurinko tai siitä, että ravintolassa on kesäisin kaupungin suurin terassi, johon paistaa aurinko koko päivän.

Kyselylomakkeessa oli myös kohta, johon pyysin koululaisia kirjoittamaan ne ruokapaikat, joissa he syövät eniten. Alakoululaisista ylivoimaisesti suurin osa käy vastausten

perusteella Mc Donald'sissa. Jopa 30 alakoululaista mainitsi kyseisen hampurilaispaikan vastauksissaan. Suosittuja alakoululaisten keskuudessa olivat myös Kotipizza, Hesburger ja Pancho Villa. Näille paikoille oppilaat ovat kirjoittaneet myös epävirallisia nimiä runsaasti. Yläkoululaiset ovat maininneet kaikki samat paikat kuin alakoululaisetkin, mutta lisäksi suosittuja ruokapaikkoja heidän keskuudessaan ovat Subway, Manhattan, Coffee House (puhekielessä *Coffari*), American Diner, Rosso, Hook, New York, Siipiveikot ja Napoli.

Vakiintuneimmat ruokapaikkojen epäviralliset nimet:

Hesburger: *Hese* (88 kpl)

Rax: *Raxi* (75 kpl)

Subway: *Subi* (61 kpl)

Mc Donald's: *Mäkki* (54 kpl)

Mc Donald's: *Mäkkäri* (36 kpl)

Pancho Villa: *Pantso / Pancho* (28 kpl)

American Diner: *Diner(i)* (12 kpl)

Kotipizza: *Kotari* (10 kpl)

New York: *Nykki* (8 kpl)

Coffee House: *Coffari* (7 kpl)

3.5. Nimetyt vapaa-ajanpaikat

Kyselylomakkeessa oli myös kohta, jossa oppilaat saivat kirjoittaa vapaavalintaisesti niiden paikkojen nimiä, joissa viettävät vapaa-aikaansa. Alakoululaiset ovat maininneet viettävänsä

aikaansa Sinisellä sillalla, Petsamon kentällä, jota puhekielessä kutsutaan *Petsun kentäksi*, Sopolin metsässä, Pirkkahallissa harrastusten parissa, Valintatalolla eli *Valtsussa*, Poutun puistossa, Liikennepuistossa sekä Alakentällä. Ylivoimaisesti eniten mainintoja alakoululaisten keskuudessa ovat saaneet Nallepuisto, Aarikkalan puisto, Alapuisto, jonka epävirallinen nimi on *Alsu* ja Tapiolan puisto, josta on mainittu myös nimet *Tapsa*, *Tapsu*, *Taplu*, *Tadis* sekä *Tapsukka*. Tapiolan puisto on saanut vapaa-ajanpaikoista eniten epävirallisia nimiä luultavasti siksi, että se sijaitsee aivan alakoululaisten koulun vieressä. Moni oppilaista kirjoitti myös lomakkeen perustietoihin asuvansa koulunsa lähellä, joten kyseinen puisto sijaitsee monen oppilaan kodinkin läheisyydessä. Myös Petsamon kenttä, Sopolin metsä, Valintatalo, Poutun puisto, Liikennepuisto, Nallepuisto, Aarikkalan puisto sekä Alapuisto ja -kenttä sijaitsevat parin kilometrin säteellä koulusta.

Vain yksi uimaranta on mainittu alakoululaisten keskuudessa: Alasen ranta. Tämä ranta sijaitsee lähellä oppilaiden koulua ja onkin lähin ranta Kissanmaalla asuville tai koulua käyville. Oppilaat ovat maininneet rannan epävirallisena nimenä *Alsun*, mutta osa on kirjoittanut siitä vain virallisen nimityksen lomakkeeseen.

Yläkoululaiset viettävät vapaa-aikaansa vastauksiensa perusteella erilaisessa ympäristössä kuin alakoululaiset. He ovat kirjoittaneet paljon asuinalueiden nimiä, kuten Annala, mikä sijaitsee noin kahden kilometrin päässä heidän koulustaan. Osa oppilaista kirjoitti myös asuvansa siellä, joten on luonnollista viettää vapaa-aikaansa kyseisessä paikassa. Myös Kaukajärvi, Messukylä ja Hervanta on mainittu monien lomakkeissa. Kaikki nämä asuinalueet sijaitsevat muutaman kilometrin säteellä oppilaiden koulusta.

Moni oppilas mainitsi Spiral-hallin, jossa käydään harrastusten parissa. Spiral-hallista on mainittu epäviralliset nimet *Spiraali* ja *Spirali*. Tytöistä osa kirjoitti käyvänsä myös tanssimassa keskustassa paikassa Razzmatazz, jota he puhekielessä kutsuvat *Ratikseksi*. Tanssistudion alkuperäinen nimi on melko pitkä ja vaikeasti lausuttava, joten on ymmärrettävää, että siitä käytetään epävirallista nimitystä. Pojat ovat maininneet yhdeksi harrastuspaikakseen Sentterin, josta käytetään pääosin virallista nimeä.

Yläkoululaiset ovat maininneet useasti Coffee Housen eli kahvilan, joita on muutama Tampereen keskustassa. Sama kahvila on mainittu myös ruokapaikkojen kohdalla yläkoululaisten keskuudessa. Coffee Housesta saa juomia sekä ruokia, joten yläkoululaiset todennäköisesti syövät paikassa usein myös välipaloja. Coffee Housen vakiintunut epävirallinen nimi on *Coffari*. Muutama

oppilas on myös maininnut nuorille suunnatun keskustassa sijaitsevan kahvilan, jonka nimi on Uniikki. Kyseisestä kahvilasta käytetään usein virallista nimeä, mutta myös lyhennettyä nimeä *Uni*.

Murrosiässä olevat oppilaat viihtyvät paikoissa, jotka on tehty nuoria varten. Moni oppilas kirjoittaa viettävänsä vapaa-aikaansa nuorisotaloissa. Annalassa sijaitsevaa Nuorisotaloa kutsutaan *Nuokuksi* ja Kaukajärvellä sijaitsevaa Vapaa-aikataloa *Vapariksi*. Oppilaat eivät ole maininneet omaa kouluaan vapaa-ajanviettopaikakseen, mutta Annalassa sijaitsevan Karosen koulun ovat. Karosen koulun sisääntulon edessä ovat isot rappuset, jossa usein nuoriso istuu ja kuluttaa aikaansa. Myös Lyseon lukio, puhekielessä *Relly*, on mainittu muutaman tytön aineistossa.

Keskustan paikat ovat yleisiä nuorison keskuudessa. Moni oppilas on maininnut olevansa vapaa-ajallaan Keskustorilla ja Koskikeskuksessa. Keskustorilla on paljon istumapaikkoja, joissa nuoret viettävät aikaansa. Koskikeskus eli *Koskari* on iso ostoskeskus, jossa näkee nuorisoa niin ulkona kuin sisälläkin. Myös paljon ravintoloita ja kahviloita sisältävä keskus Siperia on mainittu muutamaan kertaan. Lähes kaikki yläkoululaiset ovatkin kirjoittaneet lomakkeeseen yleisesti vain keskustan ajanviettopaikaksi. Keskusta on saanut näiden oppilaiden keskuudessa hyvin vakiintuneen epävirallisen nimen *Kapen*.

Yläkoululaiset viettävät alakoululaisia enemmän aikaansa kaupoissa ja niiden pihossa. Oppilaat ovat maininneet Kaukajärvellä sijaitsevan S-Marketin, Hervannassa sijaitsevan Sauli-Cityn sekä Annalassa sijaitsevan Siwan yleiseksi oleskelupaikoikseen. S-Marketia kutsutaan lähes aina Ässäksi, Sauli-Cityä *Sauliksi*, mutta Siwasta käytetään sen virallista nimeä.

Puistoja on myös mainittu melko runsaasti. Koulun viereisestä puistosta käytetään kahta epävirallisia nimiä. Moni käyttää siitä nimitystä *Alapuisto*, mutta muutama on myös maininnut lomakkeessaan *Köysiratapuiston*. Jälkimmäinen nimitys on todennäköisesti syntynyt siitä, että kyseisessä puistossa on iso köysirata. Keskustan lähellä olevasta Sorsapuistosta oppilaat käyttävät nimitystä *Sorsis* ja Turtolan puistosta *Turtis*.

Suosittuja oleskelupaikkoja ovat myös uimarannat. Koulun lähellä on kaksi rantaa, joissa molemmissa lähes kaikki yläkoululaiset kertovat viettävänsä aikaansa. Toinen on nimeltään Soutustadion, jota oppilaat kutsuvat lähes poikkeuksetta *Stadikaksi*. Toisen virallinen nimi on Riihiniemi, josta jokainen rannan maininnut oppilas on maininnut epävirallisen nimen *Riihari*. Keskustan lähellä oleva uimaranta Rosendahl on myös suosittu yläkoululaisten keskuudessa. Kyseisen uimarannan epäviralliseksi nimeksi on kirjoitettu *Ruuisis*.

Esimerkiksi Korkalainen (2005:80) on havainnut kuopiolaisten nuorten tuntevan vähän luontonimistöä, mutta omassa aineistossani sekä ylä- että alakoululaiset ovat nimenneet jonkun verran luontopaikkoja, kuten järviä. Katuja ei ole nimetty yhtään kappaletta, vaikka osaan kysymyksistä olisi voinut kirjoittaa teidenkin nimiä. Ainiala (2002: 28) epäilee tämän johtuvan siitä, että ympäristö hahmotetaan enemmänkin rakennusten, kuin teiden mukaan. Usein kaduista puhuttaessa ei käytetä juurikaan epävirallista nimistöä, koska kaupungeissa paikat tunnetaan ja niistä puhutaan muiden maamerkkien avulla (Korkalainen 2005: 75). Paikkakuntalaiset saattavat tuntea kotipaikkansa katujen nimiä huonosti, koska rakennukset ja muut artefaktit ovat näkyvämpiä ja toimivat maamerkkeinä (Seppänen 2005: 140).

3.6. Nimetyt oppilaitokset

Kyselylomakkeessa oli kohta, mihin pyysin oppilaita kirjoittamaan heidän tietämiään kouluja. Alakoululaisista lähes jokainen on maininnut Sammon koulun. Kyseinen oppilaitos sijaitsee oppilaiden koulun lähellä ja syy siihen, miksi alakoululaiset tuntevat koulun niin hyvin, saattaa olla se, että kun he siirtyvät yläkouluun, suurin osa heistä tulee siirtymään juuri Sammon kouluun. Oppilaat käyttävät koulusta nimitystä *Sampo*. Moni oppilaista on maininnut myös Takahuhdin koulun, Messukylän koulun sekä Tammelan koulun. Takahuhdin koulun epävirallisia nimiä ovat *Talsa* ja *Taksu*, Messukylän ja Tammelan kouluista on mainittu vain niiden viralliset nimet. Muutama alakoululainen on kirjoittanut lomakkeeseen myös Linnainmaan sekä Pyynikin koulut, mutta näistä ei mainita yhtään epävirallista nimeä.

Yläkoululaiset ovat maininneet kolmasluokkalaisia enemmän kouluja. Heistäkin moni tietää Sammon, Takahuhdin sekä Linnainmaan koulut. Oppilaat käyttävät näistä kouluista vain virallisia nimityksiä. Moni tietää myös Tesoman koulun, josta käytetään vakiintunutta epävirallista lyhennystä *Tessua*. Tampereen yhteiskoulun lukio on mainittu monta kertaa ja tämä tunnetaan nimellä *Tykki*. Hervannan koulusta käytetään samaa nimitystä kuin asuinalueestakin: *Hervuudi*. Tampereen lyseon lukiosta on jokainen kirjoittanut nimen *Rellu*. Osa kertoi viettävänsä vapaa-aikaansaakin kyseisellä koululla.

Tampereen klassillisesta lukiosta oppilaat ovat maininneet epävirallisen nimen *Klasu*. Normaalikoulua kutsutaan lomakkeiden perusteella *Norssiksi*. Normaalikoulussa on sekä ylä- että

alakoulu. Moni on maininnut yleisesti Ammattikoulun epävirallisen nimen *Amiksen* ja Annalan koulusta käytetään lyhennettyä nimeä *Annalan Skole*. Messukylän koulu sijaitsee lähellä yläkoululaisten omaa koulua ja siitä on mainittu useasti nimitys *Ristari*, jonka alkuperää on vaikea selvittää.

Myös Karosen koulu mainittiin vapaa-ajanpaikoissa, joten luonnollisesti moni oppilas tietää koulun. Pyynikin koulu on myös tunnettu, mutta kummastakaan koulusta ei ole mainittu epävirallisia nimiä. Tammerkosken sekä Hatanpään koulu on monille tuttu, mutta näistä ei välttämättä juuri puhuta vapaa-ajalla, koska lomakkeissa on mainittu vain viralliset nimet. Myös Härmälän koulu tiedetään, mutta epävirallisia nimiä ei mainita.

Yläkoululaiset ovat antaneet kahdelle koululle asenteellisia nimityksiä. Saukonpuiston koulusta käytetään nimeä *Keharikeskus* ja Steinerkoulusta nimiä *Stainervammaset* tai *Vammaset*. Saukonpuiston koulu on erityiskoulu ja Steinerkoulu on steinerpedagoginen taideoppilaitos, joka saattaa aiheuttaa oppilaissa asenteellisia reaktioita erilaisuutensa takia. Kaksi oppilasta on kirjoittanut ruotsinkielisestä koulusta nimityksen *Ruottihomot*, joka saattaa kertoa osittain asenteesta ruotsin kieltä sekä seksuaalivähemmistöä kohtaan. Jälleen kaikki asenteelliset nimet ovat poikien kirjoittamia.

On ymmärrettävää, että yläkoululaisten keskuudessa ammattikoulut sekä lukiot ovat huomattavasti tunnetumpia kuin alakoululaisten; kyselyyni vastanneet yläkoululaiset ovat kahdeksaluokkalaisia, joten peruskoulu on melko pian ohi. Heille on ajankohtaista puhua jatkokouluista, kun taas alakoululaiset eivät vielä mieti niitä. Jälleen alakoululaiset mainitsivat paljon kouluja oman koulunsa lähistöltä, kun taas yläkoululaiset tuntevat aineiston perusteella paljon kouluja ympäri Tamperetta.

3.7. Attraktiokeskukset

Aineistossani monilla paikoilla on useita epävirallisia nimiä. Näitä saman paikan erilaisia nimiä voi kutsua rinnakkaisnimiksi tai -muodoiksi. Rinnakkaisnimiä ovat samaa tarkoittavat ilmaukset tai nimet, joilla on eri nimeämisperusteet. Rinnakkaismuotoja ovat nimet, jotka eroavat toisistaan vain morfologisesti tai fonologisesti. (Ainiala 1997: 28–29.) Omassa aineistossani on muodostettu paljon

epävirallisia nimiä tietyn virallisen nimen pohjalta. Nämä nimet ovat toistensa rinnakkaismuotoja, koska ne on muodostettu samasta nimestä.

Attraktiokeskus tarkoittaa erityisen mielenkiinnon kohteeksi päätyneitä aihepiirejä. (kts. Hakulinen – Ojanen 1970 s. v. *attraktiokeskus*.) Näitä ovat siis sellaiset nimet, joille on muodostettu eniten epävirallisia nimiä ja jotka ovat saaneet eniten rinnakkaismuotoja. Vaikka nimet on muodostettu saman virallisen nimen pohjalta, ne voivat erota toisistaan suuresti, eivätkä välttämättä muistuta alkuperäistä nimeä ollenkaan.

Omassa aineistossani moni paikka on saanut enemmän kuin yhden nimen. Seuraavassa luettelen paikat, jotka ovat saaneet erilaisia nimiä vähintään kahdeksan kappaletta ja ovat kyselyyn vastanneiden oppilaiden attraktiokeskuksia:

Hervanta, 15 kpl: *Herva, Hertsu, Herrala, Herppa, Hervuudi, Gangsterien paratiisi, Ählämeitten paratiisi, Hersa, Herwood, Mamuluola, Ählämicity, Herra, Ghetto, Suomen Monaco, Herkkis*

Pyynikki, 13 kpl: *Pyykki, Pynskä, Pyynik, Pynsä, Pyntsy, Pykni, Pynkkä, Pynkki, Pyykkäri, Pynski, Pyyne, Pyntsä, Pyntsi*

Rautatieasema, 11 kpl: *Asema, Juna-asema, Junaraide, Rate, Rautatie, Rautis, Rautsa, Rautsikka, Rauttis, Rta, Steissi*

Valintatalo, 11 kpl: *Lähikauppa, Valinta, Valitalo, Valkkari, Valkku, Valsu, Valtsi, Valtsikka, Valtsu, Vapari, V-T*

Kissanmaa, 10 kpl: *Koti, Kisu, Kissa, Kisis, Kisunmaa, Kisulimaa, Kisku, Kissala, Nekoneko, Kissainmaa*

Linja-autoasema, 10 kpl: *Asema, Bussiasema, Bussipysäkki, Dösä, Dösäasema, Linjis, Linkka-asema, Linkki, Lintsikka, Nysseasema*

Poliisiasema, 10 kpl: *Asema, Homot, Kyttis, Kyttäasema, Natsipaskat, Paussi, Poliisilaitos, Pollari, Pollariasema, Sikala*

Teboil, 10 kpl: *Teba, Tebbo, Tebis, Teboili, Tebsa, Tebsu, Tebu, Tepsi, Tepsu, Tepsukka*

Atala, 9 kpl: *Alata, Atsu, Atsku, Aksu, Altsu, Atis, Ano, Ata, Aatala*

H & M, 9 kpl: *Halpisketju, Hennesi, Henkka, Henkka ja Maukka, Henkkamaukka, Henkkari, Hennesmauris, Hooäm, Hämmä*

Linnainmaa, 9 kpl: *Linna, Lintti, Linksu, Lintsa, Lintsi, Lintsu, Lini, Lmaa, Linnamaa*

Tesoma, 9 kpl: *Tessu, Tesomaa, Tesso, Tepsu, Tesma, Tespa, Nistiluola, Teso, Tesu*

Hatanpää, 8 kpl: *Hatsu, Hattari, Hatsi, Keskarin kotipaikka, Hata, Hätä, Hattaranpää, Hattis*

Ideapark, 8 kpl: *ID, Idapark, Idea, Ideamaallirikoinen; Idis, Idsu, I-P, Parkki*

Keskusta, 8 kpl: *Kessu, City, Kaupunki, Kesta, Keskari, Kape, Kylä, Keskus*

Nekala, 8 kpl: *Kane, Neksu, Meka, Nekki, Neki, Juoppoturva, Nieksu, Ghetto*

Takahuhti, 8 kpl: *Takkis, Takis, Taksu, Takahuhi, Takki, Tatte, Takari, Taksi*

Eniten rinnakkaisnimiä ovat saaneet selvästi asuinalueet; vähintään kahdeksan rinnakkaisnimeä on saanut yhteensä kahdeksantoista paikkaa, joista kymmenen on asuinalueita. Samasta paikasta muodostetut nimet muistuttavat usein toisiaan, koska epäviralliset nimet ovat suurilta osin sekundaareja eli virallisen nimen pohjalta muodostettuja. Hervannasta, Poliisiasemasta, H & M:stä, Tesomasta sekä Nekalasta on muodostettu jonkin verran myös primaareja nimiä, koska yläkoululaiset käyttävät aineiston perusteella näistä paikoista myös asenteellisia nimiä. Asenteelliset nimet harvoin johdetaan virallisesta nimestä, vaan ne syntyvät muun muassa mielikuvista ja suhtautumisesta paikkaan.

Attraktiokeskukset sijaitsevat ympäri Tamperetta, mutta kaikki edellä mainitut paikat ovat monien tuntemia ja suhteellisen isoja paikkoja. Paljon nimiä saaneet asuinalueet joko sijaitsevat lähellä oppilaiden koteja ja kouluja tai ne tunnetaan Tampereella huonoina asuinalueina. Kaupoista vähintään kahdeksan rinnakkaisnimeä on saanut H & M ja Valintatalo, myös Tampereen naapurikunnassa sijaitseva Ideapark on saanut monia eri nimityksiä. Vaatekauppana tunnettu H & M on valtakunnallinen ja Tampereellakin niitä on kaksi. Siellä myydään vaatteita ja asusteita kaikenikäisille edulliseen hintaan, mistä johtuen sen myös tuntevat lähes kaikki. Valintatalo sijaitsee alakoululaisten koulun vieressä, mikä selittää kaupan monet rinnakkaisnimet. Yläkoululaisten suosiossa ovat Linja-autoasema, Poliisiasema sekä Rautatieasema. Näistä kaikista käytetään myös sellaisia nimiä, joita ei ole johdettu virallisen nimen pohjalta. On ymmärrettävää, että koululaiset käyttävät asemista harvoin niiden virallisia nimiä; ne ovat todella pitkiä ja rinnakkaisnimet ovatkin usein virallisia nimiä lyhyempiä. Aineistossani moni paikka näyttää olevan hyvin tunnettu, mutta siitä ei silti ole mainittu montaa rinnakkaisnimeä. Tämä selittyy sillä, että moni epävirallinen nimi on vakiintunut ihmisten käyttöön, eikä variaatioita juurikaan ole.

Vähiten nimiä aineistossani ovat saaneet sellaiset ravintolat, jotka eivät ole levinneet muualle Suomeen ja joita Tampereella on vain yksi. Tämä on luonnollista, koska keskustan ruokapaikat sijaitsevat kaukana yläkoululaisten koulusta ja alakoululaiset eivät vietä vapaa-aikaansa keskustassa vastausten perusteella. Oppilaiden suosiossa ovat pikaruokaketjut, joista saa halpaa ruokaa nopeasti. Myöskään luontonimiä ei aineistossa esiinny juurikaan järviä lukuun ottamatta. Järvet ovat yläkoululaisten suosiossa, koska niitä on kaksi aivan koulun läheisyydessä. Vastausten perusteella sinne mennään viettämään aikaa ja näkemään kavereita, jolloin oppilas saattaa ajatella sen olevan luontopaikan sijaan oleskelupaikka (kts. Seppänen 2005: 147).

4. NIMISTÖN MUODOSTUSTAVAT

4.1. Yleistä

Nimistössä voidaan ajatella olevan kahdenlaisia nimiä: sekundaareja sekä primaareja. Epävirallinen nimistö on usein sekundaarista, koska tällaiset nimet rakentuvat virallisen nimen pohjalta, esimerkiksi Stockmann *Stokka* ja Hesburger *Hese*. Rajanveto ei ole aina selkeää; monesti yhdessä nimessä saattaa yhdistyä molemmat. Nimen alkuperäinen asu otetaan huomioon, jolloin se on sekundaari, mutta nimessä on samalla kuvailua paikasta, jolloin se on primaari. (Ainiala 2003: 211.)

Kuten ihmisille, myös paikannimille on annettu usein sekä virallinen nimi että epävirallinen nimi, jota henkilönimien keskuudessa usein kutsutaan lempinimeksi. Muun muassa McClure (1981) on tutkinut henkilöiden lempinimien ja virallisten nimien suhdetta ja todennut, että ihminen harvoin pystyy itse vaikuttamaan lempinimiinsä, eivätkä varsinkaan viralliseen nimeensä. Sekä ihmisten nimissä että paikannimissä on sekundaareja sekä primaareja nimiä, osa on annettu virallisen nimen pohjalta (Karoliina : *Karo*) ja osa ei pohjaudu viralliseen nimeen. Esimerkiksi rakastavaiset saattavat kutsua toisiaan nimellä *kulta*, vaikka puolison virallinen nimi olisi mikä tahansa.

Primaarit epäviralliset paikannimet voidaan jakaa paikan lajin ilmaiseviin nimiin sekä paikan erityispiirteen kertoviin nimiin. Paikan lajin ilmaiseva nimi saattaa olla esimerkiksi lähikaupan sanominen pelkäksi kaupaksi. Erityispiirrettä ilmaisevilla nimillä on monia alaryhmiä: nimeämisperusteina saattaa olla paikan sijainti, ulkonäkö tai esimerkiksi paikalla oleva. Kun kaupunkinimistöä tutkitaan, näyttää sijainti usein olevan nimeämisperusteena varsinkin sellaisilla paikoilla, joille ei ole annettu virallista nimeä ollenkaan. (Ainiala 2003: 213.) Sekundaarit paikannimet voidaan Ainialan (2003: 211–212) mukaan muodostaa lyhentämällä nimeä ja lisäämällä siihen johdin, pelkästään lyhentämällä nimeä, antamalla kirjainnimi, leikittelemällä sanoja sekä muuntelemalla nimeä.

Tässä luvussa aion selvittää, millä perusteella tutkielmaani osallistuneet oppilaat ovat nimenneet paikkoja. Otan mukaan sekä primaarit että sekundaarit nimet, nimien johtamisen sekä lyhentämisen.

4.2. Sekundaarit nimet

On todella yleistä, että epävirallinen nimi rakentuu virallisen nimen pohjalle. Omassa aineistossani on yhteensä 375 epävirallista nimeä, joista jopa 323 eli 86,1 % on sekundaareja eli muodostettu virallisen nimen pohjalta.

4.2.1. Johtaminen

Suomessa yleinen tapa muodostaa nimiä on sanojen johtaminen (Häkkinen 1990: 101). Paunonen (2005: 25) kirjoittaa, että yleisiä johtimia ovat *-is*, *-Ari*, *-(k)kA*, *-tsi*, *-tsu* ja *-A*. Jonkun verran käytetään myös *-tsA*, *-ski*, *-skU*, *-sA* ja *-de*-johtimia. Kun paikannimistöä muodostetaan, Mielikäisen (2005: 38) mukaan suosiossa on erityisesti slangijohtimenakin tunnettu *is*-johdin, mutta myös *Ari*-johdinta käytetään runsaasti. Keskityn seuraavassa pääsääntöisesti edellä mainittuihin johtimiin ja tutkin, millä tavoin oppilaat niitä käyttävät.

Johtimia käyttämällä saadaan usein käyttöön vaivattomasti uusia slangisanoja. Slangissa johtimien tehtävänä on saada sanat slangikäyttöön, jolloin kuitenkin sanan alkuperäinen merkitys säilyy. (Paunonen 2000: 25). Useimmin sekundaarinimi syntyy, kun virallista nimeä ensin lyhennetään ja sen jälkeen siihen liitetään jokin johdinaines (Häkkinen 1990: 101). Johtimien lisäksi slangissa ja samalla epävirallisissa nimissä on nähtävissä runsaasti piirteitä, jotka yleiskielessä ovat säännönvastaisia. Esimerkkinä vierasperäiset äänteet, kuten *b*, *d* ja *g* sekä sananalkuinen konsonanttiyhtymä, mikä esiintyy esimerkiksi sanassa *skole*. (Paunonen 2000: 17–19).

Omassa aineistossani johtaminen on hyvin yleinen tapa muodostaa epävirallista paikannimistöä. Aineistoni kaikista epävirallisista sanoista jopa 216 kappaletta on muodostettu johtimia käyttäen eli 57,6 %. Useimmiten alkuperäistä sanaa on lyhennetty ja perään on lisätty jokin johdinaines. Yleisin käytössä oleva johdin omassa aineistossani on *-ari* / *-äri*. 216 johdetusta nimestä yhteensä 34 on *ari*-johdoksia eli 15,7 %. Paunosen (2000: 25) mukaan huomattava osa *ari*-johtimella muodostetuista sanoista tarkoittaa yleensä tekijää, kuten *duunari* 'työläinen'. Omassa aineistossani *ari*-johdin on suosittu kauppojen sekä asuinalueiden nimissä, esimerkiksi *Sokkari* 'Sokos' sekä *Multari* 'Multisilta'.

31 kappaletta eli 14,4 % johdetuista sanoista on muodostettu *is*-johdinta käyttäen. Asuinalueista käytetään eniten *is*-johdoksia tässä aineistossa, yhteensä 12 kappaletta: *Herkkis*,

Härmis, Hattis, Kissis, Linttis, Kukkis, Annis, Takkis, Järvis, Epis ja Atis. Myös kauppojen epävirallisissa nimissä johdin on suosittu, esimerkkinä *Makkis* 'Makuuni' ja *Anttis* 'Anttila'. Kyseistä johdinta on käytetty lyhentämään alkuperäistä sanaa.

Muita suosittuja johtimia aineistossani ovat muun muassa -tsa, kuten *Lintsa* ja *Ketsa* ja -A, kuten *Tesma* ja *Hata*. Erilaisia johtimia esiintyy runsaasti ja monille paikoille on annettu paljon eri johtimen sisältäviä nimiä. Seuraavassa olen luetellut ne nimet, jotka ovat saaneet vähintään viisi eri johtimen sisältävää nimeä:

Valintatalo: *Valtsu, Valtsi, Valkkari, Valkku, Vapari*

H&M: *Henkka, Henkkamaukka, Henkkari, Hennesi, Hämmä, Mauritsi*

Teboil: *Tebis, Tebsa, Tebsu, Tebu, Tepsi, Tepsu, Tepsukka*

Linja-autoasema: *Linjis, Linkka, Lintsikka, Linjari, Lintsu*

Tapiolan puisto: *Tapsa, Tapsu, Taplu, Tadis, Tapsukka*

Tesoma: *Tessu, Tesso, Tepsu, Tesma, Tepsa, Tesu*

Hervanta: *Hertsu, Herrala, Herppa, Hervuudi, Hersa, Herwood, Herkkis*

Pyynikki: *Pyykki, Pynskä, Pyynik, Pynsä, Pyntsy, Pykni, Pynkkä, Pynkki, Pyykkäri, Pynski, Pyyne, Pyntsä, Pyntsi*

Linnainmaa: *Lintti, Linksu, Lintsa, Lintsi, Lintsu, Lini*

Messukylä: *Messula, Mesku, Meski, Meshi, Messi*

Takahuhti: *Takkis, Takis, Taksu, Takki, Tatte, Takari*

Kotipizza: *Kotsari, Kotari, Kotsi, Kotsis, Kotsa, Kotsu*

4.2.2. Lyhentäminen

Johtamisen lisäksi sekundaarista epävirallista nimistöä syntyy runsaasti virallisia nimiä lyhentämällä. Lyhentäminen tapahtuu niin, että alkuperäinen kaksi- tai moniosainen nimi lyhenee

yhdellä tai useammalla nimielementillä joko alusta, keskeltä tai lopusta, mutta merkitys säilyy ennallaan, esimerkiksi *Makuuni* 'Videofirma Makuuni' (Hakulinen & Ojanen 1970 s. v ellipsi).

Aineistossani lyhennettyjä nimiä on yhteensä 45 kappaletta eli kaikista epävirallisista nimistä 12 %. Oppilaat ovat maininneet kahdenlaisia lyhennettyjä nimiä: yleistä on, että moniosaisista nimistä otetaan kokonaan yksi tai useampi sana pois, esimerkiksi *Pancho / Pantso* 'Pancho Villa'. Kun toinen nimi jätetään, on ravintola edelleen helposti tunnistettavissa puhekielestä, mutta lausuminen helpottuu ja nopeutuu poistamalla tietty osa nimestä. Pancho Villasta on kahdenlaisia lyhenteitä: osa on ottanut ensimmäisen sanan pois ja osa toisen. Pancho Villa tunnetaan siis sekä nimillä *Pancho* että *Villa*. Yleisempää on ottaa viimeinen sana pois ja lausua vain nimen alkuosa. Muita tämänkaltaisia lyhennenyymiä aineistossani on esimerkiksi *Makuuni* 'Videofirma Makuuni', *Valinta* 'Valintatalo', *Market(ti)* 'K-Market', *Parkki* 'Ideapark', *Asema* 'Rautatieasema' ja 'Linja-autoasema' sekä *Tulli* 'Tullintori'.

Joskus jo valmiiksi epävirallisesta nimestä lyhennetään jokin osa pois. Tästä esimerkkinä vaatekauppa Hennes & Mauritz, jonka yhtenä epävirallisena nimenä tunnetaan *Henkka ja Maukka* ja tästä edelleen lyhennenyymi *Henkka*. Aineistossani esiintyy myös sen kaltaisia lyhenteitä, joissa jo valmiiksi melko lyhyestä nimestä vain tietty kirjain tai kirjaimet on otettu pois, esimerkiksi *Ale* 'Sale' ja *Teso* 'Tesoma'.

Ainialan (2003: 212) mukaan lyhennettyjä nimiä esiintyy melko paljon kaupunkinimistössä. Omassa aineistossani kaikissa jaottelemisissä ryhmissä esiintyy lyhennenyymiä. Eniten niitä esiintyy asuinalueiden sekä liikkeiden nimissä, mutta tämä on luonnollista senkin takia, että niitä oli kyselylomakkeessa mainittu valmiiksi eniten, jolloin oppilaiden oli helppo keksiä käyttämiään epävirallisia nimiä kyseiseen kohtaan. Yläkoululaiset ovat maininneet alakoululaisia enemmän lyhentyneitä nimiä, mutta alakoululaisetkin tuntevat näitä etenkin ravintoloiden kohdalla.

4.2.3. Kirjainnimet

Yksi keino lyhentää nimeä, on jättää vain tiettyjä kirjaimia epäviralliseen nimeen. Lehtisen (1998: 80, 83) mukaan hyvä nimi on lyhyt ja helppo muistaa, minkä takia kirjainnimiä onkin käytössä melko paljon. Lyhennesanojen suosio on kasvanut jatkuvasti ja 1990-lopulla niitä käytettiin enemmän kuin koskaan aiemmin. Vaarana kirjainnimissä saattaa olla se, että ne on helppo sekoittaa

johonkin toiseen samankaltaiseen nimeen. Seppänen (2005: 134) muistuttaa, ettei kirjainnimitystä johdettuja käyttönimiä, kuten *K(oo)*, yleensä edes tunnisteta epävirallisiksi. Niitä pidetään lyhenteinä, eikä niiden aina ajatella olevan edes nimiä.

Omassa aineistossani kirjainnimiä on yhteensä vain kymmenen kappaletta eli niiden osuus kaikista epävirallisista nimistä on 2,7 %. Nämä nimet on annettu seuraavista paikoista: *CM / Ceeämmä* 'Citymarket', *HM / Hooämmä* 'Hennes & Mauritz', *VT* 'Valintatalo', *KM* 'K-Market', *IP / Ipee* 'Ideapark', *Ärrä* 'R-kioski', *Ässä* 'S-Market' *P-A* 'Poliisiasema', *Ämcee* 'Mc Donald's ja *LM* 'Linnainmaa'. Suurin osa kirjainnimitystä on annettu kauppojen virallisista nimistä, mutta myös yhdestä virastosta, ruokapaikasta ja asuinalueesta on myös mainittu kirjainnimet. Huomattavaa on, että alakoululaiset ovat maininneet yläkoululaisia enemmän kirjainnimiä.

Jotkut kirjainnimet ovat levinneet laajalle ja ne tunnetaan ympäri Suomea. Näistä esimerkkinä S-Marketin epävirallinen nimi *S / Ässä*, sekä R-Kioskin epävirallinen nimi *R / Ärrä*. Molemmissa tapauksissa nimen koko loppuosa on tiputettu pois ja puhekielessä tunnettua on käyttää vain nimien alkukirjainta. Aineistossani kirjainnimen saaneet paikat ovat suurimmaksi osin tunnettuja paikkoja, joita on muuallakin kuin Tampereella, poikkeuksena kuitenkin asuinalue Linnainmaa sekä Tampereen vieressä sijaitseva ostoskeskus Ideapark.

4.2.4. Leikittelynimet

Sekundaarinimien yhtenä ryhmänä ovat leikittelynimet. Nuorison keskuudessa on usein tapana olla nokkela ja keksiä hauskoja nimityksiä paikoista. Omassa aineistossani leikittelynimiä esiintyy yhteensä 20 kappaletta eli niiden osuus kaikista epävirallisista nimistä on 5,3 %. Tällaisia nimiä on mainittu vain asuinalueista sekä kaupoista.

Asuinalueesta sanamuunnelmia ja leikittelynimiä ovat Härmälän epäviralliset nimet *Hämähäkki* ja *Rähmälä*. Hatanpäästä on väännelty nimi *Hattaranpää* ja Messukylästä *Melukylä*. Takahuhtia kutsutaan muun muassa *Takahuhuksi* ja Järvensivua *Järven suuksi*. Lukonmäestä on saatu leikittelynimi muuttamalla alkukirjain toiseksi ja sitä kutsutaan *Kukonmäeksi*, mutta myös *Loukunmäeksi*. Epilästä on mainittu nimi *Epistä* ja Kissanmaasta *Kisunmaa* sekä *Kisulimaa*, joista viimeinen nimi kuulostaa melkein pähellittelynimeltä.

Kaupoista leikkisiä nimiä ovat Tullintorista muunneltu nimi *Tillintori* ja apteekista on mainittu nimi *Aputalo*. Prismasta puhuttaessa on tapana käyttää nimitystä *Rihma* ja S-Marketista *Äässi*, *Ääs-Market* sekä *Sisumarket*. Shellistä on muunneltu nimitys *Selli* ja Hennes & Mauritzista *Hämmä*.

Kaikki muut leikkelynimet ovat yläkoululaisten antamia, paitsi Kissanmaasta annetut nimet. Tähän yksinkertaisena syynä on se, että alakoululaiset puhuvat eniten paikoista, jossa he asuvat ja käyvät koulua. Tämän takia näistä paikoista syntyy myös eniten epävirallista nimitystä. Aineistoni perusteella näyttää siltä, että Tampereella nuoriso käyttää kolmasluokkalaisia enemmän epävirallista nimitystä, joten on selvää, että myös leikkelynimiä heidän keskuudessa on runsaammin.

4.3. Primaarit nimet

Primaareja nimiä aineistossa on yhteensä 52 kappaletta eli 13,9 %. Primaarit epäviralliset kaupunkinimet voidaan Ainialan (2003: 212–213) mukaan jakaa pelkän lajin ilmaiseviin nimiin sekä erityispiirrettä ilmaiseviin nimiin. Yksiosaisen nimen määrittely primaariksi paikan lajia ilmaisevaksi nimeksi saattaa olla ongelmallista. Jos nimi on elliptisesti lyhentynyt paikan virallisesta nimestä, tulee se aina luokitella sekundaariksi, esimerkiksi *Makuuni* 'Videofirma Makuuni'. Primaareja yksiosaisia nimiä ovat muun muassa *Kauppa*, kun puhuja käyttää kyseisiä ilmauksia yksiviitteisesti propreina omasta lähikaupastaan.

Kun nimet ilmaisevat jotain erityispiirrettä, ne voidaan jakaa alaryhmiin. Nimeämisperusteina ovat paikan sijainti, paikan ominaisuus (ulkonäkö), paikalla oleva tai esiintyvä sekä paikan suhde ihmiseen, esimerkiksi omistaja. Prismasta muutama oppilas on maininnut nimen *lähikauppa*. Kyseinen kauppa luultavasti nimensä mukaisesti sijaitsee näiden oppilaiden kodin lähellä, joten esimerkiksi perheen kanssa keskustellessa kaikki tietävät, mistä kaupasta on kyse. Kun paikoista puhutaan niiden yleisnimillä, kyseessä ovat pelkän paikan lajin ilmaisevat nimet (Ainiala 2003: 215).

K-Marketista käytetään aineiston perusteella nimeä *Esakauppa*, joka saattaa olla muodostunut kaupan omistajan mukaan. Sauli-cityn omistajana toimii Sauli-niminen henkilö ja

oppilaat kutsuvat kauppaa lyhennetyksi *Sauliksi*. Muita omistajan mukaan nimettyjä epävirallisia nimiä ei aineistossani ole.

Omassa aineistossani osa paikoista on saanut nimensä sijaintinsa perusteella. Tampereen eräs asuinalue Järvensivu on rakennettu järven läheisyyteen. Tätä paikkaa muutama oppilas kutsuu myös *Merisivuksi* luultavasti lähellä sijaitsevan järven takia. Myös Annalan epävirallinen nimitys *Mettä* on annettu sijainnin perusteella. Asuinalueen ympäristössä on paljon metsää ja paikka sijaitsee kaukana Tampereen keskustasta. Yhtä puistoa sanotaan vastausten perusteella *Alapuistoksi*. Oppilaat kertoivat, että asuinalueella on toinenkin puisto, mikä sijaitsee ylempänä kuin *Alapuistoksi* nimetty, suosituampi puisto. Eräs alakoululainen on maininnut Kissanmaasta epävirallisen nimen *Koti*. Oppilas luultavasti asuu kyseisessä paikassa, eikä puhekielessään ilmeisesti käytä juurikaan muita nimityksiä paikasta. Myös ruokapaikkana ja terassina tunnettu Miami on saattanut saada nimensä sijaintinsa perusteella. Osa yläkoululaisista kutsuu sitä *Aurinkopaikaksi* tai *Aurinkoplaceksi*. Nimet selittyvät sillä, että kaupungin suurimmalle terassille paistaa koko päivän aurinko.

Paikan tietyn ominaisuuden perusteella nimiä aineistossani ei ole annettu. Osa nimistä on muodostettu jonkun paikalla olevan perusteella. Yläkoululaiset kutsuvat heidän koulunsa viereistä puistoa *Köysiratapuistoksi*. Nimitys tulee siitä, että kyseisessä puistossa on iso ja näyttävä köysirata, jonka avulla puisto on helposti tunnistettavissa. Osa paikoista on saanut nimensä siellä myytävien asioiden tai esineiden perusteella. Ravintola Coussicca on tunnettu pippuripihveistään ja koko ravintolasta moni yläkoululainen käyttääkin nimitystä *Pihvimesta*. Apteekkia osa oppilaista sanoo *Lääkekaupaksi* tai *Lääkeosastoksi*, koska siellä myydään lääkkeitä. Videofirma Makuunista on mainittu nimitys *leffailta*.

4.3.1. Asenteelliset nimet

Yksi aineistoni tutkimuskysymyksistä on tutkia, miten asenteet vaikuttavat oppilaiden käyttämiin epävirallisiin paikannimiin. Kuten Siren (2005: 117–118) mainitsee, varsinkin nuoriso käyttää esimerkiksi asuinalueista ja liikerakennuksista monesti asenteellisia nimiä. Tällaiset nimet ovat yleensä alatyylisiä tai pejoratiivisia, mutta oppilaat pitävät niitä yleisniminä, eivätkä välttämättä itse ole paikasta yhtä vahvaa mieltä, mitä heidän käyttämistään nimistä voisi luulla.

Omassa aineistossani asenteellisia nimiä on yhteensä 22 kappaletta eli 5,9 % kaikista mainituista epävirallisista nimistä. Asenteelliset nimet eivät ole syntyneet virallisen nimen pohjalta, joten kyseessä ovat primaarit nimet. Huomiota herättää se, että jokainen negatiivisesti asenteellinen nimi on yläkoululaisen mainitsema. Yksikään alakoululainen ei ole maininnut negatiivisia nimiä, vaikka lomakkeen täytön yhteydessä mainitsin erikseen, että nimiä lomakkeeseen ei tarvitse laittaa ja myös vähemmän positiiviset nimet tulee kirjoittaa ylös, jos niitä oikeasti käyttää puhekielessään. Luultavasti kolmannella luokalla asenteellisuus ei vielä nouse esiin yhtä vahvasti kuin murrosiän kynnyksellä olevilla nuorilla, jolloin tapana on kapinoida ja kyseenalaistaa asioita.

Eniten yläkoululaisten keskuudessa asenteellisia nimityksiä käytetään asuinalueista. Tesomaa osa yläkoululaisista sanoo aineiston perusteella *Nistiluolaksi* (*nisti* 'narkomaani'; Paunonen 2000 s.v. *nisti*). Tesomaa pidetään omien käsitysteni mukaan yleisesti huonona asuinalueena. Vuokrahinnat ovat alhaisia ja alueella asuu paljon myös ihmisiä, joilla on alkoholi- tai huumeongelmia.

Hervannasta on kirjoitettu eniten negatiivisia nimityksiä. Hervanta on yksi Suomen tunnetuimpia ja suurimpia lähiöitä. Sen maineesta ovat kuulleet myös monet, ketkä eivät asu Tampereella. Asuinalueena Hervannassa on kaikki lähellä: siellä on runsaasti kauppoja ja yksi kauppakeskus, ravintoloita, kirjasto, vapaa-ajanpaikkoja, baareja sekä pubeja. Vuoden 2009 lopussa asuinalueella asui 22 798 asukasta eli silloin yli 10 % Tampereella asuvista asui Hervannassa. Hervannassa asuu runsaasti opiskelijoita halpojen vuokrahintojen, sekä siellä sijaitsevan Teknillisen yliopiston vuoksi. Myös maahanmuuttajia asuu asuinalueella paljon. (www.hervanta.fi.)

Hervantaa kutsutaan asenteiden mukaan *Gangsterien paratiisiksi*, *Ählämeitten paratiisiksi*, *Mamuluolaksi*, *Ählämicityksi* sekä *Ghetoksi*. *Ählämi* tarkoittaa Lähi-idästä kotoisin olevaa ihmistä (Paunonen 2000: 1327), *mamu* ketä tahansa maahanmuuttajaa ja *ghetoksi* kutsutaan huonomaineista ja -kuntoista asuinaluetta. Yksi alakoululainen on kirjoittanut lomakkeeseen nimityksen *Suomen Monaco*, mikä viittaa positiiviseen mielikuvaan Monacon hyvän maineen takia. Tätä nimitystä eivät muut maininneet, joten sitä ei luultavasti yleisesti käytetä.

Tampellassa on runsaasti uusia ja siistejä kerrostaloja. Myös vuokrahinnat ovat korkealla ja aluetta pidetään yleisesti hyvänä. Oppilaiden asenteellisia nimiä ovat *Rikkaiden alue* sekä *Porvareiden mesta* (*porvari* 'kateutta ilmaiseva haukkumanimitys jostakusta, jolla on rahaa; Paunonen 2000 s.v. *porvari*). Vaikka asuinaluetta pidetään hyvänä, jossa kaikilla ei ole rahaa asua, ovat yläkoululaisten mainitsemat nimet negatiivisia sävyiltään.

Aineistossa esiintyy vain yksi positiivisesti asenteellinen nimi. Hervannasta on yksi oppilas kirjoittanut käyttävänsä nimitystä *Suomen Monaco*, mikä on ristiriitaista muiden oppilaiden vastauksien suhteen. Tämä on ainut vastaus, missä Hervannasta on annettu positiivinen nimitys. Monacoä pidetään varakkaiden ihmisten asuinalueena ja se on tunnettu kauniista maisemistaan (Vapaan sanakirjan Wikipedian verkkosivut), joten todennäköisesti oppilas pitää Hervantaakin arvostettuna asuinalueena tai nimitys on leikkisästi annettu juuri siksi, että Hervannan maine on kaukana Monacon maineesta.

Moni yläkoululainen asuu Annalassa ja heidän koulunsa on noin kahden kilometrin päässä kyseisestä asuinalueesta. Siitä on mainittu asenteellisina nimityksinä *Mettähoodz* sekä *Ghettohood*. *Mettähoodz* viittaa asuinalueen ympäristöön, missä on metsikköä. Myös sijainnilla saattaa olla vaikutusta nimeen: Annala sijaitsee noin kymmenen kilometrin päässä keskustasta, joten nuoriso pitää sitä usein syrjäseutuna. Asuinalueella on uusia ja vanhoja rakennuksia sekaisin ja vuokrahinnat ovat melko alhaisia. Tästä johtuen oppilaat mahdollisesti kutsuvat Annalaa myös *Ghettohoodiksi*.

Nekalassa on paljon vanhoja, hieman jo ränsistyneitä kerrostaloja. Alueella on vuosien varrella tapahtunut myös paljon rikoksia, joten maine on kärsinyt samalla. Nekalasta on kuitenkin annettu vain kaksi asenteellista nimeä: *Juoppoturva* sekä *Ghetto*.

Yläkoululaiset ovat antaneet asenteellisia nimiä paikoista, joilla on erityinen maine Tampereella sekä Annalasta, koska he viettävät vastaustensa perusteella paljon aikaa siellä. Yksikään asenteellisia nimiä antanut oppilas ei kirjoittanut viettävänsä vapaa-aikaansa kyseisissä paikoissa Annalaa lukuun ottamatta. On mahdollista, että yläkoululaiset puhuvat tietyistä paikoista negatiiviseen sävyyn, vaikka he eivät itse siellä usein olisikaan. Varsinkin huonojen asuinalueiden maine on Tampereella levinnyt monen ihmisen tietoisuuteen ja käsitystä kyseenalaisista paikoista voi olla vaikeaa muuttaa jälkeenpäin, vaikka alue olisikin aikojen saatossa muuttunut turvallisemmaksi.

4.3.2. Lainasanat

Kun uusia sanoja keksitään, on toisista kielistä lainaaminen yleistä. Nimenkäyttäjät viestii samalla lainasanoja käyttäessään tietävänsä, mistä kielestä kyseinen sana on lainattu. Ennen lainasanat

tulivat suurimmaksi osin ruotsista, mutta nykyään englanti on ylivoimaisesti suosituin kieli, mistä sanoja lainaillaan. (Karttunen 1989: 151.)

Aineistossani lainasanoja esiintyy todella vähän. Oppilaitosten kohdalla pari yläkoululaista kirjoittivat käyttävänsä Annalan koulusta myös nimeä *Annalan skole* (engl. *school* 'koulu' ja ruots. *skola* 'koulu'). *Cityllä* (engl. *city* 'kaupunki') viitataan Tampereen keskustaän. Linja-autoaseman epävirallisiksi nimiksi on mainittu muun muassa *Bussiasema* ja *Dösäasema*. Näistä *Bussiaseman* ensimmäinen sana on selkeä lainasana (engl. *bus* 'linja-auto'), mutta dösän alkuperästä on epäselvyyttä. On arvioitu, että sana tulee ruotsinkielen sanasta *dosa*, mikä tarkoittaa rasiaa. Linja-autoa pidetään usein laatikkomaisena, johon ihmiset ahtautuvat, minkä takia selitys olisi järkevä.

Poliisiasemasta on mainittu lainanimet *Kyttäasema* ja *Kyttis*. Muinaisruotsissa *skyttä*-sana tarkoitti ampujaa, joten sanan alkuperä saattaa löytyä sieltä. Suomessa on myös sana 'kytätä' eli 'tarkkailla', joka on myös mahdollisesti vaikuttanut näiden epävirallisten nimien syntyyn. Rautatieasemaa osa yläkoululaisista sanoo *Steissiksi*. Asema on englanniksi *state*, joten epävirallinen nimi on tullut luultavasti siitä. Hervannasta on mainittu nimet *Ghetto* ja *Gangsterien paratiisi*. Molemmat sanat, *ghetto* sekä *gangster*, esiintyvät myös englannin kielessä samaisessa kieliasussa.

Kaikki lainasanat ovat yläkoululaisten mainitsemia. Kahdeksaluokkalaiset ovat opiskelleet jo monta vuotta englannin kieltä, mikä mahdollistaa sen, että oppilaat ymmärtävät lainasanojen merkityksen ja pystyvät tarvittaessa keksimään niitä itse. Ruotsi tulee pakolliseksi aineeksi viimeistään yläkouluun siirryttäessä, joten sitäkin yläkoululaiset ovat lukeneet vähintään reilun vuoden, mistä johtuen sanastoa on opittu jo vähän. Kyselyyni osallistuvat kolmasluokkalaiset olivat lomakkeita täyttäessään opiskelleet englantia vasta puolisen vuotta, eivätkä ole välttämättä opiskelleet ruotsia vielä ollenkaan, joten on luonnollista, että heidän kielenkäyttöönään lainasanat eivät vielä kuulu.

4.3.3. Murteen vaikutus

Seuraavassa tarkoituksena on selvittää murteen mahdollista vaikutusta epävirallisiin nimiin. Mitä murrepiirteitä aineistosta löytyy ja onko ikäryhmien välillä eroja? Olisivatko sanat kenties erilaisia,

jos oppilaat asuisivat muualla Suomessa? Rajanveto saattaa olla hankalaa, esimerkiksi Mielikäinen (2005: 48) muistuttaa, ettei tietystä nimestä pelkkä murteellinen kirjoitusasu riitä välttämättä tekemään siitä epävirallista.

Tampereella murrepiirteitä aineistoni perusteella on todella vähän. Kaikki nimet, joissa on näkyvissä Tampereen murretta, ovat yläkoululaisten kirjoittamia. Silti on muistettava, ettei tämä automaattisesti tarkoita, etteivätkö alakoululaiset puhuisi Tampereen murretta. Kyselylomakkeeseen kirjoitettiin nimet, eikä niitä lausuttu ääneen. Oppilaat eivät välttämättä itse tajua, että puhekielessä tiettyihin nimiin sisältyy murrepiirteitä, joten nämä kirjoitetut nimet eivät automaattisesti kerro todellisuutta murteen voimakkuudesta.

Asuinalueista vain yhdessä nimessä on mainittu murteellinen nimi: Lielahdesta on mainittu nimitys *Lialahti*. Tampereen murteelle tyypillistä on diftongien *uo*, *yö* ja *ie* avartuminen (Tampereen historian verkkosivut. Koskesta voimaa). Murteellisia piirteitä löytyy myös Linja-autoaseman epävirallisista nimistä. Linja-autoasemasta käytetään nimityksiä *Dösäasema* sekä *Nysseasema*. Edellä mainituista vain *Nysseasema* pohjautuu Tampereen murteeseen, linja-autoa sanotaan muuallakin Suomessa *dösäksi*. Rautatieasemaa osa yläkoululaisista kutsuu *Steissiksi*, *Kyttäasemaksi* sekä *Kyttikseksi*. Nämä kaikki ovat alkujaan Helsingin slangista kotoisin olevia sanoja, jotka ovat myöhemmin levinneet muuallekin Suomeen.

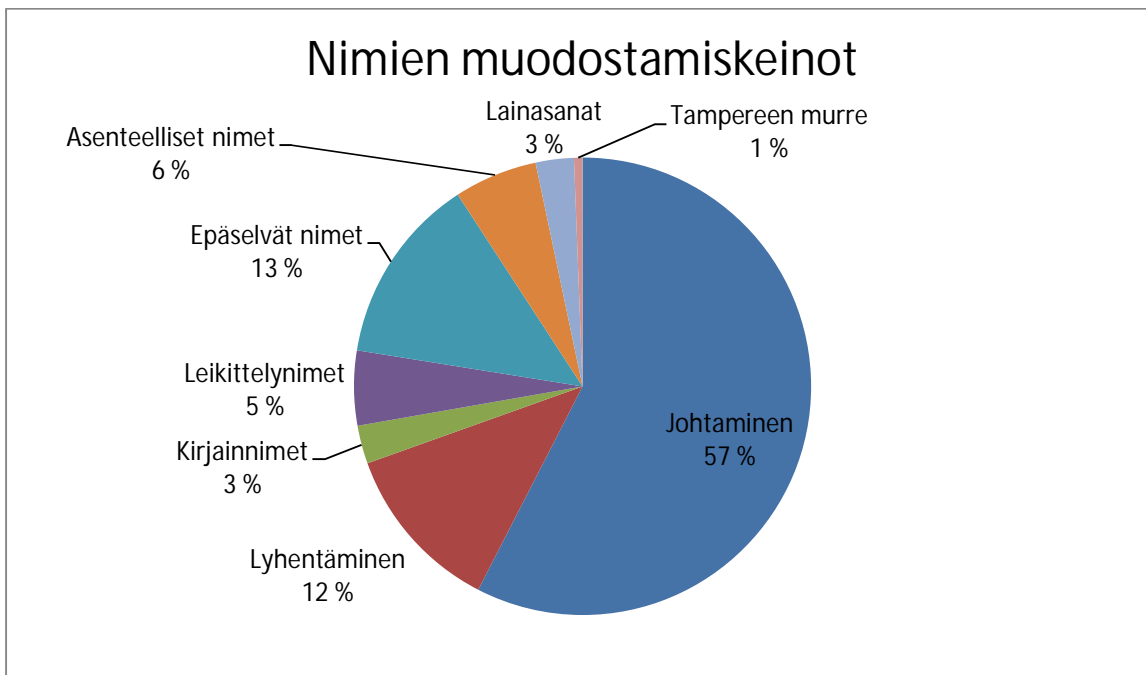
Yläkoululaiset ovat maininneet käyttävänsä Annalan asuinalueesta muun muassa nimeä *Mettä*, jolla tarkoitetaan metsää. Tämä *ts*-yhtymän muutos *tt*-yhtymään on tyypillistä hämäläismurteille, mutta sitä käytetään myös etelä-, -perä- ja pohjoispohjalaisissa murteissa (Savolainen 1998: Suomen murteet).

4.4. Yhteenvetoa nimien muodostamisesta

Suurin osa epävirallisista nimistä näyttäisi syntyvän virallisen nimen pohjalta ja olevan sekundaarisia nimiä. Primaareja nimiä käytetään oppilaiden keskuudessa paljon silloin, kun paikasta ollaan jotain tiettyä mieltä tai kun paikan luonnetta kuvataan. Aina primaarin ja sekundaarin nimen ero ei ole selvä, koska monissa nimissä saattaa olla molempien tuntomerkkejä. Esimerkiksi Järvensivusta mainittu nimi *Järven suu* voi olla niin primaari kuin sekundaarikin.

Seuraavassa on kuvio kyselyyni vastanneiden oppilaiden nimien muodostamisesta. On syytä muistaa, että vaikka koululaiset ovat kirjoittaneet runsaasti epävirallisia nimityksiä lomakkeisiin, se ei tarkoita, että kyseiset nimet olisivat oppilaiden keksimiä.

Kuvio 4. Keinot, joilla nimistöä muodostetaan

5. IKÄLUOKKIEN VERTAILUA

5.1. Erot asuinalueiden tuntemuksessa

Edellä mainituista oppilaiden muodostamista epävirallisista nimistä voi huomata, että sekä ylä- että alakoululaiset antavat melko runsaasti asuinalueille epävirallisia nimityksiä. Asuinalueet olivat kyselylomakkeessani ensimmäisenä, mistä johtuen tähän kohtaan on saatettu vastata perusteellisesti ja aikaa käyttäen. Korkalainen (2005: 60) muistuttaa myös, että ihmisten täytyy ajasta riippumatta puhua siitä, missä kukin asuu ja tämä on luultavasti yksi syy asuinalueiden runsaaseen nimeämiseen. Kaikki kaupunkilaiset tarvitsevat kaupunginosien nimiä iästä huolimatta, toiset enemmän ja toiset vähemmän (Uotila 2005: 90).

Yläkoululaiset ovat maininneet asuinalueista yhteensä 111 epävirallista nimeä ja alakoululaiset 95 kappaletta. Koululaisten vastauksia tutkiessa huomattavaa on, että vain yläkoululaiset ovat antaneet asuinalueille negatiivisia sekä asenteellisia nimityksiä. Vaikka myös alakoululaiset kyselylomakkeen mukaan tuntevat melko paljon asuinalueita, he eivät käytä paikoista yhtä paljon epävirallisia nimityksiä kuin yläkoululaiset. Pitkänen (2005: 176) kirjoittaakin, että usein nuorempien lasten toimintaympäristö on kodin lähitienoo ja heidän reviiirinsä ulottuu usein niihin alueisiin, joissa heidän tuttavapiirinsä asuu ja viettää aikaansa, mistä johtuen epävirallisia nimiä ei välttämättä synny kovin runsaasti. Alakoululaiset ovatkin maininneet yläkoululaisia vähemmän paikkoja kodin ulkopuolelta. Sen sijaan yläkouluun siirryttäessä luokat muodostuvat eri puolilta tulevista oppilaista, jolloin epäviralliset nimitykset ja oleskelupaikat saattavat lisääntyä (Siren 2005: 116).

Yläkoululaiset ovat antaneet epävirallisia nimiä melko paljon myös sellaisista asuinalueista, jotka sijaitsevat kaukana heidän koulustaan. Tällaisten asuinalueiden viralliset nimet ovat usein melko pitkiä, jolloin epävirallisia nimiä on usein muodostettu lyhentämällä virallista nimeä. Suurin osa epävirallisista nimistä on sekundaareja eli muodostettu virallisen nimen pohjalta. Kaikki asenteelliset nimet *Nistiluola*, *Gangsterien paratiisi*, *Ählämeitten paratiisi*, *Mamuluola*, *Ählämicity*, *Ghetto*, *Suomen Monaco*, *Rikkaiden alue*, *Porvareiden mesta*, *Mettä*, *Ghettohood*, *Juoppoturva* ja *Ghetto* ovat primaareja. Sirenin (2005: 117, 124) mukaan koululaisten on mahdollisesti helpompi osoittaa negatiivisia tunteita positiivisten sijaan, joten harvoin asuinalueita

ylistetään. Vain Tampella on saanut nimitykset *Rikkaiden alue* sekä *Porvareiden mesta*, muut nimitykset ovat selvemmin negatiivisia. Asenteellisten nimien lisäksi yläkoululaiset käyttävät alakoululaisia enemmän leikkelynimiä sekä nimiväännöksiä.

Siren (2005: 116) on kirjoittanut, että asuinalueiden saamien nimien määrä näyttää vaihtelevan paikkakunnittain melko runsaasti: Kuopiossa asenteellisia nimiä ei juurikaan käytetä, mutta esimerkiksi Pirkkalassa asuinalueet ovat attraktiokeskuksia asenteellisille ilmauksille. Näin näyttää olevan aineistoni perusteella myös Tampereella: asuinalueille on annettu kaikista eniten asenteellisia nimityksiä ja eniten niitä ovat saaneet huonomaineiset alueet, kuten Hervanta, Tesoma ja Nekala.

5.2. Erot liikkeiden ja virastojen tuntemuksessa

Tuloksista päätellen yläkoululaiset tuntevat ja käyttävät alakoululaisia enemmän epävirallisia nimiä liikkeistä ja virastoista. Yläkoululaiset ovat maininneet epävirallisia nimiä yhteensä 133 kappaletta ja alakoululaiset 103 kappaletta. Alakoululaiset ovat nimenneet jo pitkälti vakiintuneita nimiä liikkeistä, kun taas yläkoululaisten keskuudessa yhdelle paikalle on annettu paljon eri nimityksiä. Tämä kertoo siitä, että heidän keskuudessaan todennäköisesti puhutaan näistä paikoista enemmän. Suurin osa nimistä molemmissa ikäryhmissä on muodostettu virallisen nimen pohjalta slangijohtimia käyttäen.

Kuten Uotila (2005: 105–106) on tutkinut, nuorten suosimia paikkoja ovat liikkeet ja näiden lisäksi kioskit ovat usein tärkeässä asemassa. Myös keskusta on nuorille suurilta osin viihtymispaikka, jossa vapaa-aikaa kulutetaan, mistä johtuen näistä paikoista myös käytetään runsaasti epävirallisia nimityksiä. Omassa aineistossani nuorten todennäköisiä kohtaamispaikkoja on nimetty paljon ja hyvin yksilöiden. Suositut oleskelupaikat sijaitsevat pitkälti keskusta-alueella, niin ulko- kuin sisätiloissakin. Suosiossa ovat varsinkin ostoskeskukset, joiden epäviralliset nimet ovat vakiintuneita.

Eniten nimiä on annettu todennäköisesti sellaisille liikkeille, joissa oppilaat eniten käyvät. Huomiota herättää kuitenkin se, että virastoista on mainittu yläkoululaisten keskuudessa runsaasti epävirallisia nimiä, vaikka he ikäluokkansa puolesta tuskin usein vierailevat tällaisissa paikoissa. Suuri osa virastoista annetuista epävirallisista nimistä on asenteellisia. Oppilailla on siis

luultavasti tietynlaista kapinointia joitain virastoja kohtaan. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Poliisiasema, josta yläkoululaiset ovat maininneet muun muassa nimitykset *Natsipaskat*, *Homot* ja *Sikala*. Alakoululaiset eivät ole maininneet virastoista muita kuin virallisia nimiä. Tuloksista huomaa, että ylä- ja alakoululaiset ovat maininneet paljon samoja nimityksiä liikkeistä, mutta asenteellisia nimiä esiintyy vain yläkoululaisten vastauksissa.

5.3. Erot ruokapaikkojen tuntemuksessa

Kuten liikkeiden ja virastojen kohdalla, myös ruokapaikkoja yläkoululaiset tuntevat alakoululaisia enemmän. Alakoululaiset ovat maininneet epävirallisia nimiä 34 kappaletta ja yläkoululaiset 51 kappaletta. Alakoululaiset ovat nimenneet epävirallisia nimiä suhteellisen paljon niistä paikoista, jotka he tuntevat. Ruokapaikoista monet epäviralliset nimitykset ovat koko Suomen tuntemia, kuten Hesburger '*Hese*', Mc Donald's '*Mäkki, Mäkkäri*' ja Rax '*Raxi*'. Alakoululaisten eniten nimeämiä ruokapaikkoja on ympäri Tamperetta ja esimerkiksi hampurilaisravintolat Hesburger sekä Mc Donald's sijaitsevat myös melko lähellä alakoululaisten koulua, joten kyseiset ruokapaikat saattavat olla osittain senkin takia oppilaille tuttuja. Suurin osa lomakkeessa olleista ravintoloista sijaitsee silti Tampereen keskustassa, joten on luonnollista, että näistä paikoista yläkoululaiset ovat alakoululaisia tietoisempia.

Yläkoululaiset käyttävät aineiston perusteella lähes aina ruokapaikoista puhuessaan epävirallisia nimityksiä, joista osa onkin hyvin vakiintuneita nimiä. Eniten epävirallisia nimiä käytetään sellaisista ruokapaikoista, joiden virallinen nimi on melko pitkä. Epävirallisia nimiä on otettu näissä tapauksissa todennäköisesti käyttöön helpottaakseen tiettyjen paikkojen lausumista puhekielessä. Alakoululaiset käyttävät enemmän virallisia nimiä, vaikka joitain epävirallisiakin nimiä on mainittu. Oppilaat käyttävät epävirallisia nimiä luonnollisesti sellaisista paikoista, joista he puhuvat ja jotka he tietävät. Ainialan (2003: 216) mukaan epäviralliset nimet syntyvät monesti ryhmässä, jossa sen jäsenet viettävät paljon aikaa toistensa kanssa. Näin ollen samassa ryhmässä olevilla henkilöillä on usein käytössään samanlaisia epävirallisia nimiä puhekielessään.

Huomattavaa on, että ruokapaikkojen kohdalla asenteellisia nimiä ei esiinny ollenkaan edes yläkoululaisten keskuudessa. Aineiston perusteella voidaan päätellä, etteivät ruokapaikat herätä oppilaissa samanlaisia tunteita, kuin esimerkiksi tietyt virastot. Lähes kaikki nimet ovat

sekundaareja eli epäviralliset nimet on johdettu virallisesta nimestä. Primaareja nimiä ovat vain *Pihvimesta*, *Aurinkopaikka* sekä *Aurinkopleissi* / *Aurinkoplace*. Näistä ensimmäinen nimi on todennäköisesti syntynyt paikan pihvien perusteella ja viimeiset nimet paikan logon mukaan. Kaikki primaarit nimet ruokapaikoista ovat yläkoululaisten mainitsemia.

Merkittävää on, että monet oppilaat käyttävät paikoista samoja nimiä, joten määrällisesti ruokapaikoista epävirallisia nimiä ei ole annettu kovin paljoa. Kaikille muille ruokapaikoille, paitsi Kotipizzalle, oppilaat ovat kirjoittaneet vain enimmillään viisi epävirallista nimeä. Ruokapaikoista käytetään aineiston perusteella varsinkin yläkoululaisten keskuudessa usein epävirallista nimeä, mutta nimet ovat hyvin vakiintuneita, joten vaihtelua ei hirveästi esiinny.

5.4. Erot vapaa-ajanpaikoissa

Kyselylomakkeessa on kohta, johon oppilaat saavat itse kirjoittaa niitä vapaa-ajanpaikkoja, joissa aikaansa viettävät. Tämä kysymys on kyselylomakkeen lopussa, mikä saattoi vaikuttaa vastauksiin. Osasta oppilaista huomasi, että lomakkeen täyttö alkoi olla puuduttavaa, eikä viimeisiin kysymyksiin välttämättä ole panostettu yhtä paljon, kuin alkupään kysymyksiin. Vapaa-ajanpaikoista alakoululaiset ovat maininneet vain 20 epävirallista nimeä, joista suurin osa on puistoja. Yläkoululaiset ovat maininneet epävirallisia nimiä 38 kappaletta eli lähes puolet enemmän kuin alakoululaiset. Suosiossa ovat nuorisotalot, kahvilat, paikat keskustassa sekä kesäisin uimarannat. Vaikka epävirallisia nimiä ei ole mainittu hirveästi, mainitut nimet ovat suosiossa, eikä virallisia nimiä käytetä usein.

Paikat, joissa oppilaat viettävät vapaa-aikaansa, eroavat luonnollisesti paljon ylä- ja alakoululaisten kesken. Alakoululaiset ovat maininneet runsaasti puistoja, jossa he viettävät aikaansa leikkien. Puistoja on mainittu yhteensä seitsemän ja niistä kaikki sijaitsevat noin viiden kilometrin etäisyydellä koulusta. Kaikki alakoululaiset kirjoittivat myös asuvansa koulun läheisyydessä, joten kyseiset puistot sijaitsevat monien oppilaiden kodin läheisyydessä. Lähes kaikki alakoululaiset ovat maininneet puistoista Tapiolan puiston ja se on myös saanut eniten epävirallisia nimiä vapaa-ajanpaikoista. Luonnollista on, että oppilaat antavat eniten nimityksiä paikoille, joissa he viettävät paljon aikaansa.

Alakoululaiset ovat maininneet myös harrastuksiin sekä ulkoiluun liittyviä paikkoja, joita ovat Petsamon kenttä sekä Pirkkahalli. Petsamon kentällä oppilaat kirjoittavat pelailevansa ja kyseisestä paikasta on annettu myös epävirallinen nimi. Pirkkahalli sijaitsee kauempana, joten alakoululaiset tuskin menevät sinne omin avuin. Kyseisestä paikasta ei ole myöskään mainittu epävirallisia nimiä.

Osa oppilaista on maininnut myös Valintatalon, johon on koululta selvästi lyhyempi matka, kuin muihin kauppoihin. Uimarantoja on mainittu vain yksi ja tämäkin Alasen ranta on lähin ranta koulun ja kotien läheisyydessä. Tuloksista on helposti havaittavissa, etteivät alakoululaiset juurikaan vietä vapaa-aikaansa kaukana kotoaan, vaan leikki- ja ajanviettopaikat ovat keskittyneet asuinalueiden lähelle. Huomattavaa on, ettei Tampereen keskustasta ole mainittu yhtäkään vapaa-ajanpaikkaa.

Kun yläkoululaisia pyydettiin kirjoittamaan ylös paikkoja, joissa he viettävät aikaansa, mainitsivat he eniten kokonaisten asuinalueiden nimiä. Vapaa-ajanpaikoiksi siis ymmärretään selvästi laajempia paikkoja, kuin alakoululaisten kesken. Kun alakoululaiset ovat yleensä tietyssä paikassa, kuten puistossa, yläkoululaiset saattavat liikkua vapaa-ajallaan paikasta toiseen herkemmin. Tämä voi johtua siitä, että yläkoululaisilla on enemmän vapauksia, kuin alakoululaisilla, koska he ovat vanhempia.

Myös yläkoululaiset ovat maininneet muutamia paikkoja, joissa he käyvät harrastamassa. Näistä on myös keksitty epävirallisia nimiä, vaikka alakoululaisten aineistossa harrastuspaikoista on mainittu pelkästään viralliset nimet. Kun alakoululaiset eivät maininneet yhtäkään ruokapaikkaa vapaa-ajanpaikoissa, yläkoululaisten aineistossa näitä paikkoja on kaksi: Coffee House sekä Uniikki. Molemmat ovat kahvilamaisia, mutta paikoista saa myös pikkupurtavaa. Tämä kertoo siitä, että alakoululaiset syövät todennäköisesti pääosin kotona, mutta yläkoululaiset saattavat jo käydä syömässä kavereiden kesken kodin ulkopuolella.

Jos ajatellaan, että puistot ovat leikki-ikäisiä varten, on nuoria varten tehty paikkoja, jotka ovat selvästi heille suunnattuja. Näitä ovat erilaiset nuorisotalot, joissa yläkoululaiset viettävät yhdessä aikaansa ja tapaavat ystäviään. Yläkoululaisten koulun läheisyydessä näitä paikkoja on kaksi ja ne molemmat on mainittu heidän vastauksissaan. Huomattavaa on, että pojat ovat maininneet nuorisotaloja selvästi tyttöjä enemmän.

Kun alakoululaisten aineistossa on mainittu lähinnä kodin ja koulun lähellä sijaitsevia paikkoja, yläkoululaiset viettävät paljon aikaansa myös Tampereen keskustassa, vaikka sinne on koululta ja suurimman osan oppilaan kotoa matkaa noin kahdeksan kilometriä. Alakoululaisten koulu sijaitsee lähempänä keskustaa, mutta aikaa siellä ei juurikaan vietetä. Yläkoululaiset kirjoittavat viettävänsä aikaansa Keskustorilla sekä Koskikeskuksessa. Keskustori sijaitsee kaupungin ytimessä ja siellä on paljon penkkejä, joissa voi nähdä murrosikäisten istuvan päivittäin. Koskikeskus on isoin ostoskeskus keskustassa ja varsinkin sateisella ilmalla nuoriso kokoontuu sinne viettämään aikaansa. Aineistosta on helposti havaittavissa keskustan suosio senkin takia, että 53 yläkoululaisesta jopa 35 oppilasta on ilmoittanut käyttävänsä siitä vakiintunutta nimitystä *Kape*.

Kun alakoululaiset mainitsivat vain koulun lähellä olevan kaupan, yläkoululaiset näyttävät viettävän kaupoissa ja niiden pihilla huomattavasti enemmän aikaansa. Pojat ovat maininneet kauppojen nimiä reilusti tyttöjä enemmän. Alakoululaisten tavoin myös yläkoululaisten mainitsemat kaupat sijaitsevat melko lähellä oppilaiden koteja ja koulua. Puistoja on mainittu myös yläkoululaisten aineistossa melko runsaasti. Kun alakoululaiset ovat kirjoittaneet puistojen yhteyteen leikkivänsä siellä, yläkoululaiset ovat maininneet vain ajanvieton. Tämä kertoo siitä, että vaikka eri-ikäisten keskuudessa on mainittu myös muutamia samankaltaisia paikkoja, heidän tekemiset eroavat merkittävästi toisistaan.

Yläkoululaisten suosiossa ovat kesäisin uimarannat. Tämä tosin saattaa johtua siitä, että oppilaiden koulun lähellä, noin kilometrin säteellä, sijaitsee poikkeuksellisesti kaksi rantaa. Näistä käytetään melko vakiintuneita nimiä, eikä vaihtelua juurikaan esiinny. Kaukajärvellä sijaitsevien rantojen lisäksi maininnan on saanut Rosendahl, joka sijaitsee Pyynikillä, lähellä keskustaa. Rantoja sekä tytöt että pojat ovat maininneet lähes yhtä paljon ja tämä kertoo siitä, että se on molempien sukupuolten ajanviettopaikka.

Ylä- ja alakoululaisten suurin ero vapaa-ajanpaikoissa on se, että kun alakoululaiset oleilevat kavereiden kesken lähes poikkeuksetta kodin ja koulun läheisyydessä, yläkoululaiset ovat paljon myös Tampereen keskustassa. Yläkoululaiset kuluttavat aineiston perusteella paljon aikaansa vain istumalla ja ”hengaamalla”, kun taas nuoremmat oppilaat leikkivät ja ovat aktiivisia vapaa-ajallaan. Koska vanhemmat oppilaat ovat maininneet lähes puolet enemmän vapaa-ajanpaikkoja kuin alakoululaiset, on luonnollista, että yläkoululaisten keskuudessa myös epävirallisia nimiä on enemmän. Vakiintuneimmat epäviralliset nimet ovat yläkoululaisten keskuudessa uimarannat Riihiniemi ’*Riihari*’, Uimastadion ’*Stadikka*’ sekä kahvila Coffee House ’*Coffari*’. Alakoululaisten keskuudessa eniten nimiä on saanut Tapiolan puisto, jota enemmistö kutsuu *Tapsaksi*.

5.5. Erot oppilaitosten tuntemuksessa

Alakoululaiset ovat maininneet tuntemiaan kouluja yhteensä kuusi kappaletta: Sammon, Takahuhdin, Messukylän, Tammelan, Linnainmaan sekä Pyynikin koulut. Vain kahdesta koulusta on mainittu epävirallisia nimiä ja molemmat sijaitsevat lähellä oppilaiden omaa koulua. Keskustan alueelta on mainittu vain yksi koulu, Pyynikin koulu. Yläasteista ei tunneta muuta kuin Sammon koulu ja tämä on se koulu, mihin suurin osa Kissanmaan koululaisista siirtyy kuudennen luokan jälkeen. Kouluja tunnetaan tulosten perusteella alakoululaisten keskuudessa huomattavan vähän. Tähän saattaa vaikuttaa se, että kyseinen kohta oli kyselylomakkeessa muodossa: ”Kirjoita tähän tuntemiesi koulujen nimet”. Jos olisin itse kirjoittanut tamperelaisia kouluja ja pyytänyt oppilaita laittamaan rastin tuttujen koulujen perään, olisi kouluja luultavasti ollut enemmän. Tällä kysymysmuodolla halusin varmistaa, että oppilaat varmasti tietävät koulujen nimet ja joutuvat kirjoittamaan ne itse.

Yläkoululaisten vastauksissa kouluja on mainittu yhteensä 18 kappaletta eli jopa kolme kertaa enemmän kuin alakoululaisten keskuudessa. Huomiota herättää tiettyjen koulujen todella vakiintuneet nimet: Tampereen yhteiskoulun lukio on *Tykki*, Tampereen lyseon lukio *Rellu*, Tampereen klassillinen lukio *Klasu* ja Normaalikoulu tunnetaan yleisesti *Norssina*. Kaikki vakiintuneen nimen omaavat koulut ovat lukioita, myös Normaalikoulussa on ylä- sekä alakoulun lisäksi lukio. Lähes kukaan yläkoululainen ei käytä aineiston perusteella näistä kouluista virallisia nimiä. Syitä voi olla kaksi: kyseisten koulujen viralliset nimet ovat pitkiä ja yläkoululaiset ilmeisesti puhuvat niistä melko paljon, koska epävirallisia nimiä on mainittu niin runsaasti. Kyselytutkimista tehdessäni yläkoululaiset olivat puolen vuoden päästä siirtymässä yhdeksännelle luokalle, joten lukiot ovat heidän elämässään ajankohtaisia.

Yläkoululaisten keskuudessa näyttää olevan normaalia se, että koulujen epäviralliset nimet ovat monesti samoja kuin asuinalueiden. Kun oppilaat mainitsevat Hervannasta asuinalueena muun muassa nimen *Hervuudi*, käytetään siellä sijaitsevasta koulusta samaa nimeä. Koulut ja asuinalueet ovat kuitenkin helppo erottaa toisistaan eri lauseyhteyksissä.

Kuten edellä on mainittu, kirjoittivat yläkoululaiset asenteellisia nimiä tietyistä asuinalueista ja virastoista, joten odotettavaa oli, että myös koululaitokset saavat asenteellisia nimiä. Tällaisia nimiä ovat saaneet sellaiset koulut, jotka eroavat jollain tapaa totutuista koululaitoksista. On yleistä, että koululaiset suhtautuvat negatiivisesti ruotsin kieleen ja sen pakolliseen opiskeluun.

Niinpä myös ruotsinkielinen koulu Svenska Skolan on saanut asenteellisen nimen. Kaksi yläkoululaista poikaa kutsuu tätä koulua, tai paremminkin sen oppilaita, nimityksellä *Ruottihomot*. Toinen selvästi negatiivisen nimen saanut koulu on erityiskoulu nimeltään Saukonpuiston koulu. Jälleen nimi *Keharikeskus* viittaa koulussa oleviin oppilaisiin. Steinerkoulu pidetään usein hienostelevana ja erikoisena. Yläkoululaiset kutsuvat tämän koulun oppilaita nimityksillä *Stainervammaset* tai *Vammaset*. Jotkut asenteelliset nimet näyttävät kohdistuvan enemmänkin oppilaitosten oppilaisiin kuin itse instituutioihin.

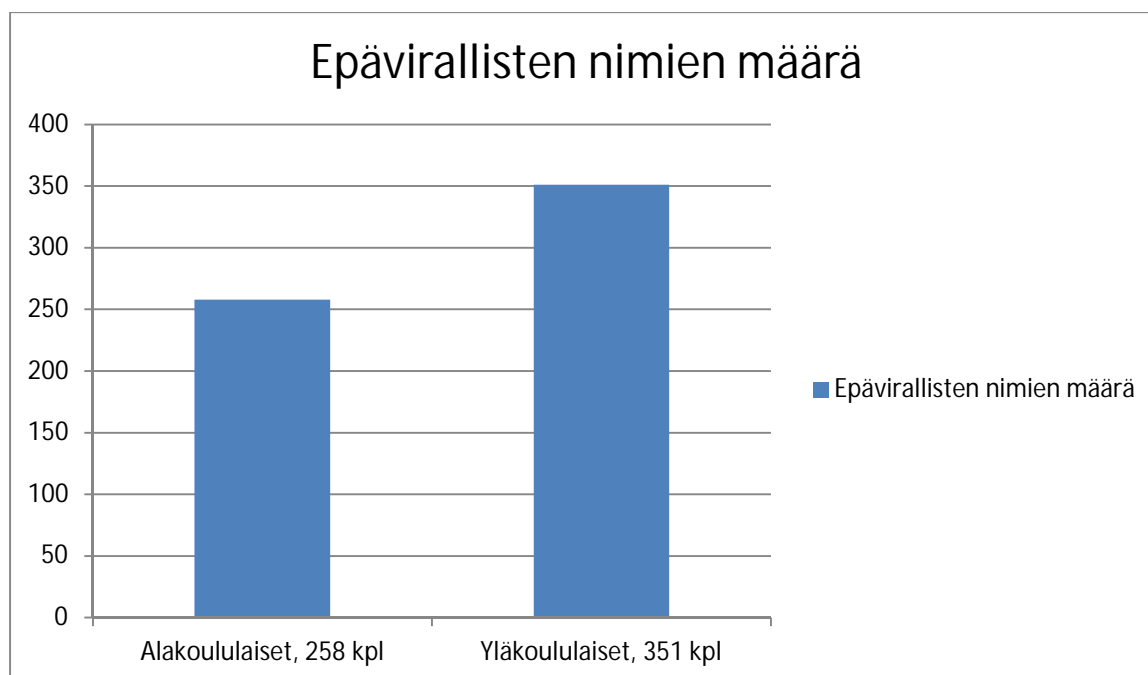
Kuten Siren (2005: 120) toteaa, nuorten omanlaiseen kulttuuriin kuuluu usein koulun halveksunta puheessa kavereiden kesken, vaikka tosiasiallisesti suhtautuminen olisikin positiivisempaa. Syitä voi olla monia: murrosiän tuomat kapinalliset piirteet kuuluvat asiaan ja monien tutkimusten (mm. Korpinen 1990) mukaan on tavallista, että koulumotivaatio laskee yläkoulun aikana, mikä omalta osaltaan lisää negatiivista ajattelua ja puhetapaa kyseistä instituutiota kohtaan. Omassa aineistossani oppilaat eivät kirjoittaneet ollenkaan negatiivisia tai asenteellisia nimityksiä omasta koulustaan, vaikka usein juuri omaa koulua leimataan esimerkiksi ”laitokseksi” tai ”häkiksi”, koska siellä on pakko käydä oppivelvollisuuden takia. Alakoululaiset suhtautuvat yleisesti yläkoululaisia positiivisemmin oppilaitoksiin.

5.6. Yhteenvetoa

Oli kyseessä mitkä paikannimet tahansa, tutkimukseeni osallistuvista oppilaista yläkoululaiset ovat maininneet kaikissa kategorioissa enemmän epävirallisia paikannimiä kuin alakoululaiset. Heidän keskuudessaan nimet näyttävät olevan myös enemmän vakiintuneita kuin alakoululaisilla. On siis todettavissa, että nimitaito kehittyy oppilailla iän myötä huomattavasti. Seuraava taulukko havainnollistaa ylä- sekä alakoululaisten eroja epävirallisten nimien käyttämisessä:

	Alakoululaiset	Yläkoululaiset
Asuinalueet	95 kpl	111 kpl
Liikkeet ja virastot	103 kpl	133 kpl
Ruokapaikat	34 kpl	51 kpl
Vapaa-ajanpaikat	20 kpl	38 kpl
Oppilaitokset	6 kpl	18 kpl
YHTEENSÄ:	258 kpl	351 kpl

Kuvio 5.

6. PÄÄTÄNTÖ

Pro gradu -tutkielmassani olen tarkastellut tamperelaisten oppilaiden tuntemaa epävirallista paikannimistöä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisista paikoista oppilaat käyttävät epävirallista nimistöä eniten, miten epävirallista nimistöä muodostetaan, millaisia eroja paikannimien käytössä esiintyy kolmas- ja kahdeksaluokkalaisten välillä ja miten asenteet mahdollisesti vaikuttavat heidän käyttämiinsä nimityksiin.

Tutkimusaineistona käytin tamperelaisilta oppilailta kirjallisesti kyselylomakkeella kerättyä aineistoa. Informantteina oli kaksi eri ikäryhmää; kolmasluokkalaisten lapset sekä kahdeksaluokkalaisten murrosiässä olevat oppilaat. Kyselyyn vastasivat kaikki paikalla olevat oppilaat, Tampereella asutuilla vuosilla ei ollut väliä. Kyselylomakkeet kerättyäni huomasin, että oppilaista kaikki olivat asuneet paikkakunnalla vähintään viisi vuotta, joten tällä en usko olevan vaikutusta tuloksiin. Lomakkeessa osassa tehtävissä oli valmiiksi kirjoitettuna virallinen paikannimi, jonka viereen oppilaan tuli kirjoittaa paikasta käytettävä epävirallinen nimi, jos sellaista tai sellaisia oli. Osa tehtävistä oli avoimia, jolloin oppilaat itse kirjoittivat tietyn paikan virallisen sekä epävirallisen nimen. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 94 oppilasta, joista 41 oli alakoululaisia ja 53 yläkoululaisia.

Oppilaat mainitsivat erilaisia epävirallisia nimiä yhteensä 375 kappaletta, mihin olin itse tyytyväinen. Alakoululaisten mainitsemia nimiä oli 258 kappaletta ja yläkoululaisten mainitsemia nimiä 351 kappaletta. Ikäryhmissä esiintyi siis paljon myös samoja, melko vakiintuneita epävirallisia nimiä. Alakoululaisten keskuudessa mainittiin vain vähän sellaisia nimiä, joita yläkoululaiset eivät lomakkeisiinsa kirjoittaneet. Olin tyytyväinen myös oppilaiden rohkeuteen kirjoittaa asenteellisiakin nimityksiä. Alakoululaiset eivät näitä maininneet, mutta todennäköistä onkin, että negatiiviset nimet ovat huomattavasti suosittuimpia murrosikäisten keskuudessa. Lomakkeista huomasin, että loppua kohden vastauksiin ei enää jaksettu panostaa yhtä paljon kuin alkuvaiheessa. Siksi oppilaiden tuntemus oppilaitoksia kohtaan sekä heidän tietyt ajanviettopaikkansa saattoivat jäädä vajaaksi.

Tutkielmani vastaukset tukevat Ainialan (2003: 211) väitettä siitä, että suurimman osan epävirallisesta nimistöstä muodostavat sekundaarit nimet. Omassa aineistossani sekundaareja nimiä kaikista mainituista nimistä oli 86,1 %. Valtaosa nimistä on siis muodostettu virallisen nimen

pohjalta. Eniten on nimetty liikkeitä ja virastoja; yläkoululaiset ovat kirjoittaneet näistä epävirallisia nimiä yhteensä 133 kappaletta ja alakoululaiset 103 kappaletta. Toiseksi eniten epävirallista nimistöä oppilaat näyttävät käyttävän asuinalueista. Katuja ja teitä sen sijaan ei nimetty ollenkaan.

Ylivoimaisesti suosituin keino muodostaa epävirallista paikannimistöä näyttää olevan johtaminen, sillä jopa 57,6 % kaikista nimistä on muodostettu johtimia käyttäen. Suositujia johtimia ovat muun muassa *is-* ja *ari-*johtimet. Lyhentyneistä nimistä, joihin on liitetty jokin johdinaines, 15,7 % käytetään *ari-*johdinta ja 14,4 % *is-*johdinta. Vaikka määrä on kohtuullisen suuri, olisin odottanut, että nämä johtimet olisivat vielä enemmän suosiossa. Johtimien käyttö näyttää vaihtelevan oppilaiden keskuudessa paljon, eikä mikään tietty johdin ole selvästi toisia suosituimpi. Muita yleisiä nimien muodostamiskeinoja ovat lyhentäminen, leikittely sekä asenteelliset nimet.

Asenteellisia nimiä kaikista epävirallisista nimistä oli 5,9 %. Määrä ei kuulosta suurelta, mutta kyselylomakkeita lukiessani yllätyin niiden yleisyydestä. Merkittävää oli, ettei alakoululaisten aineistosta löytynyt ollenkaan asenteellisia nimiä. Asenteelliset nimet näyttävät olevan huomattavasti suosituimpia poikien keskuudessa, tytöt eivät kyseisiä nimiä juuri maininneet. Asenteellisia nimiä näytetään käyttävän paljon samoista paikannimistä. Eniten tällaisia nimiä mainittiin sellaisista asuinalueista, joiden mainetta voidaan pitää Tampereella huonona. Yksikään asenteellinen nimi ei ole syntynyt virallisen nimen pohjalta, joten kyseessä ovat primaarit nimet. Asenteellisia nimiä tutkiessani kiinnitin huomiota siihen, että rasistisia nimiä esiintyi runsaasti. Esimerkiksi asuinalueita näytetään kutsuvan paljon sen mukaan, minkä maalaisia ihmisiä siellä asuu.

Ikäryhmien välisiä eroja on nähtävissä runsaasti. Asenteellisten nimien lisäksi yläkoululaiset näyttävät käyttävän enemmän epävirallisia nimiä kuin alakoululaiset. Yläkoululaiset tuntevat niin asuinalueita, liikkeitä ja virastoja, ruokapaikkoja sekä oppilaitoksia alakoululaisia paremmin. Suurimmat erot näkyivät oppilaitosten ja vapaa-ajanpaikkojen nimeämisessä. Yläkoululaiset mainitsivat oppilaitoksia kaksi kolmasosaa ja vapaa-ajanpaikkoja lähes puolet alakoululaisia enemmän. Alakoululaiset eivät välttämättä tunne juuri muita kouluja kuin omansa ja vapaa-aikaansa he viettävät lomakkeiden perusteella lähinnä kotona ja puistoissa, kun taas yläkoululaisilla oleskelupaikkoja on mainittu paljon runsaammin.

Koululaisten mainitsemat nimet kertovat todennäköisesti paljon siitä, millaisista paikoista he puhuvat. Yleistyksiä ei silti voi tehdä, koska vaikka esimerkiksi teiden nimiä ei ole mainittu, ei tämä tarkoita, etteivätkö oppilaat puhuisivat niistä. Lomakkeen täyttöön oli vain

rajallisesti aikaa, joten väkisinkin joitain puhekieleen kuuluvia nimiä jäi puuttumaan. Vastausten perusteella pystyy kuitenkin melko hyvin päättelemään oppilaiden elämäntyylejä. Sellaisia paikkoja nimetään, joita puhekielessä tarvitaan ja käytetään. Murrosikäisille alakoululaisia tärkeämpiä ovat kaupungin keskusta sekä kohtaamispaikat ystävien kanssa. Kun alakoululaisten vapaa-ajanpaikat sijoittuvat kodin läheisyyteen, yläkoululaiset viettävät aikaansa laajemmilla alueilla.

Pidin kyselylomakkeita onnistuneena keinona kerätä epävirallista nimistöä. Vaikka kaikki oppilaat eivät olleet täyttäneet lomaketta kovin huolellisesti, sain mielestäni sopivan määrän vastauksia tutkimustani varten. Aineiston kerääminen oli helppoa ja nopeaa, vaikkakin haastatteluilla olisi saanut joihinkin epäselviin kohtiin helpommin selvyuden. Ajanpuutteen ja vastaajien runsauden vuoksi olen tyytyväinen valitsemaani kyselymenetelmään. Koska olen itse asunut koko ikäni Tampereen läheisyydessä, kyselylomakkeen tekeminen ja niiden tulkitseminen helpottui.

Pidin Tampereen epävirallista paikannimistöä kiinnostavana tutkimuskohteena. Vaikka omassa tutkimuksessani selvisi luultavasti vain pieni osa Tampereella käytettävistä epävirallisista nimistä, on tutkimuksella merkitystä. Kaikkia epävirallisia paikannimiä on mahdoton selvittää jo senkin takia, että nimet muuttuvat nopeasti ja kovalla vauhdilla. Toisin kuin virallisten nimien kohdalla, epävirallisia nimiä voi keksiä kuka tahansa milloin vaan. Vaikka tutkimukseeni osallistuvilla eri-ikäisillä oppilailta olikin paljon samaa nimistöä tietoisuudessaan, saattaa vanhempien ikäryhmien nimitaito ja puhekielessä esiintyvät nimet erota täysin koululaisista.

Vaikka kyselylomakkeiden täytön lisäksi vastauksia olisi voinut täydentää haastatteluilla, olen tyytyväinen saamiini vastauksiin ja koko tutkimukseen. Tutkimuksessa selviää paljon Tampereella käytössä olevia epävirallisia paikannimiä laajalta alueelta. Sain myös vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiini, eikä tutkimukseen jäänyt häiritseviä aukkoja. Vaikka tutkimuksen tekeminen oli ajoittain haastavaa vastausten runsauden takia, olen tyytyväinen jakamiini osiin ja kokonaisuuksiin, joiden avulla tutkimuksesta tuli helppolukuisempi sekä selkeämpi. Jatkossa Tampereen epävirallista paikannimistöä voisi tutkia vanhempien ihmisten tai pienten lasten parissa, koska he eivät mahtuneet omaan tutkimuspiiriini. Myös sukupuolten välistä tutkimusta voisi tulevaisuudessa tehdä.

Valitsin tutkimukseeni sosio-onomastisen tutkimuslinjan, missä tutkitaan niitä, jotka nimiä käyttävät ja miten niitä käytetään. Ennakko-oletukseni olivat, että yläkoululaiset tuntevat epävirallista nimistöä alakoululaisia enemmän ja käyttävät runsaammin myös asenteellisia

nimityksiä murrosiälle ominaiseen tyyliin. Tuloksista voi huomata, että näin myös kävi. Koska epävirallinen nimistö muuttuu jatkuvasti, osa nimistä on varmasti vain tiettyjen ikäryhmien käytössä. Epävirallisten nimien runsaan vaihtelevuuden ansioista kyseisen tutkimusalan parissa riittää tutkittavaa tulevaisuudessakin.

LÄHTEET:

AINIALA, TERHI 1997: *Muuttuva paikannimistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 667. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

AINIALA, TERHI 2002: Opiskelijat nimistöntutkijoina. – *Virittäjä* s. 142–145.

AINIALA, TERHI – PITKÄNEN RITVA LIISA 2002: Paikannimistöntutkimuksenvalinnat: etymologioista sosio-onomastiikkaan. – *Virittäjä* 106 s. 231–232.

AINIALA, TERHI 2003: Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. – *Virittäjä* 207

AINIALA, TERHI 2005: *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

AINIALA, TERHI – SAARELMA-MAUNUMAA, MINNA 2006: Nimistöntutkimus yhä monitieteisempää. – *Virittäjä*.

AINIALA, TERHI – SAARELMA MINNA – SJÖBOLM MINNA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

ALANEN, LEENA 2008: *Polvesta polveen. Sukupolvi sosiologisena käsitteenä ja tutkimuskohteena*. – Sankari, Anne ja Jyrkämä Jyrki (toim.), *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino

HAKULINEN, AULI – OJANEN, JUSSI 1970: *Kielitieteen ja fonetiikan terminologiaa*. Tietolipas 66. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HELVE, HELENA 1993: *Nuoret humanistit, individualistit ja traditionalistit*. Jyväskylä: Gummerus.

HÄKKINEN, KAISA 1990: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa*. Tietolipas 117. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

JOHANSSON, CARINA 2007: *I gatuplanet: Namnbrukarperspektiv på gatunamn i Stockholm*. Namnoch samhälle 20. Uppsala: Uppsala universitet 2007. 250 s. ISBN 978-91-506-1969-0.

KARTTUNEN, KAARINA 1989: Stadi on hervoton pleisi – Jouko Vesikansa (toim.) *Nykysuomen sanavarat*. s. 149. WSOY Juva.

KIVINIEMI, EERO 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Suomi 148. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- KOIVISTO, JOUKO 1997: *Nimestään paikka tunnetaan* – Ilkka Nummela (toim.), Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle s.286 JYY:n kotiseutusarja 33. Jyväskylä.
- KOMPPA, JOHANNA – MALLAT, KAIJA – SUUTARI, TONI 2002: *Opiskelijat nimistöntutkijoina.* – *Virittäjä* 1/2002 s. 142–144.
- KORKALAINEN, KATJA 2005: *Puu-Kuopiosta kerrostalokaupungiksi. Kuopion kaupunkikuvan muutos epävirallisten paikannimien valossa.* – Ainiala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöstä.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KORPINEN, EIRA 2000: *Finnish and Estonian adolescents' self-concept and self-esteem at the end of comprehensive schooling.* Scandinavian Journal of Educational Research.
- LAPPALAINEN, HANNA 2008: *Kielellinen vaihtelu vuorovaikutuksen resurssina.* – Routarinne, Sara ja Uusi-Hallila, Tuula (toim.): *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla.* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- LEHTINEN, RAIJA 1996: *Abloy aukene! Lyhennesanoja asiatyylin molemmilta puolin.* – Ritva Liisa Pitkänen, Helena Suni & Satu Tanner (toim.), *Kielen kannoilla. Kotimaisen kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 86.* Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- LEVÄNEN, EIJÄ 2002: *Korpilahden slangipaikannimet.* Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- LIND, MARI – ANTILA, KIMMO – LIUTTUNEN ANTTI 2011: *Tammerkoski ja kosken kaupunki.* Tampereen museoiden julkaisuja 115. Tampere 2011.
- MANTILA, HARRI 2004: *Murre ja identiteetti.* – *Virittäjä* 108 s. 322–346.
- MANTILA, HARRI 2008: *Variaatiosta identiteettiin.* – Routarinne, Sara ja Uusi-Hallila, Tuula (toim.): *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla.* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- MATTUS, ILMARI 2007: *Mitä paikannimet kertovat?* – *Virittäjä* s. 65–66
- MCCLURE, PETER 1981: *Nicknames and petnames: Linguistic forms and social contexts.* — Nomina 5. Journal of the Society for name Studies in Britain and Ireland. Hull.
- MIELIKÄINEN, AILA 2005: *Nimistön- ja sanastontutkimuksen rajamaastossa. Slangi, puhekieli ja murre epävirallisissa paikannimissä.* – Ainiala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöstä.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- NAUMANEN, TERO & PUUKKO, HEIKKI 1991: Suhtautuminen homoseksuaalisuuteen. Asenteiden kuvaus siihen liittyvien perustelujen ja funktioiden kautta. Psykologian pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto, psykologian laitos.
- PALTI, PENTTI 2006: *Tampere 2011: Kulttuurikoski*. Tampereen kaupunki.
- PAUNONEN, HEIKKI 1995 [1982]: *Suomen kieli Helsingissä. Huomioita Helsingin puhekielen historiallisesta taustasta ja nykyvariaatiosta*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PAUNONEN, HEIKKI 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii*. – Stadin slangin suursanakirja. Helsinki: WSOY.
- PITKÄNEN, RITVA LIISA 2005: *Vanhan Kouvolan kaupunkinimistöä*. – Ainala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PÄLLI, PEKKA 1999: *Asenteet ja mielipiteet diskursiivisena toimintana*. Kirjoituksia sosiolingvistiikasta. *Folia fennistica & linguistica* 22. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- PÄRES-SCHULMAN, LEENA 2005: *Kilpailu aluekeskuksen nimestä*. – Ainala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ROUTARINNE, SARA - UUSI-HALLILA, TUULA (toim.) 2008: *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- RÖDSTAM, MONICA 1992: *Lapsen kehitys 7-12 vuotta*. – Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- SEPPÄNEN, ANNI-MARJA 2005: *Jyväskyläläisen yliopisto-opiskelijan nimimaisema*. – Ainala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SIREN, HANNA 2005: *Nähdäänkö Nälkälaaksossa vai Jurrilassa? Asenteet ja huumori pirkkalalaisten nuorten epävirallisissa paikannimissä*. – Ainala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SJÖBOLM, PAULA 2006: *Toiminimen toimikuva*. Suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1064. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

SUOJANEN, MATTI 1982: *Koululaisslangista*– Maija Larmola (toim.). Kouluikäisten kieli. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

TAINIO, LIISA 2008: *Toisten puhujien matkiminen luokkahuoneessa*. – Routarinne, Sara ja Uusi-Hallila, Tuula (toim.): *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

UOTILA, MARITTA 2005: *Raatsanympyrältä Kiinanmuurille*. – Ainiala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöstä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

YLI-KOJOLA, MARIA 2005: *Kurvinpussi vai Torikatu?* – Ainiala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitus kaupunkinimistöstä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

MUUT LÄHTEET:

SAVOLAINEN, ERKKI 1998: Suomen murteet.–

<http://sokl.uef.fi/aineistot/aidinkieli/murteet/etusivu.html> (16.6.2013)

VÄKINEN, MAARIT 2013: Elämänasenne opitaan kotona.–

<http://www.aseanlapset.fi/paper/articles/1741/> (20.6.2013)

Vapaan tietosanakirjan verkkosivut.–

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Tampere> (18.6.2013)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Monaco> (22.7.2013)

Tampereen kaupungin verkkosivut.–

<http://www.tampere.fi/tampereinfo/sanoinjakuvin.html> (3.6.2013)

Tampereen historian verkkosivut. Koskesta voimaa.–

<http://www.historia.tampere.fi/murre/>

<http://www.historia.tampere.fi/murre/piirt.htm> (18.-19.6.2013)

Tampereen kaupungin kartta.– <http://www.commons.wikimedia.org> (20.6.2013)

Hervannan kaupungin verkkosivut.– www.hervanta.fi. (14.7.2013)

KYSELY TAMPERELAISISTA PAIKANNIMISTÄ

PERUSTIEDOT:

IKÄ: _____

SYNTYMÄPAIKKA: _____

SUKUPUOLI: POIKA [] TYTTÖ []

OLEN ASUNUT TAMPEREELLA: _____ VUOTTA

ASUINALUE: _____

KOULU: _____

TÄMÄ EI OLE KOE, JOTEN KAIKKI VASTAUKSET OVAT YHTÄ HYVIÄ!

1. KERRO ENSIMMÄISENÄ, MISSÄ VIETÄT ENITEN AIKAASI KOULUN JA KODIN ULKOPUOLELLA.

KIRJOITA PAIKOISTA SE NIMITYS, MILLÄ ITSE NIITÄ KUTSUT:

2. MITÄ NIMITYSTÄ/ NIMITYKSIÄ KÄYTÄT SEURAAVISTA PAIKANNIMISTÄ?

Seuraavassa näet tamperelaisia paikannimiä. Kirjoita sanan viereen sellainen nimitys kyseisestä paikasta, jota todennäköisemmin käyttäisit ystäväsi kanssa jutellessasi. Jos esimerkiksi kutsut *Stockmannia Stokkaksi*, kirjoita viivalle *Stokka*. Voit kirjoittaa monta vaihtoehtoa. Jos sanot nimen niin, miten se on kirjoitettu, kirjoita viereen sama muoto. (Esimerkiksi: Jos sanot *Prismaa* ystäväsi kesken vain *Prismaksi*, kirjoita kohtaan *Prisma*). Jos et koskaan sano joidenkin alla mainittujen paikkojen nimiä, laita nimen viereen viiva. Kirjoitathan paperille kaikki nimet, joita käytät.

A) ASUINALUEET

TESOMA: _____

HERVANTA: _____

HÄRMÄLÄ: _____

TAMMELA: _____

HATANPÄÄ: _____

TAMPELLA: _____

KESKUSTA: _____

PYYNIKKI: _____

KISSANMAA: _____

LINNAINMAA: _____

MESSUKYLÄ: _____

KAUKAJÄRVI: _____

ANNALA: _____

KALEVA: _____

PELTOLAMMI: _____

MULTISILTA: _____

TAKAHUHTI: _____

JÄRVENSIVU: _____

NEKALA: _____

ATALA: _____

LUKONMÄKI: _____

–

LIELAHTI: _____

EPILÄ: _____

MUUT TIETÄMÄSI ASUINALUEET:

B) KAUPAT, VIRASTOT, VAPAA-AJAN PAIKAT YM..

SALE: _____

SIWA: _____

SOKOS: _____

ANTTILA: _____

STOCKMANN: _____

PRISMA: _____

CITYMARKET: _____

VIDEOFIRMA MAKUUNI: _____

S-MARKET: _____

H&M: _____

PLEVNA: _____

VALINTATALO: _____

K-MARKET: _____

SEPPÄLÄ: _____

TIIMARI: _____

KOSKIKESKUS: _____

IDEAPARK: _____

LINDEX: _____

R-KIOSKI: _____

ABC: _____

TEBOIL: _____

SHELL: _____

NESTE: _____

POLIISIASEMA: _____

RAUTATIEASEMA: _____

LINJA-AUTOASEMA: _____

KELA: _____

APTEEKKI: _____

TULLINTORI: _____

C) RUOKAPAIKAT

MC DONALD'S: _____

HESBURGER: _____

AMARILLO: _____

AMERICAN DINER: _____

SUBWAY: _____

ROSSO: _____

NEW YORK: _____

PANCHO VILLA: _____

SPEAKEASY: _____

KOTIPIZZA: _____

COUSSICCA: _____

RAX: _____

KIITOS VASTAUKSISTASI!

